

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT OKULLARININ EMEK PİYASASINA YAKLAŞIMLARI
VE İKTİSAT POLİTİKASI ÖNERİLERİ

ÖZGE ÇETİN

1230202577

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Bekir GÖVDERE

ISPARTA - 2014

Tez Savunması 1

Tarih: / /

Enstitü Yönetim Kurulunun / / tarih ve sayılı kararıyla oluşturulan jürimiz İktisat Anabilim Dalı İktisat Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS öğrencisi Özge Çetin'nin "İktisat Okullarının Emek Piyasasına Yaklaşımları" başlıklı tezini incelemek ve değerlendirmek üzere 11/6/2014 tarihinde saat 11.0'da toplanmış ve adayı tez savunmasına almıştır.

Lisansüstü Yönetmeliği Madde 25 uyarınca adaya 60 dakika süreyle teziyle ilgili Ek'te sunulan sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tezinin aşağıda belirtilen sebeplerle,

☒ Tezin kabul edilmesine
(Öğrenci, varsa jüri tarafından gerekli görülen düzeltmeleri yaparak, tezinin onaylı son şeklini bir (1) ay içinde Enstitü'ye teslim etmelidir.)

☐ Tezde düzeltme verilmesine
(Öğrenci, tezde gerekli görülen düzeltmeleri yaptıktan sonra üç (3) ay içinde savunmasını yineleyecektir.)

☐ Tezin reddedilmesine
(Öğrenci, yeni tez konusu belirlemelidir.)

*Tez adı değişikliği yapıldı/yapılmadı. *İktisat Okullarının Emek Piyasasına Yaklaşımları ve İktisat Politikası Önerileri*
oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.
Gereği için arz olunur.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	:Doç.Dr. Bekir GÖVDERE	
Üye	:Prof.Dr. Levent KÖSEKAHYAOĞLU	
Üye	:Yrd. Doç.Nihat ALTUNTEPE	

Ek : Herbir jüriye ait tez değerlendirme jüri raporları

Enstitü Yönetim Kurulu Kararı	Tarih:	Karar No:
Bu form danışman tarafından düzenlenerek 3 gün içerisinde ilgili Anabilim Dalı aracılığı ile Enstitüye teslim edilir.		

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “İktisat Okullarının Emek Piyasasına Yaklaşımları ve İktisat Politikası Önerileri” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Özge ÇETİN
19.06.2014

ÖN SÖZ

İktisat Okullarının Emek Piyasasına Yaklaşımları ve İktisat Politikası Önerileri'nin ele alındığı bu çalışmada, her bir iktisat okulunun bu piyasaya olan yaklaşımları ve politika önerilerine değinilmiştir. Bu süreçte iktisat okullarının temel varsayımları, oluşturmuş oldukları teoriler ve kavramlar ele alınmıştır. Böylelikle bu okulların emek piyasasına olan yaklaşımlarının neler olduğu açıklanmaya çalışılmıştır.

Süleyman Demirel Üniversitesi'nde Lisans ve Yüksek Lisans eğitim hayatım boyunca bana her zaman destek veren, içten ve anlayışlı tavırlarıyla yönlendirici olan, başarılı bir hoca olmasından ziyade, her şeyden önce iyi bir kişiliğe sahip olan değerli hocam ve danışmanım Sayın Doç. Dr. Bekir GÖVDERE 'ye sonsuz teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim. Ayrıca bu üniversitede bana destek veren diğer hocalarıma ve hayatımın her anında yanımda olan en değerli varlığım olan AİLEM'e de sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZGE ÇETİN

ISPARTA, 2014

ÖZET

İKTİSAT OKULLARININ EMEK PİYASASINA YAKLAŞIMLARI VE İKTİSAT POLİTİKASI ÖNERİLERİ

Özge ÇETİN

Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisat Bölümü

Yüksek Lisans Tezi, 102 Sayfa, Haziran 2014

Danışman: Doç. Dr. Bekir GÖVDERE

İktisat bilimsel gelişme sürecinde çok sayıda farklı okul ortaya çıkarmıştır. Ekonominin işleyişine ilişkin her birinin çok farklı yaklaşım ve görüşleri bulunmaktadır. Ortak yönleri bulunduğu gibi çok farklı görüşlere de sahiptirler. Bu çalışma iktisadi düşünce okullarının emek piyasasına ilişkin yaklaşımlarını incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu kapsamda cevap aranan başlıca sorular şunlardır: emek piyasası her zaman dengede midir?, denge sağlanamazsa süreç nasıl işlemektedir?, Hangi iktisat okullarına göre emek piyasası tam istihdam veya eksik istihdam da dengeye gelmektedir?, İşsizlik, okulların hangi politikaları ile azaltılabilir ?, Ücretlerin emek piyasasında oynadığı rol nedir? ve beklentiler ve belirsizliklerin emek piyasası üzerinde ne tür etkileri vardır? Bu sorulara cevap bulmak amacıyla literatür taramasına dayalı bir analiz yapılmıştır.

Çalışma sonucu elde edilen bulgulara göre iktisat okullarını iki ana gruba ayırmak mümkündür. Klasik ekol dayalı okullar ve Keynesyen ekole dayalı okullar. Klasik ekole dayalı okullar genellikle emek piyasasının etkin olduğuna ilişkin yaklaşımlara sahiptir. Keynesyen ekole sahip okullar emek piyasasının kendiliğinden dengeye gelemeyeceğini, işsizliğin ciddi sorun olduğunu ve devletin iktisat politikaları ile müdahale etmesi gerektiğine vurgu yapmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Emek Piyasası, İktisat Okulları, Ücret Esnekliği, İktisat Politikaları

ABSTRACT

SCHOOL OF ECONOMICS APPROACH TO LABOR MARKET AND POLICY OF ECONOMY RECOMMENDATIONS

Özge ÇETİN

Süleyman Demirel University, Department Of Economics

Master Thesis, 102 Pages, June 2014

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Bekir GÖVDERE

The economy exposed many different schools during scientific development. Each of them has different approaches and opinions about the operation of economy. They have some common views but at the same time these schools have different opinions. This work aims to examine the approaches of the economical schools to labor market.

The main questions that wait the answers about this topic are these: Is the labor market always on balance?, If the balance can cannot be provided, how will the process operates? According to which economical schools, does the labor market balance comes from, full employment or underemployment?, Which politics of schools can decrease the employment? What is the role of wages on labor market? And what are the effects of expectations and uncertainty on labor market? The analysis aims to find the answers to these questions which are based on literature scan.

According to the evidences that were formed at the end of the study, it is possible that the economical schools are divided into two main groups: The schools that are based on Classical ecole and the schools based on Keynesian ecole. The schools that are based on Classical ecole have approaches like the labor market is generally be active. The schools which have Keynesian ecole emphasis on some topics. These are: The labor market cannot get balance automatically. The unemployment is a serious problem and the government should interfere with fiscal and monetary politics.

Key Words: Labor Markets, Schools of Economics, Wage Flexibility, Economic Policy

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KLASİK YAKLAŞIM VE NEOKLASİK YAKLAŞIMDA EMEK PİYASASI

1. KLASİK İKTİSAT	5
1.1. Klasik İktisadın Temel Görüşleri	6
2. NEOKLASİK İKTİSAT.....	13
2.1. Neoklasik İktisadın Temel Görüşleri	14
2.2. Emek Piyasası Analizi.....	15
2.2.1. Temel Görüşler Doğrultusunda Emek Arzı ve Emek Talebi	15
2.2.2. Emek Arzı	16
2.2.2.1. Bireysel ve Toplam Emek Arzı	16
2.2.3. Emek Talebi	19
2.2.3.1. Uzun Dönem Emek Talebi	19
2.2.3.2. Kısa Dönemde Emek Talebi	20
2.2.3.3. Toplam Emek Talebi	21
2.2.4. Emek Piyasasında Denge ve Üretim Düzeyi	21
2.3. Klasik ve Neoklasik İktisat'ın Emek Piyasasına İlişkin İktisat Politika Önerileri ...	24

İKİNCİ BÖLÜM

KEYNESYEN YAKLAŞIM VE NEOKLASİK SENTEZÇİ KEYNESYEN YAKLAŞIMDA EMEK PİYASASI

1. KEYNESYEN İKTİSAT	26
1.1. Keynesyen İktisadın Temel Görüşleri.....	27
1.2. Emek Piyasasının Keynesyen Analizi ve Eksik İstihdam Dengesi.....	29
1.3. Keynesyen İktisat'ın Emek Piyasasına İlişkin İktisat Politikası Önerileri	32
2. NEOKLASİK SENTEZÇİ KEYNESYEN İKTİSAT.....	33
2.1. Neoklasik Sentezci Keynesyen İktisadın Temel Görüşleri	33

2.2. Neoklasik Sentezci Keynesyen İktisat’da Eksik İstihdam Dengesi ve Modelin Esnek Ücret-Sabit Ücret Versiyonu.....	34
2.2.1. Modelin Esnek Ücret (Klasik) Versiyonu.....	34
2.2.2. Modelin Sabit Ücret (Keynesyen) Versiyonu.....	38
2.3. Phillips Eğrisi	38
2.4. Neoklasik Sentezci Keynesyen İktisat’ın Emek Piyasasına İlişkin İktisat Politikası Önerileri.....	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MONETARİST YAKLAŞIM VE YENİ KLASİK YAKLAŞIMDA EMEK PİYASASI

1. MONETARİST İKTİSAT.....	41
1.1. Monetarist İktisadın Temel Görüşleri	41
1.2. Monetarist Yaklaşımında Phillips Eğrisi Analizinin Genişletilmesi.....	42
1.2.1. Phillips Eğrisi.....	43
1.2.2. Beklentilerle Genişletilmiş Phillips Eğrisi	45
1.3. Arayış Teorisi-Rezervasyon Ücretleri.....	47
1.4. Monetarist İktisat’ın Emek Piyasasına İlişkin İktisat Politikası Önerileri	48
2. YENİ KLASİK İKTİSAT	50
2.1. Yeni Klasik İktisadın Temel Görüşleri	50
2.2. Rasyonel Beklentiler Hipotezi.....	51
2.3. Yeni Klasik İktisat’ın Emek Piyasası Analizi.....	52
2.3.1. Emek Piyasasında Dönemlerarası İkame	52
2.3.2. Rasyonel Beklentiler Eşliğinde Phillips Eğrisi Analizi	53
2.4. Politika Etkisizliği Hipotezi.....	55
2.5. Yeni Klasik İktisat’ın Emek Piyasasına İlişkin İktisat Politikası Önerileri	58

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YENİ KEYNESYEN YAKLAŞIM VE POST KEYNESYEN YAKLAŞIMDA EMEK PİYASASI

1. YENİ KEYNESYEN İKTİSAT	59
1.1. Yeni Keynesyen İktisadın Temel Görüşleri.....	60
1.2. Emek Piyasası Analizi: Nominal ve Reel Ücret Katılıkları.....	64
1.2.1. Nominal Ücret Katılıkları ve Toplu Sözleşmeler.....	64
1.2.2. Reel Katılıklar	66
1.2.2.1. Örtük Sözleşme Teorileri.....	66
1.2.2.2. Etkin Ücret Teorileri.....	66

1.2.2.2.1 Emek Dönüşüm Modeli (İşgücü Devri Modeli)	67
1.2.2.2.2. Ters Seçim Modeli	68
1.2.2.2.3. Görevden Kaçma Modeli	70
1.2.2.2.4. Mutluluk Modeli	71
1.2.2.2.5. Etkin Ücret ve Gayri İrادی İşsizlik	72
1.2.2.3. İçeridekiler-Dışarıdakiler Modeli	72
1.3. Yeni Keynesyenlerde Doğal İşsizlik Oranının Yansıtılması.....	73
1.3.1. Histeresis Tezi.....	74
1.3.1.1. Süre Teorisi.....	74
1.4. Yeni Keynesyen İktisat'ın Emek Piyasasına İlişkin İktisat Politikası Önerileri.....	75
2. POST KEYNESYEN İKTİSAT.....	76
2.1. Post Keynesyen İktisadın Temel Görüşleri.....	76
2.2. Emek Piyasasının Post Keynesyen Analizi	79
2.2.1. Efektif Talep İlkesi ve Toplam Emek Talebi.....	80
2.2.2. Emek Arz Fonksiyonu	84
2.3. Post Keynesyen İktisat'ın Emek Piyasasına İlişkin İktisat Politikası Önerileri.....	86
DEĞERLENDİRME	88
SONUÇ.....	89
KAYNAKÇA	93
ÖZGEÇMİŞ.....	102

KISALTMALAR DİZİNİ

A	: Otonom Harcamalar
AD	: Toplam Talep Eğrisi
AE	: Planlanan Toplam Harcamalar
AS	: Toplam Arz Eğrisi
C	: Tüketim Katsayısı
D	: Toplam Talep
D₁	: Cari Gelir Düzeyine Bağlı Olan Talep
D₂	: Cari Gelir Düzeyine Bağlı Olmayan Talep
D=f(N)	: Derneşik Talep Fonksiyonu
IS	: Mal Piyasalarındaki Denge İlişkilerini Gösteren Doğru
İ	: Faiz
k	: Ortalama Mark-Up
K	: Sermaye
$\bar{K}$	:Sermayenin Sabit Olması
L	: Emek
LM	: Para Piyasalarındaki Denge İlişkilerini Gösteren Doğru
LRAS	: Uzun Dönem Arz Eğrisi
MPL	: Marjinal Ürün
N	: İstihdam Düzeyi
N_s	: Emek Arz Eğrisi
NAIRU	: Enflasyon Düzeyini Etkilemeyen Bir İşsizlik Oranı
P	: Fiyatlar Genel Düzeyi
S	: Emek Arzı

SRAS	: Kısa Dönem Arz Eğrisi
T	: Teknolojik düzeyi
$\bar{T}$	: Teknolojinin Sabit Olması
U	: İşsizlik Oranı
Y	: Gelir
y.y	: Yüzyıl
Z	: Toplam Arz (Hasılatlar)
Z=QN	: Derneşik Arz Fonksiyonu
W	: Parasal Ücret
WN	: Cari Gelire Bağlı Olan Talep Ücret Ödemeleri

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: İkame Etkisinin Güçlü Olması Durumunda Emek Arzı	17
Şekil 2: Gelir ve İkame Etkilerinin Aynı Olması Durumunda Emek Arzı	17
Şekil 3: Gelir Etkisinin Güçlü Olduğu Durumda Emek Arzı	18
Şekil 4: Reel Ücret Seviyesi ve Emek Arzı	19
Şekil 5: Firma Emek Talebi	21
Şekil 6: Emek Arz ve Talep Eğrileri	22
Şekil 7: Reel Ücretler ve Parasal Ücretler	23
Şekil 8: Keynesyen Modelde Eksik İstihdam Dengesi	31
Şekil 9: Neoklasik Sentezci Modelin Klasik Versiyonu	35
Şekil 10: Değiştirilmiş Phillips Eğrisi	39
Şekil 11: Beklentilerle Genişletilmiş Phillips Eğrisi	46
Şekil 12: Para Arzındaki Beklenen ve Beklenmeyen Değişmelerin Çıktı ve Fiyat Üzerindeki Etkileri	56
Şekil 13: Post Keynesyen Emek Piyasası	86

GİRİŞ

Birçok iktisat okulu birbirlerinin uzantısı biçiminde ortaya çıkmıştır. Tarihsel sıraya bakarsak iktisat tarihinde Klasik Okul, sonrasında Neoklasik Okul, Keynesyen Okul, Neoklasik Sentezci Keynesyen Okul, Monetarist Okul, Yeni Klasik Okul, Yeni Keynesyen Okul ve sonrasında ortaya çıkan Post Keynesyen Okul önemli okullardır. Bu okullara ait birçok temsilci bulunmaktadır. Her temsilcinin de bulunduğu okulların kendilerine özgün temel varsayımları bulunmaktadır.

Bilindiği gibi iktisat bilimi teorilere dayanan bir bilimdir. İktisat tarihinde de birçok iktisatçı, içinde bulunduğu okulların temel ilkeleri doğrultusunda birçok konuyu incelemişlerdir ve teoriler üretmişlerdir. İktisat okulları birçok piyasa türünü incelemiştir ve bunlardan biri de emek piyasasıdır. Emek piyasası gerek günümüz, gerekse iktisat tarihinde okulların önemli bir inceleme alanı olduğu piyasa türüdür. Emek piyasasının, okulların temsilcileri tarafından önemli yaklaşımları bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar farklılık göstermektedir. Bunların altında yatan en temel sebep okulların temel varsayımlarının farklı olmasıdır.

Bu çalışmanın amacı iktisat okullarının emek piyasasına olan yaklaşımlarının iyi bir şekilde anlaşılması ve hangi okulların emek piyasasına olan yaklaşımları birbirlerine benzemekte ve hangi konulardan ayrılmakta olduğunu görmektir. Gerek günümüz gerekse iktisat okullarında önemli bir yeri olduğu için “İktisat Okullarının Emek Piyasasına Yaklaşımları” konusu bu çalışmada incelenmiştir. Bunları yaparken bu çalışmada birçok kriter kullanılmıştır. Emek arzı, emek talebi, ücretler, işsizlik, tam istihdam ve eksik istihdamda emek piyasasında denge, devlet müdahalesi, iktisat politikaları gibi birçok yöntem üzerinden emek piyasası analiz edilmiştir. Ayrıca işsizlik olgusu da bu kriterlerin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Çünkü emek piyasası denilince akla ilk gelen olgulardan biri işsizliktir. Okullar da işsizlik olgusunu çeşitli açıdan ele almıştır. Bu yöntemlerin her biri iktisat okullarında farklılık ve benzerlik göstermiştir. Örneğin, ücretler Klasiklere göre esnek, Yeni Keynesyenlere göre yapışkandır. Aynı şekilde işsizlik olgusuna baktığımızda Klasiklere göre gayri iradi, Keynesyenlere göre iradidir.

Bu çalışmada bu araştırmalar yapılırken bazı sorunlarla karşılaşıldı. Çünkü iktisat tarihindeki her okulun farklı varsayımları ve ortaya koydukları farklı teoriler vardır. Sonuçta iktisat okulları, yaklaşımlarını ortaya koyarken kendi dönemlerinin sosyal ve ekonomik olaylarından, sorunlarından etkilenmiştir. Dolayısıyla günümüz emek piyasasına benzer ya da farklı teorileri bulunabilir. Bu yüzden okulların bu piyasaya olan yaklaşımlarının anlaşılması biraz güç olabilir. Daha iyi bir şekilde anlaşılabilmesi için okulların yaklaşımları temel varsayımları ve teoriler eşliğinde, şekiller yardımıyla gösterilmiştir.

Bu çalışmaya genel itibari ile bakıldığında okulların emek piyasasına olan yaklaşımların benzerlik ve farklılık bulgusuna ulaşılmıştır. Klasik-Neoklasik Yaklaşım göre ücretler esnek olduğundan dolayı emek piyasası tam istihdam seviyesinde devlet müdahalesi olmadan kendiliğinden dengeye gelmektedir. Keynesyen Yaklaşım baktığımızda ise Klasiklerin aksine ekonomi eksik istihdam seviyesinde dengeye gelmekte ve emek piyasası etkin bir şekilde işlememektedir. Neoklasik Sentezci Keynesyen Yaklaşım da emek piyasası eksik istihdam çerçevesinde analiz edilmiştir. Monetarist Yaklaşım da emek piyasasında adaptif beklentiler üzerinde durulurken, Yeni Klasikler beklentilerin rasyonelliği üzerinde durmuştur. Ayrıca Yeni Keynesyen Yaklaşımın emek piyasası analizinde ücretlerin yapışkanlığı ön planda iken, Post Keynesyenlere göre belirsizlik kavramı ön plandadır.

Bu doğrultuda tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır. Her bir bölüm de, iki okuldan oluşmaktadır. Her bir iktisat okulu ortaya çıkış sırasına göre ele alınmaktadır. Tüm bölümlerde iktisat okullarının emek piyasasına olan yaklaşımlarına değinilmeden önce temel varsayımları, kavramları ve okulun temsilcileri ele alınmaktadır. Literatürde okullar için bazen “yaklaşım” (klasik yaklaşım, keynesyen yaklaşım vb), bazen “ekol” (klasik ekol, keynesyen ekol vb) ifadeleri kullanılmaktadır. Bu çalışmada “okul” ifadesi kullanılmakla birlikte bazı durumlarda ekol ve yaklaşım ifadeleri de yer almaktadır.

Tezin birinci bölümünde Klasik ve Neoklasik yaklaşımda emek piyasası analizi yapılmaktadır. Bu iki okula bakıldığında, birbirlerinin uzantısı olarak görülse de temel görüşleri ele alındığında benzerlik ve farklılıklar görülmektedir. Klasiklerin ve Neoklasiklerin emek piyasasına olan yaklaşımları, emek arzının, emek talebinin, ücretlerin ve bu piyasada dengenin nasıl belirlendiği çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu

çerçevede emek piyasasına bakıldığında, Klasik-Neoklasik yaklaşımda emek piyasasının dengede olmasını sağlayan faktör reel ücretlerdir. Emek arzını belirleyen ise bireylerin çalışma ve boş zaman arasındaki tercihidir. Emek talebi ise tüketicinin bulunacağı isteklere göre ve firmaların üreteceği mal ve hizmetlerin verimlilik ölçütüne bağlı olarak belirlenmektedir. Son olarak emek piyasası analizi Klasik ve Neoklasik okulun bu piyasaya ilişkin iktisat politikaları önerileri ile son bulmaktadır. Politika önerilerine bakıldığında bu iki yaklaşımın devlet tarafından ekonomiye müdahale edilmesine gerek yoktur. Dolayısıyla aktif iktisat politikalarına gerek duyulmamaktadır.

Tezin ikinci bölümünde bir diğer iktisadi yaklaşım olan Keynesyen Yaklaşım ve Neoklasik Sentezci Keynesyen Yaklaşımda Emek Piyasası analizi yapılmaktadır. Bu iki yaklaşımda da diğer bölümlerde olduğu gibi emek piyasasına değinilmeden önce temel görüşleri açıklanmaktadır. Çünkü emek piyasasına olan yaklaşımlar, bu görüşler doğrultusunda şekillenmektedir. Keynesyen okula bakıldığında, bu okulun ortaya çıktığı dönem dünya ekonomisi açıdan önemli bir dönem olmuştur. 1929 Büyük Buhran'ı denilen ekonomik kriz dünyada önemli yankı uyandırmıştır. Keynesyen okul da bu dönem de ortaya çıkmıştır. Bu dönem de Klasik okuldaki “Devlet ekonomiye müdahale etmemeli görüşü”, yerini “Devlet ekonomiye müdahale etmeli” olarak bırakmıştır. Keynes'in yazmış olduğu “İstihdam, Faiz ve Para'nın Genel Teorisi” kitabı da bu dönemde önemli yankı uyandırmıştır. Bu kitap ekonomiye önemli terimler ve görüşler kazandırmıştır. Bu iki okulun emek piyasasına olan yaklaşımlarına bakıldığında, emek piyasası ‘Eksik İstihdam Dengesi’ çerçevesinde incelenmektedir. Çünkü bu iki yaklaşıma göre de ekonomi, her zaman tam istihdamda dengede değildir. Emek piyasası analizi bu iki yaklaşımın bu piyasaya ilişkin iktisat politikaları ile son bulmuştur. Politika önerilerine bakıldığında Keynesyen okul devletin maliye politikaları ile ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini savunurken, Neoklasik Sentezci Keynesyen okul sadece maliye politikası değil para politikasının da aktif rol oynaması gerektiğini savunmaktadır.

Tezin üçüncü bölümde ise emek piyasalarının Monetarist ve Yeni Klasik iktisat okullarına göre yaklaşımı ele alınmaktadır. Bu iki yaklaşımda temel görüşlerden sonra emek piyasası analizleri değinilmektedir. Bu bölümde beklentiler kavramı üzerinde durulmaktadır. Monetarist okulun temel görüşlerinden biri olan “adaptif beklentiler” ile

“Yeni Klasik okulun” rasyonel beklentiler hipotezi okulların emek piyasasına olan yaklaşımlarında önemli rol oynamaktadır. Monetaristlerin üzerinde durduğu konulardan biri de ekonomi açısından önemli bir kavram olan “enflasyon”dur. Adaptif beklentiler ve enflasyon, Monetaristlerin emek piyasasına olan analizinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Aynı şekilde Yeni Klasiklerin “rasyonel beklentiler hipotezi” ve “politika etkisizliği hipotezi” emek piyasasına olan yaklaşımların da etkili olmaktadır. Bu iki yaklaşımın emek piyasasına olan iktisat politikası önerilerine bakıldığında Yeni Klasiklerin, “politika etkisizliği hipotezi” ile yola çıkılan ekonomiye müdahalede bulunulmaması görüşüdür. Yeni Klasiklere göre ne para politikası ne de maliye politikası ile ekonomiye müdahale edilmemelidir. Monetaristlere göre ise para politikası ile ekonomiye müdahale edilmesi etkin bir araç olabilmektedir.

Tezin son bölümünde ise son okullar olan Yeni Keynesyen ve Post Keynesyen iktisat okullarının emek piyasasına yaklaşımları ele alınmaktadır. Diğer bölümlerde olduğu gibi, bu bölümde de önce okulların temel görüşleri ve bu görüşler çerçevesinde emek piyasası analizi yapılmaktadır. Yeni Keynesyen okulun üzerinde durduğu önemli konulardan biri ücret katılıklarıdır. Emek piyasası analizi nominal ve reel ücret katılıkları ile yapılmaktadır. Bu katılıklar, temel teoriler doğrultusunda incelenmektedir. Ayrıca Yeni Keynesyenlerin iktisat literatürüne kazandırdığı ‘Histeresis’ ve ‘NAIRU’ kavramları emek piyasası açısından önemlidir. Bu kavramlar da emek piyasası analizinde yer almaktadır. Post Keynesyen okula bakıldığında ise bu okul ‘belirsizlik’ kavramı üzerinde çok durmaktadır. Emek piyasası ile ilgili analizlerinde, emek talebinin belirlenmesi için ‘efektif talep ilkesi’ önemli rol oynamaktadır. Keynesyen uzantılı bir okul olan Post Keynesyen okul bu ilke üzerinde durmaktadır. Bu iki okulun emek piyasasına ilişkin iktisat politikası önerilerine bakıldığında ekonomiye, aktif iktisat politikaları ile müdahale edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar.

Sonuç olarak her bir iktisat okulunun temel varsayımları benzerlik ve farklılık göstermektedir. Dolayısıyla bu durum emek piyasasının ana hatlarını oluşturan emek talebinin, emek arzının ve ücretin her bir iktisat okulları tarafından farklı yorumlanmasına ve emek piyasasına ilişkin politika önerilerinin değişmesine neden olmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KLASİK YAKLAŞIM VE NEOKLASİK YAKLAŞIMDA EMEK PİYASASI

1. KLASİK İKTİSAT

Klasik İktisat, bilimsel devrim ve sanayi devrimden etkilenmiştir. Bilimsel Devrim'e bakıldığında 1687 yılında Isaac Newton, Kepler'in gezegenlerin bilimsel hareket yasalarını ve Galileo'nun yeryüzündeki cisimlerin matematiksel hareket yasalarını büyük bir ölçüde gerçekleştirmiştir. Newton ve diğer bilim adamlarının çabaları sonucu bilimde gerçekleştirilmiş olan devrimin önemli yönleri vardır. Bunlar: "Bilim, deneysel kanıtlara dayanır. Evren doğal yasalara tarafından yönetilir. Evren statiktir." Newton'un fikirleri Klasikleri önemli bir ölçüde etkilemiştir. Bir diğer devrim olan sanayi devrimi ise Klasik İktisatçılar döneminde patladı. Sanayinin büyümesi, o dönemdeki iktisadi hayatın sınai yönüne ağırlık verilmesini sağladı. Sanayi devrimi ve Klasik iktisat İngiltere'de gelişti. Adam Smith ve çağdaşları sanayi devriminin başlangıç aşamasında yazmaya başladıkları için, bu devrin önemini pek anlayamamışlar; fakat imalat sanayi, ticaret, icatlar ve işbölümündeki ilerlemelerin farkındaydılar.¹

Klasik İktisat, Adam Smith'in 1776'da 'Milletlerin Zenginliği' isimli kitabının basılma tarihinden, son temsilci olan J. S. Mill'in ölüm tarihi olan 1873'e kadar yaklaşık bir yüzyıllık dönemi kapsar.² "Adam Smith'den sonra David Ricardo'nun çalışmalarıyla şekillenen Klasik iktisat, fizyokratlardan ekonominin arz yönüne ağırlık veren düşüncelerini ve mikro iktisat yaklaşımını aynen devralmıştır."³ Smith ve Ricardo eserlerinde piyasa toplumunun işleyiş prensiplerini açıklamışlar ve liberal ideolojiyi benimseyen bir teori kurmuşlardır.⁴ Adam Smith ve David Ricardo'nun dışında Klasik İktisat ekolünün başlıca temsilcileri; Robert Malthus, John Stuart Mill, Nassau William Senior ve Jean Baptiste Say'dir.⁵

¹ Ersan Bocutoğlu, İktisadi Düşünceler Tarihi, Murathan Yayınevi, 1.Baskı, Ankara, 2012, s. 48-49.

² Rona Turanlı, İktisadi Düşünceler Tarihi, Bilim Teknik Kitapevi, 4.Basım, Eskişehir, 2008, s. 64.

³ Ömer Eroğlu, Para Teorisi ve Politikası, SDÜ Basımevi, Isparta, 2004, s. 177.

⁴ Neşe Erim, İktisadi Düşünce Tarihi, Palme Yayıncılık, Ankara, 2007, s. 41.

⁵ Kaya Ardiç- Yılmaz Aydın, İktisat Okulları ve Emek Piyasası, Derin Yayınları, 2.Basım, İstanbul, 2011, s. 10.

1.1. Klasik İktisadın Temel Görüşleri

Kendi dinamikleri içerisinde tutarlı bir teori olarak ortaya çıkan Klasik İktisat Yaklaşımı, iktisat biliminin gelişimine çok önemli katkılarda bulunmuştur. Fiyat düzeyi, uluslar arası hasıla düzeyi, istihdam ve harcamalar gibi toplam ekonomik değişkenlerin nasıl belirlendiğini, sistematik olarak ilk defa Klasik İktisatçılar açıklamıştır.⁶ Klasik iktisadın temel görüşlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- **Kişisel Çıkarlara Dayalı İktisadi Davranışlar:** Bir ekonomideki tüm iktisadi birimler (şirketler ve hane halkı) rasyoneldir ve kendi karlarını ya da faydalarını maksimize etmeye çalışırlar.⁷ Bütçe imkanları içerisinde fayda maksimizasyonu içinde koşan bu bireye ‘homo economicus’ denir.⁸ Homo economicus, mallar, piyasalar ve diğer ekonomik konularda tam bilgiye sahip bir bireydir ve karşılaştığı seçenekler arasında mutlaka bir değerlendirme yapar, çoğu aza tercih eder ve bu tercihler birbirleriyle çelişmemektedir.⁹
- **Çıkarlar Arasında Uyum:** Klasik İktisat’ın temelinde, ‘doğal düzen’ ve ‘faydacı felsefe’ vardır.¹⁰ Toplumda var olan bu doğal düzenin insan davranışları üzerindeki etkileri Smith’e göre şu şekildedir: Kendini düşünme sempatisi (yakınlık duyma hissi), özgürlük isteği ve toplumsal kurallara uyma eğilimi, son olarak çalışma alışkanlığı ve değişim eğilimidir. Toplumda dengenin sağlanmasına bu üç duygu birbirini etkileyerek yardımcı olmaktadır. Oluşan bu denge sayesinde bireyler kendi çıkarlarını gözetmek için çabalarırken, aynı zaman da başka kişilere de iyilik ederek refaha ulaşmasına yardımcı olurlar.¹¹

Smith, ‘Ahlaksal Duygusal Kuramı’nda bencil ve çıkar gözetme dürtülerinin varlığını kabul etmiştir; ancak bu bencilliklerin ortaya çıkardığı toplumsal sonuçların

⁶ Osman Z.Orhan- Seyfettin Erdoğan, Para Politikası, 4.Baskı, Ankara, 2008, s. 130.

⁷ Ali Tarhan- Muhammed Veysel Kaya, “Keynesyen İktisatta Ücretlerin Katılığı Sorunu”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2011, S. 31, s. 225.

⁸ Hüseyin Akyıldız, “Tartışılan Boyutlarıyla Homo Economicus”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2008, C. 13, S. 2, ss. 29-40, s. 30.

⁹ Selda Atik, “Post Otistik Çerçevesinde Küresel ekonomik Kriz ve Neoklasik İktisat İlişkisi”, Anadolu Uluslararası İktisat Kongresi, 17-19 Haziran 2009, Eskişehir, s. 5.

¹⁰ Ayşegül Tayyar-Birol Çetin, “Liberal İktisadi Düşünce Devlet”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2013, C. 14, S. 1, ss. 107-120, s. 113.

¹¹ Hülya Kesici, “Adam Smith ve Ahlak Teorisi”, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 2010, C. 58, S. 1,ss. 89-97, s. 92.

olumlu olduğunu kabul ederek bireylerin eylemlerini etkileyen etkenlerin sadece bireysel çıkar olmadığını buna ek olarak başka kişilerin de bu eylemler hakkındaki yargıları olduğunu vurgulamıştır. Zira karşımızdakine olan sempati bize onların yargılarını kabul etmemizi sağlamaktadır. Dolayısıyla Smith’e göre zengin olma arzusu başkalarının sahip olduklarına sahip olma amacı taşımakta ve istek toplumsal çıkarlardan ayrı değildir. Böylelikle insanın zengin olma isteği duygusal yakınlık sempati kavramından hareketle insanların acılara değil sevinçlere ortak olma eğilimi taşımasından kaynaklanmamaktadır.¹² Sonuç olarak Klasik İktisatçılardaki çıkarlar arası uyum, ülkeler arasında değil; bireysel ve kamu çıkarları arasındaki bir uyumdur. Bireysel çıkar, toplumun yararını ortaya koyan çıkardır.

- **Uzun Dönem:** Klasik İktisatçılar analizlerini uzun döneme dayandırmışlar, üretim fonksiyonu ve paranın klasik miktar teorisi dışında kısa dönemi oluşturan analizlerden uzak durmuşlardır. Klasik iktisatçıların büyüme üzerine yoğunlaştığını, konjektür dalgalarını dikkate almadıklarını belirtebiliriz.¹³
- **Bütün İktisadi Kaynakların ve İktisadi Faaliyetlerin Önemi:** Klasiklere göre emek, sermaye, toprak ve girişimcilik gibi bütün iktisadi kaynaklar ile tarım, ticaret, üretim ve uluslar arası mübadele gibi iktisadi faaliyetler, milletin servetine önemli katkıda bulunur.¹⁴
- **Temel İktisadi Yasalar:** “Karşılaştırmalı üstünlük teorisi, azalan verimler yasası, Malthusçu nüfus teorisi, Say yasası, klasik faiz teorisi, Ricardocurant teorisi, paranın klasik miktar teorisi ve emek-değer teorisi gibi yasalar ve teoriler iktisat bilimine büyük katkılar sağlamıştır.”¹⁵ Bunlardan en temel olanları ise Say Yasası, Emek Değer Teorisi ve Nüfus Teorisidir. Temel yasalara bakıldığında Say yasası, Jean Baptista Say tarafından ileri sürülmektedir ve yasaya göre ‘her arz kendi talebini oluşturmaktadır.

Malthus’un nüfus teori ise, nüfusun gıda maddelerine oranla daha hızlı artması varsayımına dayanmaktadır ve Malthus’a göre insanların çektiği sıkıntılar nüfus

¹² Kesici, a.g.m., s. 92-93.

¹³ Ersan Bocutoğlu, İktisadi Düşünceler Tarihi, Murathan Yayınevi, 1.Baskı, Ankara, 2012, s. 50-51.

¹⁴ Bocutoğlu, 2012, s. 51.

¹⁵ Bocutoğlu, 2012, s. 51.

sorunlarından ileri gelmektedir.¹⁶ Emek-değer teorisi ‘değer’ kavramının tamamen emek tarafından öne sürüldüğünü ifade etmektedir¹⁷

Emek değer teorisine aşağıda ayrıntılı bir şekilde değinilmiştir. Bunlar dışındaki teorilere bakıldığında, Ricardo’nun karşılaştırmalı üstünlük teorisine göre, bir ülke bütün mallar da diğerine göre daha üstün olsa da, karşılaştırmalı olarak en fazla üstün olduğu mallarda uzmanlaşıp daha az üstün olduğu malları ithal ederek daha fazla refaha ulaşabilir.¹⁸ Miktar teorisi ise para miktarındaki değişmelerin, toplam harcamalarda değişmelere yol açtığını; toplam harcamalardaki değişmelerin de fiyatlardaki değişime yol açtığı varsayımı üzerine kurulur.¹⁹ Klasiklerin faiz teorisine göre, “faiz tüketimden vazgeçmenin karşılığı olarak tanınmaktadır ve gelirin ne kadarının bugünkü tüketime ve ne kadarının gelecek dönem tüketime ayrılacağını belirleyen faiz oranının, aynı zamanda gelirin bugün harcanmayan kısmının zorunlu olarak bugünkü yatırım malları harcamasında kullanılacağını garanti etmesi Klasik teorinin temel önermelerinden biridir.”²⁰

Ricardo rant teorisini azalan verimler kanununa göre açıklamıştır. Azalan verimler kanunu ise, üretim girdilerinden sadece birinin miktarı artırıldığında, diğerlerinin sabit tutulması koşuluyla toplam ürün miktarının önce bir süre artması ve daha sonra azalmaya başlamasıdır.²¹ Ricardo’ya göre, tüm topraklar aynı özelliklere sahip, toprağın miktarı sınırsız ve kalitesi de tekdüze olsaydı, toprak kullanımı karşılığında hiçbir ödemeye ihtiyaç duyulmazdı; ancak ne zaman ki toprak kendine özgü ayrıcalıklara sahip olur, miktarı sınırlı olmaya ve kalitesi değişmeye ve nüfus artışı sonucu daha az kaliteli olan topraklara ekim başlandığında o zaman toprak kullanımı karşılığında rant ödenir.²²

¹⁶ Turanlı, 2008, s. 76.

¹⁷ Bocutoğlu, 2012, s. 66.

¹⁸ Yusuf Bayraktutan, “Bilgi ve Uluslararası Ticaret Teorileri”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2003, C. 4, S. 2, ss. 175-186, s. 177.

¹⁹ Merih Paya, Makro İktisat, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2007, s. 124.

²⁰ Yılmaz Aydın, “Say Yasası: Keynes’in Yorumu ve Son Dönem Tartışmaları”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 2013, C. 63, S. 1, ss. 81-130, s. 88-89.

²¹ Halit Suiçmez, “Verimlilik ve Etkinlik Terimleri (Tarihsel Bakış)”, Mülkiye Dergisi, 2002, C. 26, S. 234, s. 172.

²² Ayşegül Yakar Önal, “Smith’den Ricardo’ya Rant Teorisindeki Değişim”, Maliye Araştırma Merkezi Konferanslar Dergisi, S. 45, ss. 85-97, s. 91.

- **Paranın Yansızlığı:** Klasikler paranın sadece bir mübadele aracı olduğunu, sadece işlem güdüsü ile elde tutulduğunu kabul etmişlerdir. Ekonominin parasal yanına ilişkin değerlendirmelerin temel kaynağını ise Klasiklerin temel teorilerinden biri olan paranın miktar teorisi oluşturmaktadır.²³ Bu teori para miktarındaki bir değişikliğin hasıla ve istihdam gibi reel değişkenleri etkilemediği varsayımına dayanmaktadır.²⁴
- **Emek Değer Teorisi:** İktisat okullarının hepsinin yüreğinde bir değer teorisi vardır. “ Değer kavramının kendisi felsefik nitelikte olmakla birlikte mantıken yeterli bir değer teorisi, sadece teorik sorunlarla uğraşma bakımından değil, aynı zamanda pratik ve işlemsel soruların cevaplandırılması açısından da öneme sahiptir.”²⁵

Adam Smith (1723-1790) “Bir malın değerini belirleyen nedir?” sorusuna cevap aramıştır. Smith’in arayışta ilk yaptığı şey şu olmuştur: Aristo’dan ve Roma düşüncesinden devraldığı, bir malın kullanım değeri ile mübadele (değişim) değeri arasındaki ayrımdı. “Su ve hava gibi bazı mallar büyük bir kullanım değerine sahip olduğu halde, herhangi bir mübadele değerine sahip değildi.” Ancak bu mallara karşılık elmas, hiçbir kullanım değeri bulunmamasına rağmen büyük bir mübadele değerine sahipti. Smith’e göre bir malın fiyatı ile o malın değeri bir birinden farklı iki şeyi ifade etmektedir. Zaman içinde fiyat dalgalansa ve değişse bile, değer zaman içinde değişmeyen sabit bir ölçü olmalıdır. Smith sermaye birikimi ve özel mülkiyetin bulunmadığı ilkel ve vahşi toplum döneminde, değeri belirleyen tek faktörün ihtiva edilen emek olduğunu söylemiştir. İhtiva edilen emek, bir malı elde etmek için fiilen harcanan emek anlamına gelmektedir. Sermaye birikimi ve özel mülkiyetin bulunmadığı ilkel ve vahşi dönemde, herkes ihtiyaçlarını kendi emeği ile sağlamak zorundaydı.²⁶

“Güneşin doğduğu andan battığı ana kadar geçen dönemde, yani bir günlük dönemde, harcanan emek bir malın değerini belirlemede kullanılacak bir ölçü oluşturmaktadır.” Buna göre, bir avcı bir günlük bir zaman aralığında, kunduz avlamak istediğinde sadece bir kunduz, geyik avlamak istediğinde de iki geyik avlayabiliyorsa,

²³Bocutoğlu, 2012, s. 51.

²⁴ N. Gregory Mankiw, Makroekonomi, çev.editörü: Ömer Faruk Çolak, Efil Yayınevi, 1.baskı, Ankara, 2010, s. 601.

²⁵ Meghnad Desai, Marksist İktisat Teorisi, Çev. Nail Satlıgan, Eflatun Yayınevi, 2.Basım, Ankara, 2009, s. 7.

²⁶ Ersan Bocutoğlu, “İktisat Teorisinde Emeğin Öyküsü: Değerin Kaynağı Olan Emekten Marjinal Faydanın Türevi Olan Emeğe Yolculuk”, HAK-İŞ Toplum Bilimleri Dergisi, 2012, S.1, s. 4.

demek ki bir kunduzun değeri iki geyiğin değerine eşittir. Her ikisini avlamak için harcanan emek bir günlük emek ise, bir günlük emekle avlanan bir kunduz, bir günlük emekle avlanan iki kunduz değerine eşit olacaktır. Dolayısıyla ilkel ve vahşi dönemde değeri belirleyen faktör bir günlük emektir. Değerin tamamen emek tarafından üretildiğini ifade eden bu görüşe *emek-değer teorisi* denir.²⁷

Smith'e göre sermaye birikiminin ve özel mülkiyetin bulunduğu sanayi kapitalizmi döneminde, değeri sadece emek faktörüne bağlamak artık söz konusu olmamaktadır. Üretim sürecinde emeğin yanında ayrıca toprak ve sermaye de kullanıldığına göre, artık harcanan emek değil kumanda edilen emek kavramı gündeme gelmektedir. Kumanda edilen emek bireyin harcadığı emeği ifade etmemekte, toprak ve sermaye sahiplerinin yanlarında çalıştıracakları işgücüne ödedikleri ücret karşılığında, o işgücünden sağlayacakları kazancı ifade eden bir kavramdır. Smith'in, bir malın değerini belirleyen faktör nedir sorusuna verdiği cevap şu olmuştur: Sermaye birikimi ve özel mülkiyetin bulunmadığı ilkel ve vahşi toplum döneminde, değeri belirleyen tek faktör ihtiva edilen emek; bunun tam tersi olarak sermaye birikiminin ve özel mülkiyetin bulunduğu sanayi kapitalizm döneminde emeğe kumanda etmek mümkün olduğu için, değer; emek, sermaye ve toprak tarafından bir bütün olarak yaratılmaktadır.²⁸

David Ricardo'nun emek değer kuramına bakıldığında Ricardo'ya göre malların üretimi için gerekli emek, iki ayrı cins emekten oluşur. Bunlardan birincisi “eski emek (dolaylı emek)” olup, üretimde kullanılan makine ve teçhizatın üretimini gerçekleştiren emeği gösterirken; ikinci emek olan “bugünkü emek (doğrudan emek)” üretimde makine ve teçhizatla, bir başka ifade ile kapital ile birlikte kullanılan emektir.²⁹ Böylece Ricardo'ya göre emek-değer teorisi kapitalizm koşulları altında da geçerlidir.³⁰

- **Ücret Teorisi:** Klasik İktisatçıların, emek ve bunun geliri olan ücret için belirttiği görüşler hayli yakındır. Emek arzı nüfusa bağlıdır ve nüfus da içsel (endojen) bir niteliğiyle ücret haddine dayanmaktadır. F. Lassalle'nin ‘Tunç Kanunu’ olarak ifade ettiği ücret teorisi ve emek arzı, düşük ücret hadlerini

²⁷ Bocutoğlu, a.g.m, s. 4-5.

²⁸ Bocutoğlu, a.g.m, s. 6.

²⁹ Vural Savaş, İktisatın Tarihi, Siyasal Kitabevi, 4. Baskı, Ankara, 2000, s. 375.

³⁰ Önal, a.g.m., s. 92.

haklı göstermek gibi bir amaç taşımaktadır ve emek talebi teorileri ise ‘ücret fonu’ olarak adlandırılmaktadır.³¹

Emek arzı teorisine bakıldığında Smith, Ricardo ve Malthus’a ait görüşler bulunmaktadır. Smith’e göre, nüfusun büyüklüğünü, ücret haddi belirlemekte ve ücret haddi arttıkça nüfus artmakta, ücret haddi azaldıkça nüfus azalmaktadır. Geçimlik mallardan oluşan ücretin artması, erken evlenmeyi ve çocuk yapmayı teşvik yoluyla, doğum hadlerini artırır, çocuk ölümlerini ve ölüm hadlerini azaltmaktadır. Geçimlik ücret haddi, işçilerin sayıca artmak ya da azalmaksızın yaşamasını sürdürecektir, bir fizyolojik asgariye tekabül etmektedir. Ancak kısa bir süre sonra artan nüfus ücret haddini düşürecektir. Fiili ücret geçimlik ücrete eşit olduğu bir durumda nüfus sabit kalacaktır.³²

Ricardo ise Smith’in ‘geçimlik ücret’ ve ‘fiili ücret’ yerine; ‘tabii’ ve ‘piyasa ücreti’ ayrımı yapmaktadır. Tabii ücret, işçilerin sayısını artırmaksızın ve azaltmaksızın yaşamasını sürdüren bir fiyat, piyasa fiyatı ise arz ve talep tarafından belirlenen bir fiyattır. Ricardo emek arz teorisinde Smith’le aynı olmakla beraber, birkaç husus da ayrılmaktadır. Smith’den ayrıldığı noktalara bakıldığında Smith’in geçimlik ücreti zaman içinde değişmemekte, ancak Ricardo’nun tabii ücret haddi bir tarihsel değişkendir. Yani sosyo-kültürel çevredeki değişme ile birlikte reel olarak artacağı gibi, reel olarak aynı kalsa da, tarımda azalan getiririnin etkisi altında nakden yükselebilir. Bir diğer nokta ise, Ricardo, Smith’e göre kötümserdir. Çünkü Smith, nüfus değişmesinin kapital miktarındaki değişmeyi bir gecikmeyle izlediğini öne sürer ve dolayısıyla gelişen bir toplumda ücretlerin reel olarak geçimlik ücret üzerinde oluşabileceğini söyler, böylece Smith daha iyimserdir. Son olarak Smith, doğru orantılı bir biçimde nüfus artışını geçimlik ve fiili ücret haddi arasındaki farka bağlar; Ricardo ise sadece, arada bir fonksiyonel ilişki kurmakla yetinir.³³

Malthus’un ise ücret teorisi nüfus kuramına dayanmaktadır.³⁴ Nüfus artışının gıda arzına sıkı bir biçimde bağlılığını vurgulayan bu teori, aynı zamanda geçimlik ücret

³¹ Gülten Kazgan, İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1984, s. 84.

³² Kazgan, 1984, s. 84.

³³ Kazgan, 1984, s. 85.

³⁴ Nazım Öztürk, “Klasik ve Neoklasik İktisatta Gelir bölüşümü”, Çalışma ve Toplum Dergisi, 2010, S. 24, ss. 59-89, s. 66.

teorisini tamamlar niteliktedir.³⁵ Nüfus geometrik bir diziyle artarken; buna karşılık gıda maddeleri aritmetik bir şekilde artacaktır.³⁶ Geçimlik vasıtalar arttığı zaman, eğer çok güçlü bir engel yoksa nüfus da artacaktır. Bu engelleri özetlersek, ahlaki kayıtlar, kötülük ve sefalet biçimindedir. Pozitif etkenler, harpler, açlık, sefalet, sefahat gibi ölüm hadlerini yükselten, önleyici etkenler ise doğum hadlerini düşüren, sefahat ve ahlaki kayıtlardır. “Malthus’un nüfus teorisinin etkisi, ahlaki kayıtlar yoluyla nüfus artışı sınırlanmazsa, ücretin, bir geçimlik düzeye inmesinin kaçınılmazlığının kabulü oldu. Sefalet, sefahat gibi pozitif etkenler, nüfusun geçimlik vasıtaları aşmasını önlese de, ücret hadlerinin geçimlik düzeye inmesini önleyemeyecekti.”³⁷

Emek talebi ve ücret fonu teorisine bakıldığında, bu teori emek talebinin artışını ücret fonundaki artışına bağlamaktadır. Kapitalistler, üretim sürecinde işçileri, makineler ve aletlerle donatmaktadır ve bunlar sabit sermayeyi oluşturmaktadır. Ancak işçilerin üretim dönemi boyunca tüketeceği gıda maddesi, giyim eşyası ve diğer tüketim mallarının da bulunması gereklidir. Bunlar ise nakdi ücretlerin mal karşılığıdır ve ekonomide bulunan kapital stokun bir karşılığıdır. İşçilere ödenen ücret bir avans niteliğindedir. İşçilerin üretim dönemi boyunca geçimini sağlayacak malların olduğu bu kaynaklara ‘ücret fonu’ adı verilir. Bu fonun büyüklüğü ise ekonomideki kapital stokun büyüklüğüne bağlıdır. Smith, Ücretle yaşayanlar için talep, ücretlerin ödenmesine ayrılan fondaki artışla aynı oranda artacağını belirtmiştir. Ricardo ise, işgücü talebinin kapitaldeki artışla orantılı bir biçimde artacağını belirtmiştir. Sonuç olarak Smith’in ve Ricardo’nun ücret fonu ile ilgili görüşlerine bakıldığında ücretlerin yükselmesi işçi sayısı veri iken, kapital stokun ve buna bağlı olarak ücret fonunun artmasına bağlıdır. Bu ikisi artmadığı takdirde ücretleri artması olanaksızdır.³⁸

- **Minimum Devlet Müdahalesi:** Klasik İktisat Okulunun en başta gelen prensibi devletin minimum seviyede müdahalede bulunmasıdır. Devlet müdahalesine ihtiyaç duyulmadan ekonomi, daima tam istihdam seviyesine

³⁵ Recep Kök, İktisadi Düşünce Kavramlarının Analitik Evrimi, Anadolu Matbaacılık, 1. Baskı, İzmir, 1999, s. 123.

³⁶ Hayri Çamurcu, “Dünya Nüfus Artışı ve Getirdiği Sorunlar”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 8, S. 13, s. 98.

³⁷ Kazgan, 1984, s. 86.

³⁸ Kazgan, 1984, s. 88.

doğru yönelme eğilimindedir.³⁹ Çünkü Klasik İktisat Okulu, iktisadi yapının, sürekli ve genel işsizliğe maruz kalmayacağı, yani kendiliğinden işleyen piyasa mekanizması sayesinde sürekli tam istihdam durumunda bulunduğu varsayımı üzerine kurulmuş bir okuldur. Bu varsayım, ulusal bir ekonominin istihdam seviyesini belirleyen unsurların ihmal edilmesine neden olmuştur. Klasik iktisatçılar, kendilerine özgü bir istihdam teorisi geliştirmemiş, sürekli ‘tam istihdam’ seviyesinde bulunan bir ekonominin üretim ve bölüşüm dinamiklerini incelemeyi yeterli görmüştür.⁴⁰

2. NEOKLASİK İKTİSAT

“Klasiklerin karşılaştığı güçlüklerle aranan çözüm 1871 yılında, iktisat tarihine ‘Marjinalist Devrim’ diye geçecek (sınıflar yerine) bireye dayalı analiz tarzı ile ortaya çıktı ve ‘Neoklasik İktisat’ doğmuş oldu.”⁴¹

Sanayi kapitalizminin ilk dönemlerinde yaşamış olan Klasik iktisatçılar, toplumun ekonomik yaşamının bütününe anlama çabasındaydılar. Piyasayı anlamaya çalışırken de nesnel değer teorisine dayanıyorlardı. Marx’ın bu değer teorisinden emek-değer teorisi üretmesinden sonra, değerın öznel biçimde açıklanması ve emek-zaman anlayışının yerine öznel zahmet ve fayda anlayışının esas alınması, marjinalizmin ve Neoklasik görüşün temelini oluşturmuştu. Klasiklerin toplumun bütünü ve üç sınıflı yapısını göz önünde tutmalarına karşılık Neoklasikler, toplumu bireylerin toplamı olarak görmüşlerdi. Bu yapısı itibarıyla Neoklasik görüş, içinde yaşanan toplumsal ve tarihsel düzenden soyutlama yoluyla ekonomiyi bilimselleştirme iddiasındaydı. Bu iddialarını da matematik kullanımı, statik analiz ve (çoğunluğu açısından) tımdengelimci yoluyla geliştirmişlerdi. “Marjinal Devrim adı verilen yaklaşımın kurucuları olan İngiltere’de Williams S. Jevons, Fransa’da Leon Walras, Avusturya’da Carl Menger, piyasada bireylerin davranış biçimleri, öznellik ve ölçülebilirlik üzerinde durmuşlardır. İkinci kuşak kurucular ise Cambridge’de Alfred Marshall, Viyana’da Eugen von Böhm-Bawerk, Lozan’da Vildfredo Pareto, ABD’de John Bat es Clark ile Irvin Fisher’dir.”⁴²

³⁹ Bocutoğlu, 2012, s. 50.

⁴⁰ Salih Şimşek vd., Makroekonomik Analizin Temelleri, Değişim Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, 2004, s.4.

⁴¹ A. Gülçin İmre, “Avusturya Okulu İçinde Ludwig von Mises ve İktisadi Düşünceye Katkısı”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,(Doktora Tezi), İstanbul, 2006, s. 87.

⁴² Emiroğlu vd., 2006, s. 629.

Alfred Marshall tarafından çerçevesi çizilen ve batı toplumlarının 19.yy’da geçirdikleri sosyal, ekonomik ve siyasal değişimin bir eseri olarak kabul edilebilen, Neoklasik iktisadi düşünce, klasik düşünce temelli bir ekoldür.⁴³

2.1. Neoklasik İktisadın Temel Görüşleri

Neoklasik İktisat’ın Temel Görüşleri şunlardır:

- Neoklasik Yaklaşım esas olarak sınırlı yaşam süresini dikkate alan ve buna göre tüketim harcamalarını planlayan, rasyonel ve ileriye gören bireylerin varlığına dayanmaktadır.⁴⁴
- Neoklasik İktisat’da önemli olan varsayımlardan biri de kar maksimizasyonudur. Firmaların amacı hangi rekabet koşullarında olursa olsun nihai amaç her zaman kar maksimizasyonudur.⁴⁵
- Neoklasik İktisat’da her birey rasyonel düşünmektedir.⁴⁶ Bundan dolayı kendi çıkarlarına göre hareket ederler.⁴⁷
- “Toplumlararası uyumun sınıflar arası ilişkilerden değil, bireysel faydadan kaynaklandığını savunurlar.”⁴⁸
- Klasik İktisat Okulu’ndaki emek-değer kuramı, yerini Neoklasik İktisat’da fayda kuramına bırakmıştır.⁴⁹ “Onlara göre fayda, kişilerin mallar, hizmetler ve üretim faktörleri birimlerine atfettikleri önem ve değerdir. Malın son biriminin ortaya çıkardığı fayda ise marjinal faydadır.”⁵⁰
- İktisadi faaliyetlerin ve teorilerin matematiksel analizlerini yapan Neoklasikler, bunun için akılcı, soyutlayıcı statik denge analizlerini

⁴³ Oğuzhan Ardic, Makro İktisat, Seçkin Yayıncılık, 6.Baskı, İstanbul, 2010, s. 27.

⁴⁴ İbrahim Doğan, “Bütçe Açıklarının Enflasyon Üzerindeki Etkisinin Analizi: Teori ve Uygulama”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Kayseri, 2005, s. 78.

⁴⁵ Atik, a.g.m., s. 6.

⁴⁶ Berrin Ceylan Ataman, “İşsizlik Sorununa Yeni Yaklaşımlar”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 1998, C. 53, S. 1, s. 64.

⁴⁷ Tolga Kabaş, “İktisat Sosyolojisinin Doğuşu ve Yükselişi”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2013, C. 22, S. 1, ss. 13-24, s. 18.

⁴⁸ Coşkun Can Aktan, “Neoklasik İktisat”, <http://www.canaktan.org/ekonomi/iktisatokullari/okullar/neoklasik-iktisat.htm> (03.04.2014)

⁴⁹ Öztürk, a.g.m., s. 75.

⁵⁰ Kamil Güngör, “İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış Ve Merkantalizmden Günümüze İktisadi Düşünceler”, http://www2.aku.edu.tr/~kgungor/kamil_gungor.pdf (23.01.2014)

kullanmışlardır.⁵¹ Matematiksel sembolleri kullanmak iktisada evrensel bir nitelik kazandırmıştır.⁵²

- Neoklasikler, Klasiklerden farklı olarak devletin ekonomiye müdahalesinin gerekli olduğunu ancak ‘sınırlı’ olması gerektiği görüşünü savunmuşlardır.⁵³

2.2. Emek Piyasası Analizi

Neoklasik İktisat, piyasaların işleyişinde fiyat mekanizmasının temel bir rol oynadığını öne sürmektedir. Fiyat mekanizması mal piyasası için geçerli olduğu kadar emek piyasasında da arz ve talep eğrileri yardımıyla gösterilmektedir. Emek piyasasında emeğin fiyatı olan reel ücretler, mal piyasası analizinde malların fiyatları ile aynı rolü üstlenirler. Emek arz ve emek talep eğrileri, reel ücretlerin bir fonksiyonudur. Piyasanın dengede olduğu nokta, emek arzı ve talebinin kesiştiği nokta olarak tanımlanır.⁵⁴

2.2.1. Temel Görüşler Doğrultusunda Emek Arzı ve Emek Talebi

Neoklasik İktisat, kıt kaynakların dağıtımı ile ilgili süreçler üzerinde durur. Piyasa sistemi içinde optimal kaynak dağılımının nasıl sağlanabileceği, böyle bir süreç içinde tüketicilerin ve firmaların nasıl davranacağı Neoklasik İktisat’ın üzerinde durduğu konular olmuştur. Neoklasik Emek Piyasasında, mal ve hizmetleri üretmek üzere işgücü talep eden firmalar ve işgücü arzı arasındaki ilişkiler ve bunların piyasadaki davranışları ele alınmıştır.⁵⁵ Firmalar emek piyasasının talep cephesinde yer almakta; emek arz cephesinde ise hanehalkı yer almaktadır.⁵⁶

Neoklasik emek piyasasında üç faktör bulunmaktadır. Bu faktörler; emek arzı, emek talebi ve ücret oranıdır. “Üreticilerin faktör talebi, faktörlerin marjinal verimliliğini yansıtır.” Azalan Verimler Yasası’nın geçerli olması varsayımı ile negatif eğri ile gösterilen emek talebi, emeğin verimliliğini yansıtmaktadır. Emek arz eden bireyler, maksimizasyon ilkesine göre hareket ederler. Kayıtsızlık (farksızlık) eğrilerinin kullanıldığı yöntemde, çalışma ve boş zaman arasında işçilerin tercih yaptığı

⁵¹Coşkun Can Aktan, “Neoklasik İktisat”, <http://www.canaktan.org/ekonomi/iktisatokullari/okullar/neoklasik-iktisat.htm> (03.04.2014)

⁵² Erim, 2007, s. 125.

⁵³ Kamil Güngör, “İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış Ve Merkantilizmden Günümüze İktisadi Düşünceler”, http://www2.aku.edu.tr/~kgungor/kamil_gungor.pdf (23.01.2014)

⁵⁴ Ardıç- Aydın, 2011, s. 31.

⁵⁵ Işıl Ünal, “İşgücü Piyasasında Eğitimsel Niteliklerin Rolü”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1991, C. 24, S. 2, s. 748.

⁵⁶ Paya, 2007, s. 189.

varsayılr.⁵⁷ “Kayıtsızlık eğrisi, ücret ve çalışma süresinin sonsuz olarak bölünebildiği varsayımı altında, eş fayda sağlayan alternatif ücret geliri ve boş zaman bileşimlerini gösteren noktaların oluşturduğu eğridir.”⁵⁸

Reel ücret düzeyi, emek talebinin emek arzına denk olmasını sağlayan, emeğin fiyatıdır. “Reel ücretlerdeki değişmeler, piyasaların dengeye gelmesini garanti eder.” Reel ücret, denge oranının üzerindeyse emek arzı emek talebinden farklı olur. Bu durumda emek arz edenler arasındaki rekabet, ücret oranının denge ücret düzeyine gelmesine kısacası ücretlerin azalmasını sağlamaktadır. Eğer ücret düzeyi denge ücret düzeyinin altında ise firmalar arasındaki rekabet sonucunda denge ücret düzeyine yükselir. Dolayısıyla, Klasik-Neoklasik teoride emek piyasasını sürekli dengeye getiren şey reel ücrettir.⁵⁹

2.2.2.Emek Arzı

Emek arzı, Neoklasik iktisat da çalışmaktan doğan marjinal sıkıntı ile çalışmanın sağladığı marjinal faydanın karşılaştırılması sonucu belirlenmektedir.⁶⁰

2.2.2.1. Bireysel ve Toplam Emek Arzı

Emek sahipleri, çalışma ve boş zaman tercihlerinden birini seçebilirler. “İşçilerin söz konusu iki alternatiften hangisini tercih edecekleri, büyük ölçüde reel ücret oranlarına bağlıdır.” Bu sebeple, işçiler belirli bir ücret seviyesine kadar boş zaman yerine çalışmayı tercih ederler. Buna “*ikame etkisi*” denir. Ancak ücret artışları karşısında işçiler, her zaman boş zamanlarından fedakârlık yapmazlar ve işçiler, istedikleri gelir seviyesine ulaştıklarında çalışmak yerine boş zamanı tercih ederle. Buna ise “*gelir etkisi*” denir.⁶¹

Artan reel ücretler, gelir ve ikame etkilerini farklı biçimlerde etkileyebilir. Buna göre, reel ücret ve bireysel emek arzındaki değişme, gelir ve ikame etkilerinin hangisinin daha güçlü olduğuna bağlı olarak biçimlenir. Bu durum aşağıda grafik yardımıyla gösterilmektedir. İkame etkisi, gelir etkisinden daha kuvvetli ise, artan reel ücret (w), emek arzını(S) uyaracaktır. Reel ücretler arttığında, çalışmamanın fırsat maliyeti yükseldiği için boş zaman yerine çalışma (gelir)

⁵⁷ Ardıç- Aydın, 2011, s. 32.

⁵⁸ Hüseyin Akyıldız, Çalışma Ekonomisi, Alter Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2010, s. 13.

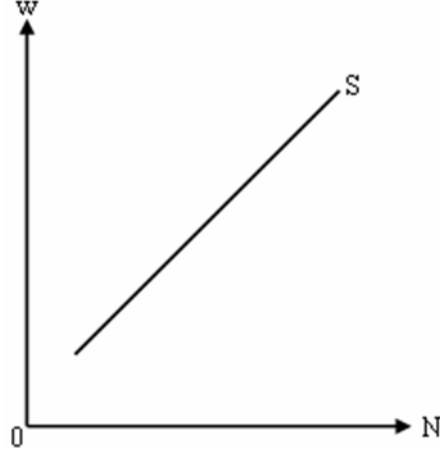
⁵⁹ Ardıç- Aydın, 2011, s. 33.

⁶⁰ Paya, 2007, s. 191.

⁶¹ Orhan-Erdoğan, 2008, s. 147.

ikame edilir. Bu durumda aşağıda Şekil 1’de görüldüğü gibi bireysel emek arz eğri si, reel ücretlerin artan bir fonksiyonu olarak çizilmektedir.⁶²

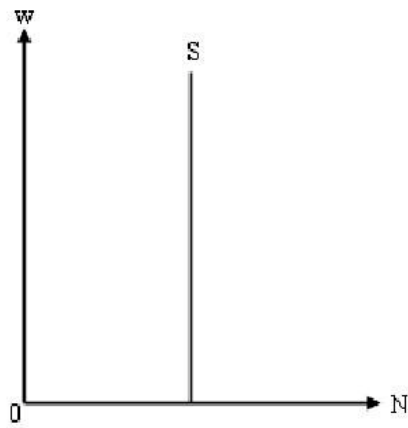
Şekil 1 :  kame Etkisinin Güçlü Olması Durumunda Emek Arzı

Kaynak: Merih Paya, **Makro  ktisat**, s. 98.

Gelir ve ikame etkileri artan ücretler sonucu, birbirlerini dengeleyebilir. Böyle bir durumda, Şekil 2’de görüldüğü gibi emek arzı artan ücretlere duyarsız kalacağı için eğri yatay eksene diktir.⁶³

Şekil 2: Gelir ve  kame Etkilerinin Aynı Olması Durumunda Emek Arzı

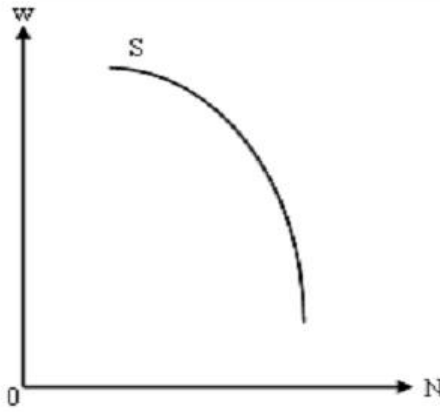
Kaynak: Paya, **Makro  ktisat**, s. 98.

⁶² Ardıç- Aydın, 2011, s. 35-36.

⁶³ Paya, 2007, s. 98.

Artan reel ücretlerin etkilediği son durum ise gelir etkisinin, daha baskın olduğu durumdur. Böyle bir durumda bireyler daha az çalışma isteği duyarlar ve bundan dolayı emek arz eğrisi negatif bir eğim alır.⁶⁴

Şekil 3: Gelir Etkisinin Güçlü Olduğu Durumda Emek Arzı

Kaynak: Merih Paya, **Makro İktisat**, s. 98.

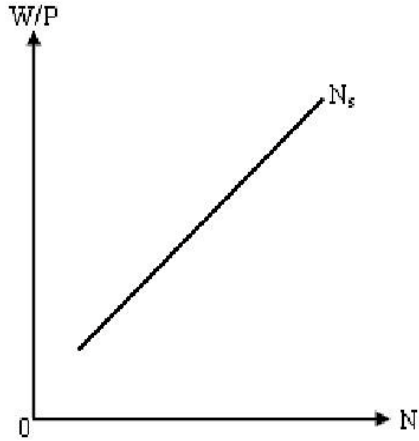
Bu açıklamalara göre, bireysel emek arz eğrisi, ücret haddi yükseldikçe belirli bir noktaya kadar pozitif ve belirli bir noktadan sonra da negatif eğim göstermektedir. “Yani, emek arzında bulunan birey, ücret haddindeki artışa, önce çalışma süresini artırarak, daha sonra da çalışma süresini azaltarak tepki göstermektedir.”⁶⁵ Ücret düzeyi ve çalışma süresi arasındaki alternatif durumları emek arzı açısından yansıtan bireysel arz eğrisi, ‘*geriye bükük emek arz eğrisi*’ olarak da ifade edilmektedir. Neoklasik İktisat da, reel ücret artışı ile birlikte, boş zaman talebi azalırken, çalışma süresinin arttığı, yani ikame etkisinin daha kuvvetli olduğu kabul edilmektedir. Aynı ilişki makro emek arzında da görülmektedir. Artan reel ücretle (W/P) birlikte emek arzı genişlemektedir. Bu durum şekil 4’te görülmektedir. “Şekil 4, her alternatif reel ücret düzeyinde bireylerin çalışmak istedikleri sürelerin, yani bireysel emek arzının, yatay toplamından

⁶⁴ Paya, 2007, s. 98.

⁶⁵ Akyıldız, 2010, s. 28-29.

oluşan toplam emek arz eğrisini göstermektedir.” Grafiğe baktığımızda, toplam emek arzı, reel ücretin pozitif bir fonksiyonudur.⁶⁶

Şekil 4: Reel Ücret Seviyesi ve Emek Arzı

Kaynak: Paya, **Makro İktisat**, s. 191.

2.2.3. Emek Talebi

Neoklasik iktisatta emek talebi, bir yandan tüketicinin bulunacağı isteklere göre diğer yandan mal ve hizmet üretiminin verimlilik ölçütüne bağlı olarak emek piyasası koşullarında belirlenir.⁶⁷

2.2.3.1. Uzun Dönem Emek Talebi

“Uzun dönemde elde edilebilecek üretim düzeyi işgücüne (L), sermayeye(K) ve teknoloji düzeyine (T) bağlıdır. Bu ilişki toplam üretim fonksiyonuyla aşağıdaki gibi gösterilebilir.”⁶⁸

$$y = f(L, K, T)$$

y: Belirli bir dönemdeki reel hasıla (Üretim)

L: Her dönemde kullanılmış işgücü

K: Her dönemde kullanılan belli bir sermaye oluşumunun elde edildiği sermaye oluşumunun elde edildiği sermaye stoku

⁶⁶ Ardıç- Aydın, 2011, s. 38.

⁶⁷ Ardıç- Aydın, 2011, s. 40.

⁶⁸ Ertan Oktay, Makro İktisat Teorisi ve Politikası, Maltepe Üniversitesi Yayınları, 4. Basım, İstanbul, 2006, s. 190.

T: Mevcut teknik bilgi düzeyi

“Neoklasik Yaklaşım, işgücü ile sermayenin ex-ante olarak birbirinin ikamesi olduğunu varsaymaktadır.” Burada ifade edilen, belirli bir hasıla düzeyini üretebilecek, her biri belli bir işgücü ve sermaye bileşimini temsil eden bir dizi olası üretim tekniğinin bulunmasıdır. “Herhangi bir dönemde, en az maliyetli teknik oluşu için bunlardan biri seçilince artık sermaye belirli türdeki mallar içinde maddeleşmekte, belirli türdeki mallara dönüşmektedir.” Gelişen bir ekonomide yani uzun dönemde emek piyasasında denge sadece cari reel ücret düzeyinde sermaye malları stokunda işgücü arzındaki artışa paralel bir artış olması koşuluyla korunabilmektedir. “İşsizlik, eğer işgücündeki artış sermaye stokundakinden daha fazla olursa ve faktör fiyatlarındaki uyulmamalar işgücü talebini artırıp işgücü arzına eşitlemede başarısız olursa ortaya çıkacaktır.” Bu tür işsizlik, toplam talepteki artışların nisbi olarak daha hızlı sermaye stoku artışları ile birlikte olmaması halinde toplam talep değişmelerinden etkilenmeyecektir, duyarsız kalacaktır.⁶⁹

2.2.3.2. Kısa Dönemde Emek Talebi

Kısa dönem toplam üretim fonksiyonundan kısa dönem emek talebi türetilir. Kısa dönemde sermaye stoku ve teknoloji düzeyi sabit kabul edildiği için hasıla, ancak emeğin kullanılan miktarı yani istihdam düzeyi değişirse değişebilir. Kısa dönem makro (toplam) üretim fonksiyonu aşağıdaki gibi yazılabilir:⁷⁰

$$y = f(L, \bar{K}, \bar{T})$$

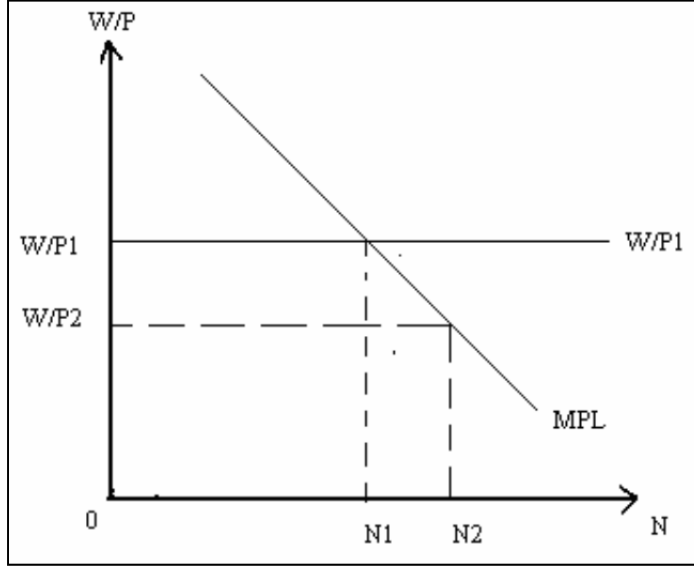
“Kısa dönem makro modellerde, emek ile sermaye arasında belli ölçüde ikame edilebilirliğin var olduğu genelde varsayılmaktadır. Böylece iki üretim faktörünün kullanım oranları değişebilmektedir.” O halde, işgücünün marjinal fiziki ürününün pozitif olduğu fakat istihdam yani kullanılan emek miktarı arttıkça azaldığı varsayılmaktadır.⁷¹

⁶⁹Oktay, 2006, s. 190.

⁷⁰Oktay, 2006, s. 191.

⁷¹Oktay, 2006, s. 191.

Şekil 5: Firma Emek Talebi

Kaynak: Paya, **Makro İktisat**, s. 190.

Firma reel ücretin, emeğin marjinal fiziki verimliliğine eşitlendiği noktada, toplam emek talebini belirlemektedir. Bu ilişkiyi şekil yardımıyla gösterelim: Dikey eksen, (W/P) ile gösterilen reel ücretler, yatay eksen ise, istihdam düzeyi (N) yer almaktadır. Üretim fonksiyonundan elde edilen marjinal ürün eğrisi ise (MPL)’dir ve üretim fonksiyonunun birinci dereceden türevidir. Ürün eğrisindeki değişme, kısa dönemde sadece emek miktarına bağlı olduğundan dolayı, marjinal ürün eğrisi ile emeğin marjinal verim eğrileri kesişmektedir. Ücretlerin, firma için veri olduğunu göstermek için ücret eğrisi yatay eksene paralel olarak çizilmiştir. Aşağıdaki kesikli çizgi ise ücretin düşmesi halinde, firmanın emek talebini genişleteceğini göstermektedir.⁷²

2.2.3.3. Toplam Emek Talebi

Bütün firmaların değişik ücret düzeylerindeki emek talebi belirlenerek elde edilen ekonominin toplam emek talep eğrisi, üretimin azalan verimler kanununa tabi olduğundan dolayı reel ücretin azalan bir fonksiyonudur.⁷³

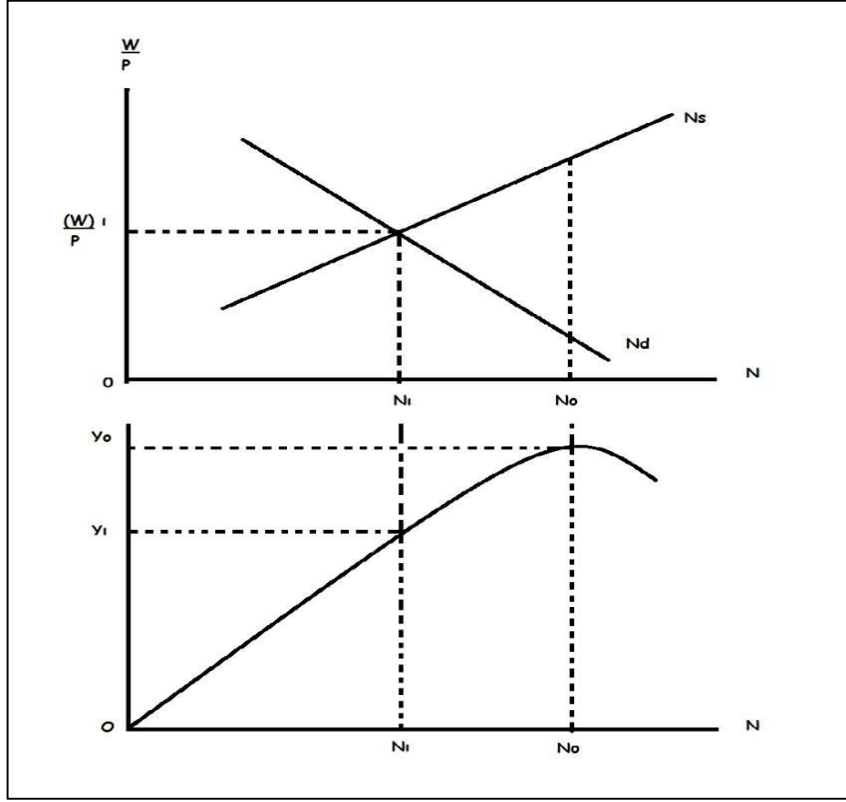
2.2.4. Emek Piyasasında Denge ve Üretim Düzeyi

Emek arz ve talep eğrileri aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

⁷² Paya, 2007, s. 190.

⁷³ Paya, 2007, s. 191.

Şekil 6: Emek Arz ve Talep Eğrileri

Kaynak: Paya, **Makro İktisat**, s.192

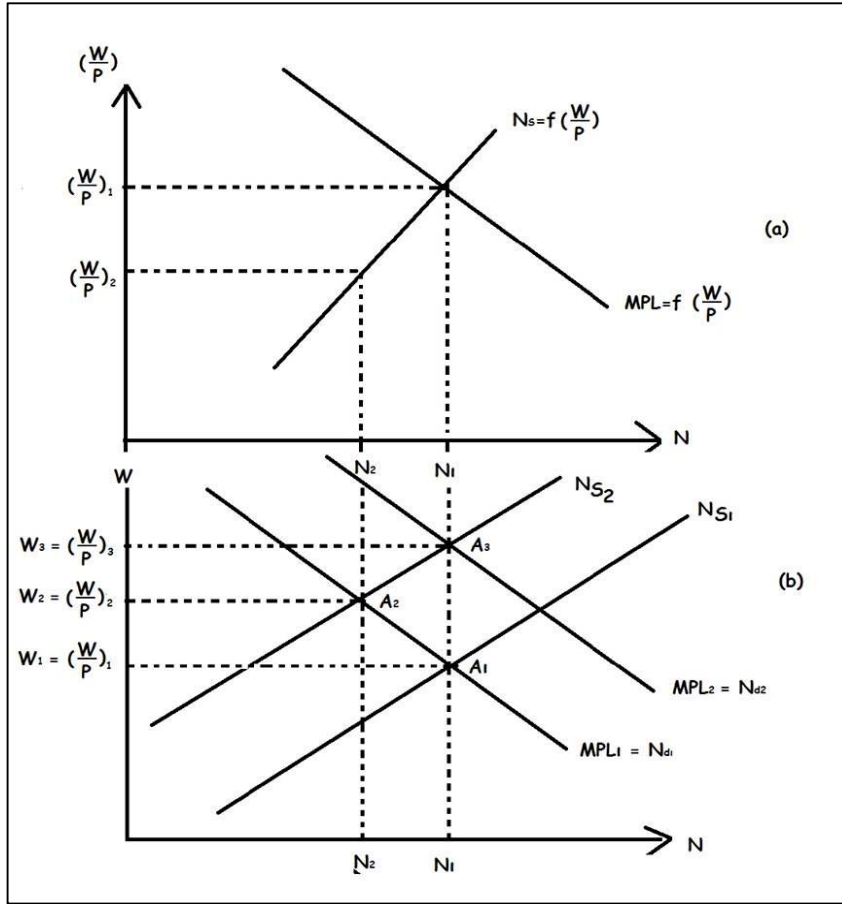
Şekil 6’da $(y_0; N_0)$ noktası, potansiyel gelir düzeyini göstermektedir. “Buna karşılık gelir düzeyi $(y_1; N_1)$ noktasında oluşmuştur.” Çünkü emek piyasası bu noktada dengede olmaktadır. Yani sadece bu noktada cari ücret düzeyinde iş arayan herkes iş bulabilmektedir. Cari ücreti ödemeye hazır olan her girişimci de, istediği miktarda iş gücü bulabilmektedir. Şu durumda bu noktada emek potansiyeli tam olarak kullanılmamıştır: $(N_1 - N_0)$ kadar işsizlik mevcuttur.⁷⁴ İşgücüne sahip olup mevcut ücret haddinden daha yüksek bir ücret istendiği veya mevcut iş olanaklarından daha uygun iş olanakları arandığı için kişinin kendi isteğiyle işsiz kalacağı işsizlik türüne iradi (gönüllü) işsizlik denir.⁷⁵

⁷⁴ Paya, 2007, s. 192-193.

⁷⁵ Yusuf Muratoğlu, “Ekonomik Büyüme ve İşsizlik Arasındaki Asimetrik İlişki ve Türkiye’de Okun Yasasının Sınanması, Hitit Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Çorum, 2011, s. 21.

Reel milli gelir düzeyi (üretim düzeyi) Neoklasik Yaklaşımda sadece, üretim fonksiyonu emek arz ve talep eğrileri ile belirlenmektedir. Bu ilişkide para miktarı, hiçbir şekilde oluşan ekonomik süreçleri etkilememektedir. Üretim fonksiyonunda kaymalara herhangi bir teknolojik gelişme, sebep olabilir. Böyle bir durumda üretim potansiyeli genişleyecektir. Aynı şekilde, sermaye stoku da artarsa yani veri teknolojik düzeyde daha fazla sermaye kullanılması, üretim genişleyecektir. Fakat gerek teknolojinin değişimi gerekse sermaye stokunun genişlemesi zaman gerektirir ve ancak bu oluşumlar uzun dönemde ortaya çıkabilir.⁷⁶

Şekil 7: Reel Ücretler ve Parasal Ücretler

Kaynak: Paya, **Makro İktisat**, s. 193.

Reel ücret Şekil (a)'da belirlenmektedir. Şeklin (b) bölümünde de piyasa dengesi, parasal ücretlerle gösterilmektedir. Oluşan denge noktası, $W_1=(W/P)_1$ olarak

⁷⁶Paya, 2007, s. 193.

(b) bölümünde (A_1) ile gösterilmektedir. “Şimdi ekonomide herhangi bir nedenle fiyatların yükseldiğini varsayalım.” Fiyatların yükselmesi reel ücretlerin gerilemesi anlamına gelecektir ve bundan dolayı emek arz eğrisi (N_{S1}) sola (N_{S2})’ ye kayacaktır. Yeni durumu (A_2) göstermektedir. Fakat bu sefer üretim düşmesi ve emek açığı meydana gelecektir. Şekilde parasal emek talep eğrisi (MPL_1) sağa kayacak ve böylece (W_3) parasal ücret düzeyinde ekonomi tekrar başlangıç noktasındaki istihdam düzeyine (N_1) dönecektir. Bu noktadan sapmalar, geçici olmakla birlikte, sonuçta tekrar bu noktaya dönülmektedir. Böylece istihdam istikrarlı olunca, üretim de fiyat değişimlerinden bağımsız bir hale gelmektedir.⁷⁷

2.3.Klasik ve Neoklasik İktisat’ın Emek Piyasasına İlişkin İktisat Politika Önerileri

Klasik İktisat’ın temel görüşlerine bakıldığında firmalar ve hanehalkı rasyoneldir. Dolayısıyla kendi çıkarlarına göre hareket ederler. Firmalar kar maksimizasyonu, bireyler ise fayda maksimizasyonu sağlamak için çalışırlar. Klasiklere göre ekonomide doğal bir düzen vardır. Ekonomi bu yüzden her zaman dengededir. Böyle bir ekonomide devlet müdahalesinin olmasına gerek yoktur. Devlet sadece savunma, ulaşım gibi hizmetlerde müdahalede bulunmalıdır. Kısacası devletin rolü minimum düzeydedir.

Neoklasik iktisadın temel görüşlerine bakıldığında ise, bu okulda da bireylerin rasyonel düşündüğü varsayılmakta ve bireyler kendi çıkarlarına göre hareket etmektedir. Klasik İktisat, emek-değer teorisi üzerinde dururken Neoklasik iktisat daha çok fayda kavramı üzerinde durmuştur.

Klasik ve Neoklasik iktisadın emek piyasası yaklaşımı analizine bakıldığında, bu piyasada çalışma ve boş zaman tercihi üzerinde durmaktadır. İşçiler belirli bir ücret seviyesine kadar boş zaman yerine çalışmayı tercih eder. Buna ‘ikame etkisi’ denir. Ancak ücret artışları karşısında işçiler her zaman boş zamanlarından fedakarlık etmezler; istediği gelir seviyesine ulaştıktan sonra çalışmak yerine boş zamanı tercih ederler. Buna ‘gelir etkisi’ denir.⁷⁸ Emek Piyasasında denge emek talebi ve arzının karşılaştığı yerde gerçekleşir. Emek piyasasında bir işsizlik varsa, bu kişinin mevcut

⁷⁷Paya, 2007, s. 194.

⁷⁸ Orhan-Erdoğan, 2008, s. 147.

cret haddinden fazla bir ücret istediği için ya da daha uygun bir aradığı için isizdir. Dolayısıyla buradaki işsizlik iradi (gönüllü)’dr. ⁷⁹ “Ne var ki Klasikler, denge düzeyinin ötesinde, sürekli işsizliğin mümkün olduğunun kesinlikle farkındadırlar. Eğer reel ücretler ii sendikalarının tekel gücü ya da minimum ücret mevzuatı ile denge noktasının üstünde tutulursa bu durumda ‘bozulmuş’ reel ücret düzeyinde herkes bunu gerekletirmeyecektir” Klasik işsizliğin zm Klasiklere göre basit ve açıktır: Parasal cretler kesilerek reel ücretler düşürülmelidir. ⁸⁰ Klasik iktisada göre, i piyasasında emek monopolü olarak rol oynayan güçlü sendikalar reel ücretleri artırıarak, emek talebinin azalmasına ve emek arzının artmasına sebep olmaktadır. “Bundan dolayı, işsizliğin klasik analizinden, i piyasasında yüksek ücret uygulamalarına yol açan düzenlemelerin kaldırılması ve ii sendikalarının gücünün azaltılarak i piyasasının daha rekabetçi yapıya ulaşması nerileri çıkmaktadır.”⁸¹

Klasik-Neoklasik İktisat’ın emek piyasasına ilişkin iktisat politika önerilerine bakıldığında gayriiradi (gönülsüz) işsizlik olmadığı için, hkmetin işsizlikle ilgili bir mücadelesi söz konusu olmamakta ve dolayısıyla devletin aktif iktisat politikaları ile ekonomiye müdahale etmesine gerek yoktur.

⁷⁹ Muratoğlu, a.g.t. ,s. 21.

⁸⁰ Brian Snowdon-Howard R. Vane, Modern Makroekonomi: Temelleri, Gelişimi ve Bugünü, Efil Yayınevi, 1. Basım, Ankara, 2012, s. 40.

⁸¹ Akyıldız, 2010, s. 264.

İKİNCİ BÖLÜM

KEYNESYEN YAKLAŞIM VE NEOKLASİK SENTEZÇİ KEYNESYEN YAKLAŞIMDA EMEK PİYASASI

1.KEYNESYEN İKTİSAT

20. Yüzyılın iki dünya savaşı arasında kalan dönemi hem Avrupa hem de Amerika için büyük bir buhran dönemi olmuştur. 1921’de İngiltere’de başlayan kriz, 1930’lu yıllardan itibaren bütün dünyaya yayılmış ve etkilemiştir.⁸²1930’larda yayılan bu kriz 20.yüzyılın en travmatik ekonomik olayı olmuştur.⁸³

Keynes, büyük depresyonun ortaya çıkışını ve etkilerini gözlemlemiş, 1936 yılında yayımladığı ‘İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi’ isimli eseri ile Klasik İktisat Yaklaşım’ın temel görüşlerine karşı çıkmıştır ve farklı varsayımlara dayanan alternatif bir yaklaşım önermiştir.⁸⁴Keynes’in tüm doktrini bu yapıtta yer almıştır. “Fakat bu temel eserden önce, 1919 yılında ‘Economic Consequences of the Peace’ (Barışın Ekonomik Sonuçları) ve 1930 yılında da ‘A Treatise on Money’ (Para Hakkında Bir Deneme) yapıtlarını yayınlamıştır. Bunlardan başka 1936 yılından önce ‘Treatise on Probability’ / İhtimaliyet Hakkında (1921) ve ‘A Revision of the Teaty’ / Antlaşmanın Gözden Geçirilmesi (1922) ve ‘Tract on Monetary Reform’ / Para Reformu Hakkında Küçük Bir Kitap (1923) adlı yapıtlarını da belirtmek gerekir. ‘The End of Laissez-Faire’ /Laissez Faire’nin Sonu (1926) adını taşıyan broşürü ile Keynes’in yeni klasik düşünceden uzaklaşması daha açık olarak belirmiştir.”⁸⁵

Klasikler ekonominin arz yanıyla ilgilenirken, Keynes ekonomiye toplam harcamalar yönünden bakmış, ekonominin, eksik istihdam halinden ancak, talebin yani toplam harcamaların uyarılmasıyla çıkabileceğini belirtmiş ve bu konuda da Devlet’e önemli işlevler yüklemiştir.⁸⁶

⁸²Orhan-Erdoğan, 2008, s. 240-241.

⁸³ Mark Skousen, The Big Three in Economics:Adam Smith, Karl Marx and John Maynard Keynes, M.E.Sharpe Publisher, 1.Baskı, USA, New York, 2007, s. 134. <http://www.google.com.tr/books>, (15.04.2014)

⁸⁴ Orhan- Erdoğan, 2008, s. 148.

⁸⁵ Cahit Talas, Ekonomik Sistemler, İmge Kitapevi, 5.Baskı, Ankara, 1999, s. 102.

⁸⁶ Turanlı, 2008, s. 184.

‘Genel Teori’de Keynes, amacını belirli bir iktisadi sistemde her zaman için istihdam hacmini ve milli geliri belirleyen şeyi keşfetmek olduğunu söyler.⁸⁷ Klasikler ekonominin sürekli tam istihdam halinde olduğunu ve buna bağlı olarak da çalışmak isteyen kişilerin her zaman belirli bir ücret karşılığı iş bulabileceklerine inanıyorlardı. Keynes’in ise işsizlik ile ilgili görüşleri farklı olmuştur. İşsizlik sorunları, Keynes’e göre piyasaya bırakılmalı ve Devlet tarafından sürekli izlenmelidir. Genel Teori’nin özelliklerini kısaca şöyle sıralayabiliriz:⁸⁸

- “Keynes’in analizi kendisinden öncekiler gibi statik ya da karşılaştırmalı bir analiz niteliğindedir. Ancak zamanın ve bekleyişlerin katılması ile dinamik büyüme ve tasarruf kuramlarının kurulmasına kaynaklık etmektedir.”
- Keynes, ekonominin belirsizliklerle dolu olmasına rağmen yatırım, tüketim, istihdam, milli gelir hesaplanması ve gelecek için yapılan tahminler ile önlemler konusunda fazla ölçüde istatistik çalışmalara olanak hazırlamıştır.
- Gerçek anlamda bir ‘politik iktisat sistemi’ kurmuş olamasa da, ekonomik sisteme işsizlik hallerinde devletin müdahalesinin gerektiğini gösteren politik kararları iktisat bilimine getirmiştir.

1.1.Keynesyen İktisadın Temel Görüşleri

Keynesyen iktisadın görüşlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Ekonomide meydana gelecek enflasyon, işsizlik, deflasyon, durgunluk gibi dengesizliklerin giderilebileceğini savunan Keynesyen İktisat bu görüşü ileri sürerken, kısa dönemde arz koşullarının sabit olduğunu ve uzun dönemde de iktisat politikalarına karşı duyarsız olduğunu varsayar.⁸⁹
- Keynesyen İktisat geleneksel olarak fiyatların esnek olmamasından ziyade ücretlerin esnek olmamasıyla ilgilenir.⁹⁰ Keynesyen iktisatta ücretler nominaldır.
- Keynesyen ekonomi ilke olarak özel sektörün dengeli olmadığını ve bu dengesizliği ortadan kaldırmak amacıyla ekonomiye devletin müdahalesinin

⁸⁷ Salih Alp-Adem Karakaş, “F.A.Hayek’in Saf İktisat Teorilerine Bir Bakış”, Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, 2009, S. 18, s. 8.

⁸⁸ Turanlı, 2008, s. 188-189.

⁸⁹ Güngör, a.g.m., s. 10.

⁹⁰ Robert J.Gordon, “What is New-Keynesian Economics?”, Journal of Economic Literature, 1990, Vol. 28, No.3, p. 1115-1171, s. 1124.

gerekli olduğunu kabul eder. Maliye politikası araçları olan harcama ve vergi politikası toplam talebi etkileme açısından Keynesyenlere göre para politikasına göre daha etkili araçlar olmuştur. Keynes, klasik iktisadın iktisadi büyümeye odaklanan uzun dönem analizlerini kabul etmemiş, bunun yerine konjonktür dalgalarına odaklanan kısa dönem analizleri önermektedir. Çünkü Keynes'e göre "Uzun dönemde hepimiz ölü olacağız."⁹¹

- Klasik teori, belirlilik içinde bulunan bir ekonomiyle ilgilenmiştir. Fakat Keynes, Genel Teori'de belirsizlik ve ileriye dönük bekleyişleri önemli bir nokta olarak göz önüne almıştı⁹² "Keynes de gelecek belirsizdir ve gelecekteki bilgi hesaplanamaz."⁹³
- Keynes'in teorisinin önemli bir parçasını özel yatırım harcamaları oluşturmuştur, özel yatırım harcamaları belirsizlik ve bekleyişlerden de önemli ölçüde etkilenmektedir.⁹⁴
- Keynesyen iktisadın belirleyici özelliği 'efektif talep' ilkesidir.⁹⁵ Efektif talep, ekonomide toplam istihdam ve milli gelir düzeyini belirleyen, girişimcilerin belli bir üretim düzeyinde öngördükleri tüketim ve yatırım harcamalarının toplamından oluşan taleptir.⁹⁶
- Keynesyen iktisat, özünde üretim ve istihdamın arz tarafında değil, talep tarafından belirleneceğini ileri süren, dolayısıyla talep yönlü olarak nitelendirilebilecek bir yaklaşımdır.⁹⁷
- Keynes'e göre bir ekonomide üretim faktörlerinin kullanıldığı sınıra kadar toplam arz elastikiyeti sonsuz varsayılabilmekte, yani, tam istihdam denge

⁹¹ Bocutoğlu, 2012, s. 254.

⁹² Kamil Güngör, "İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış Ve Merkantalizmden Günümüze İktisadi Düşünceler", http://www2.aku.edu.tr/~kgungor/kamil_gungor.pdf(23.01.2014)

⁹³ Nazende Özkaramete Coşkun, "Finansal Kriz: Keynes ve Minsky", Ekonomik Yaklaşım Dergisi, 2009, C. 20, S. 73,

⁹⁴ Kamil Güngör, "İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış Ve Merkantalizmden Günümüze İktisadi Düşünceler", http://www2.aku.edu.tr/~kgungor/kamil_gungor.pdf(23.01.2014)

⁹⁵ Malcolm Sawyer, "Neither New Nor Keynesian: A Critique of the New Keynesian Programme", ODTÜ Gelişme Dergisi, 2008, C. 35, S. 1, ss. 61-80, s. 62.

⁹⁶ Erhan Duman, "Krizlerin Anatomisi: 1929 Ekonomik Buhranı ve 2008 Küresel Krizi'nin Karşılaştırılması", Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Karaman, 2011, s. 22.

⁹⁷ Kamer Güneysu Balaban, "Kurallı Maliye Politikası ve Türkiye'de Kurallı Maliye Politikası Uygulamasına İlişkin Model Önerisi", Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İletişim ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, (Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Ankara, 2012.

noktasına kadar toplam talepteki her artış arzı da peşinde sürükleyecek ve bu bakımdan efektif talep, denge gelir düzeyini belirlemektedir.⁹⁸

- Keynesyen iktisat, ekonominin tam istihdamda dengesinde bulunmasının bir özel durum olduğu belirtilir.⁹⁹ Eksik istihdam düzeyinde de ekonomide dengenin var olacağını savunur.¹⁰⁰ Keynes'e göre bunun gerçekleşmesi ise devletin talep yönlü politikalar uygulayarak ekonomiye müdahale etmesine bağlıdır.¹⁰¹
- Makro dengenin toplam arz ile toplam dengenin veya toplam tasarruflarla toplam yatırımların eşitlendiği noktada sağlandığını belirten Keynes, bu denge sağlanamadığı takdirde ise ekonomide 'enflasyonist açık' ya da 'deflasyonist açığın' ortaya çıkacağını söylemektedir. Bu istikrarsızlığın giderilmesi için devletin efektif talebi yönlendirmesi Keynes'e göre mümkündür.¹⁰²

1.2. Emek Piyasasının Keynesyen Analizi ve Eksik İstihdam Dengesi

Keynes, emek piyasasının sürekli dengeye gelecek bir şekilde çalıştığını kabul etmemektedir. Gayri iradi işsizlik, parasal ücretlerin katı olması durumunda, emek piyasasının olması muhtemelen bir özelliğidir.

Ancak Keynes, bundan da öteye giderek nominal ücretlerin esnekliğinin, ekonominin tam istihdam düzeyine geri dönmesine yönlendirebilecek yeterli kuvvetli etkiler yaratmasının pek de mümkün olmadığını iddia etmektedir.¹⁰³

Keynes'e göre işçiler eksik istihdam durumunda parasal ücretlerin düşürülmesini kabul etmezler. Buna karşılık, tam istihdam durumlarında; yani, cari ücret düzeyinde çalışmak isteyen herkesin iş bulduğu durumlarda, emek talebi artarsa işçilerin parasal ücretlerin yükseltilmesine karşı çıkması söz konusu olmaz. "Bu açıklamalara göre emek arz eğrisi, tam istihdam düzeyine kadar ücret artışına duyarsız emek arzını gösterecek

⁹⁸ Kamil Güngör, "İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış Ve Merkantalizmden Günümüze İktisadi Düşünceler", http://www2.aku.edu.tr/~kgungor/kamil_gungor.pdf(23.01.2014)

⁹⁹ Mehmet Ali Kelleci, Bilgi Ekonomisi, İşgücü Piyasasının Temel Aktörleri ve Eşitsizlik: Eğilimler, Roller, Fırsatlar ve Riskler, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayın No:2674, Ankara, 2003, s. 22.

¹⁰⁰ Erişah Arıcan-Güçlü Okay, "Ekonomik İstikrarsızlık Ortamında Merkez Bankalarının Uyguladığı Para Politikaları ve Türkiye Örneği", İktisat Politikası Araştırma Dergisi, 2014, C. 1, S. 1, ss. 1-50, s. 8.

¹⁰¹ Süleyman Ulutürk-Devrim Ersezer, "Gelir, Gelir Dağılımı Yaklaşımları ve Devletin Rolü", İstanbul Üniversitesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Dergisi, 2005, C. 47, S. 1, ss. 87-105, s. 97.

¹⁰² Kamil Güngör, "İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış Ve Merkantalizmden Günümüze İktisadi Düşünceler", http://www2.aku.edu.tr/~kgungor/kamil_gungor.pdf(23.01.2014)

¹⁰³ Snowdon-Vane, 2012, s. 57.

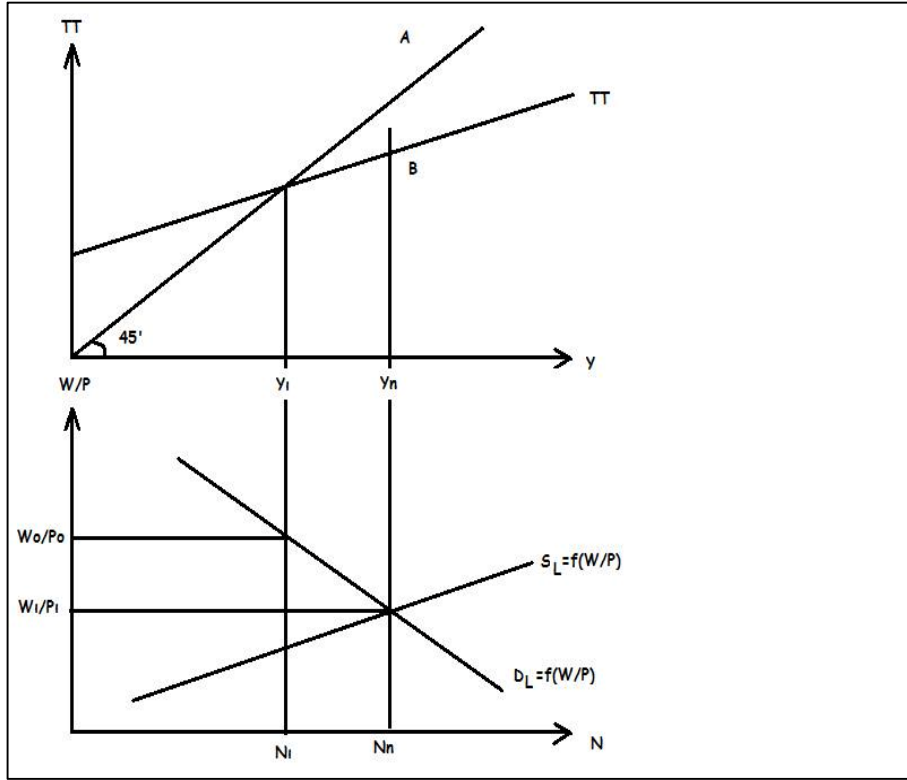
şekilde çizilebilir. Pozitif eğimli Klasik arz eğrisinden farklı olarak, tam istihdam düzeyine kadar yatay seyir izleyen emek arz eğrisi, tam istihdama ulaşıncaya kadar, işçilerin cari nominal ücret düzeyinden istenilen miktarda emek arz etmeye hazır olduğunu gösterir.”¹⁰⁴

Emek talebi konusunda Keynes, Klasik iktisatçılarla aynı düşüncededir. Emek talebi, Keynes’e göre de emeğin marjinal ürünü tarafından belirlenmekte ve ücretler de marjinal ürünün parasal değerine eşit olmaktadır. Keynes’in emek arzı ile gözlemlerine baktığımızda, emek arzı, reel ücretlerin olduğu kadar parasal ücretlerin de bir fonksiyonudur. Ayrıca emek arzı reel ücretin bir fonksiyonu olsa dahi, işçiler ücret pazarlığını parasal ücretler üzerinden gerçekleştirilir.¹⁰⁵ Keynes’in emek piyasası analizini grafik yardımıyla açıklayabiliriz:

¹⁰⁴ Ardiç-Aydın, 2011, s. 80.

¹⁰⁵ Ardiç-Aydın, 2011, s. 81.

Şekil 8: Keynesyen Modelde Eksik İstihdam Dengesi

Kaynak: Eroğlu, **Para Teorisi ve Politikası Ders Notları**, s. 227.

“Şekil 8’de Y_1 gelir düzeyinde mal piyasasında denge vardır.” Ancak emek piyasasında denge sağlanamamıştır ve $N - N_{T1}$ kadar bir gayri iradi işsizlik söz konusudur. “Mal piyasasında talep eksikliği nedeniyle emek talebinin kısıtlanmasına bağlı olarak ortaya çıkan işsizlik, parasal ücretlerin klasik makro teoride olduğu gibi esnek olması halinde de ortadan kaldırılamayacaktır. Eğer sadece emek piyasasını dikkate alırsak, fiyatlar sabitken (P_0), işsizlik durumunda parasal ücretlerin düşmesi ($W_1 < W_0$), reel ücretleri düşürecek (W_1/P_0), ücretlerin düşmesi emek talebini artıracak ve bunun sonucunda emek piyasasında tam istihdam dengesi sağlanarak işsizlik ortadan kalkacaktır.” Ancak istihdam hacmindeki bu ortaya çıkan bu artış geçici bir durumdur. Ekonomide istihdam hacminin (N_{T1}) artmasından dolayı üretim artacak ve milli gelir Y_{T1} seviyesine çıkacaktır. Böyle bir durumda marjinal tüketim eğiliminin birden küçük olduğu talep artışı üretim artışından daha küçük olacak ve ekonomideki arz fazlalığı ($TT < Y$), AB miktarı kadar bir stok oluşmasına yol açacaktır. Dolayısıyla mal

piyasasında Y_{T1} milli gelir seviyesi denge durumu oluşmayacak ve ekonomide oluşan bu arz fazlalığı (stoklar), parasal ücretler sabitken (W_1) fiyatların düşmesine ($P_1 < P_0$), reel ücretlerin yükselmesine yol açacaktır. Bu durumda türev talep olan emek talebi kısıtlanarak üretim ve istihdam azalmaya başlayacak ve Y_1 gelir seviyesinde denge tekrar sağlanacaktır. İstihdam artarken ortaya çıkan parasal ücret azalışı, istihdam azalırken ortaya çıkan fiyat azalışına eşittir. Görüldüğü gibi mal piyasasında bir talep yetersizliği mevcut iken, ücretler esnek olsa bile emek piyasasında tam istihdam sağlanarak işsizliğin önlenmesi mümkün değildir.¹⁰⁶

1.3. Keynesyen İktisat'ın Emek Piyasasına İlişkin İktisat Politikası Önerileri

Keynesyen iktisadın temel görüşlerine bakıldığında, bazı kaynakların tam kullanılmadığını, bireylerin büyük bir kısmının geleceği tam olarak kestiremedikleri veya likitide kısıtı altında bulunduklarını varsayılır.¹⁰⁷ Bu görüşler doğrultusunda Keynesyen iktisatçılar, piyasa ekonomisindeki aksaklıkların kendiliğinden işleyen mekanizmaları aracılığı ile giderilemeyeceğini savunurlar. Bundan dolayı hükümetler, iktisat politikaları araçları ile ekonomik hayata müdahale etmelidir.¹⁰⁸

Keynes'in emek piyasası analizine bakıldığında bu piyasa türü de her zaman dengeyi sağlayacak bir şekilde çalışmamaktadır.¹⁰⁹ Keynes, bir taraftan emek piyasasının etkin bir şekilde çalışmadığını ileri sürerken, diğer taraftan etkin işleyen emek piyasasının bile ekonomik istikrar için yeterli olmadığını ileri sürmüştür. Keynesyen ekonomide işçiler parasal ücretlerde kesintiyi kabul etmezler ve Keynes'e göre bu işçiler ekonomide koşullar gerektiğinde, fiyatlar genel düzeyinin yükselmesi süresince reel ücret kesintilerine karşı çıkamamaktadırlar. Çünkü böyle bir durumda çalışanların nispi ücretleri yani kendi ücretlerinin diğer ücretlere oranı değişmemektedir.¹¹⁰

Emek piyasasında cari ücret düzeyinde çalışmak isteyen herkes iş bulamamaktadır ve dolayısıyla ortaya çıkan işsizlik 'gayriiradi' niteliktedir. Keynes ekonominin eksik istihdamda dengeye geleceğini savunur ve devletin ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini savunur. Dolayısıyla Keynesyen iktisat, ekonominin daha

¹⁰⁶ Eroğlu, 2004, s. 228.

¹⁰⁷ Melek Akdoğan Gedik, "Kamu Açıklarına İlişkin Maliye Politikası Uyarlamaları ve İktisadi Etkileri", 2008, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 17, S. 1, ss. 245-268, s. 250.

¹⁰⁸ Orhan-Erdoğan, 2008, s. 149.

¹⁰⁹ Snowdon-Vane, 2012, s. 57.

¹¹⁰ Paya, 2007, s. 220.

çok talep yönüyle ilgilendiği için devletin toplam talebi yönlendirme politikaları ile (maliye politikaları) ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini savunmaktadır.

2. NEOKLASİK SENTEZÇİ KEYNESYEN İKTİSAT

“1929 Büyük Dünya Buhranı’nın yol açtığı üretim kaybı ve kitlesel işsizlik, klasik iktisadın dayandığı ve Say yasasının işlememesi ve Keynes’in yönelttiği eleştiriler karşısında büyük bir krize giren klasik iktisadi düşünce, kendisini ancak Keynes’in ana akım dışı fikirlerini, ana akım iktisada entegre eden Neoklasik Sentez ortaya çıkınca toparladı.”¹¹¹

Neoklasik Sentez, Keynesçi makroekonomiyi Neoklasik mikro iktisat ile birleştirmekte ve Keynes’in görüşlerini ana akım iktisadın içine almaktadır. Keynes’in görüşlerinin ana akım iktisada (ana akım makro teoriye) yaklaştırılması ve entegre edilmesinde çok sayıda iktisatçı çabada bulundu. “Hansen, Hicks, Lerner ve Samuelson bu iktisatçılar arasında yer almaktadır. Neoklasik Senteze; Keynesçi iktisat, Ortodoks Keynesçi iktisat, Neo Keynesçi İktisat adları da verilmektedir.”¹¹²

2.1. Neoklasik Sentezci Keynesyen İktisadın Temel Görüşleri

Neoklasik Sentezci Keynesyen İktisadın Temel Varsayımlarını şu şekilde sıralayabiliriz:¹¹³

- Ekonomi, doğası gereği istikrarsızdır ve düzensiz şoklara açık konumdadır. Bu şoklar öncelikle yatırımların marjinal etkinliğindeki değişikliklere atfedilmekte ve değişikliklerin nedeni ise yatırım ortamında işadamlarının gelecekte işlerin iyi gideceğine duydukları güven veya Keynes’in ‘hayvansal içgüdü’ olarak tanımladığı yatırımcıların içinde bulunduğu durumda yaşanan bir değişikliktir.
- Ekonomi, birden kendi kendine dengeye gelemez. Başka bir ifadeyle ekonominin, bir takım şoklara uğradıktan sonra, kendi araçlarına bırakılarak tam istihdam denge düzeyine yakın bir noktaya geri dönmesi uzun zaman alabilir.

¹¹¹ Bocutoğlu, 2012, s. 271

¹¹² Bocutoğlu, 2012, s. 271-272.

¹¹³ Snowdon- Vane, 2012, s. 90.

- Toplam üretim düzeyi ve istihdam, temelde toplam talep tarafından belirlenir ve tam istihdama daha hızlı ulaşılması için yetkililer toplam ‘efektif’ talep düzeyini etkileyecek bir müdahalede bulunabilirler.
- İstikrar politikasının yürütülmesinde maliye politikası önlemlerinin etkileri para politikasına göre daha doğrudan, daha tatmin edilebilir ve daha hızlı olduğu düşünüldüğü için genellikle para politikasına karşı maliye politikası tercih edilir.

2.2.Neoklasik Sentezci Keynesyen İktisat’da Eksik İstihdam Dengesi ve Modelin Esnek Ücret-Sabit Ücret Versiyonu

“Neoklasik Sentezci yorum, literatürde daha çok 1937 yılında John Hicks tarafından geliştirilen IS-LM modeli olarak bilinir. Hicks, bu model vasıtası ile, Keynes’in Genel Teorisi’nde ifade ettiği görüşleri sistematik bir şekilde kavrayıp, bunları Geleneksel Görüşler ile karşılaştırmayı amaçlamıştır. IS-LM analizi para ve mal piyasalarını kavrayan, iki piyasalı bir modeldir. Modelin iki temel fonksiyonlarından biri, IS eğrisi, mal piyasalarının; diğeri LM eğrisi, para piyasalarının denge ilişkilerini temsil eder. Her iki eğrinin kesiştiği nokta, ekonominin genel dengesini temsil etmektedir.”¹¹⁴

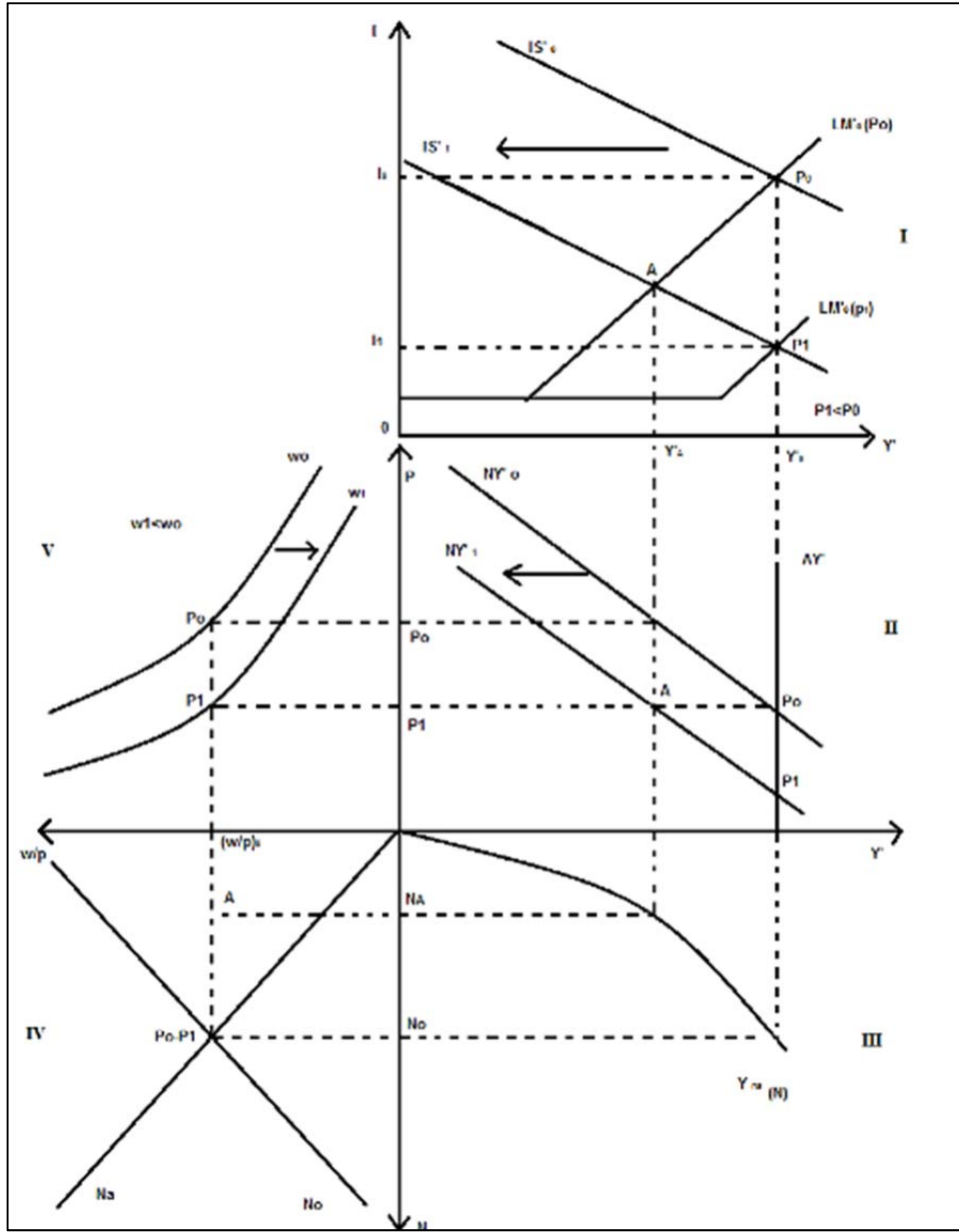
2.2.1. Modelin Esnek Ücret (Klasik) Versiyonu

Emek piyasasının kendiliğinden dengeye geldiği esnek parasal ücret varsayımı altında bu model, Neoklasik Sentezci yaklaşımın Klasik versiyonu olarak da adlandırılmaktadır. Klasik yoruma uyumlu bir şekilde toplam arz eğrisi(AS) yatay eksene dik çizilirken, emek talep eğrisi ve emek arz eğrisi reel ücretlerin bir fonksiyonu olarak gösterilmektedir. Modelde, reel ücretlerin artan fonksiyonu emek arzı, azalan fonksiyonu ise emek talebidir. Emek piyasasında istihdam ve reel ücret düzeyi belirlenir. “Üretim fonksiyonu istihdam ve milli gelir düzeyini yansıtmaktadır. Başka bir ifade ile, Klasik teori ile aynı özellikler söz konusudur.”¹¹⁵

¹¹⁴Paya, 2007, s. 237-238.

¹¹⁵Ardıç-Aydın, 2011, s. 102.

Şekil 9: Neoklasik Sentezci Modelin Klasik Versiyonu

Kaynak: Ardiç-Aydın, **İktisat Okulları ve Emek Piyasaları**, s.105.

IS-LM eğrileri şeklin I.bölümünde yer almaktadır. IS eğrisi mal piyasasında dengeyi sağlayan faiz(i) ve hasıla (Y) bileşenlerinin geometrik yeri olarak ifade edilirken, LM eğrisi ise benzer şekilde para piyasasında denge için gerekli faiz ve hasıla düzeylerini göstermektedir. Modele göre mal ve para piyasasında denge IS ve LM eğrilerinin kesiştiği noktada kurulur. “Başka bir anlatımla, bu noktada ekonomide denge faiz oranı ve denge hasıla düzeyi belirlenmiş olur. Bölüm II’de ise Klasik görüşe uygun toplam arz (AY^T)ve toplam talep (NY_0^T) görülmektedir.”

Toplam talep eğrisi konusunda iktisatçılar arasında görüş ayrılığı bulunmamaktadır. Fiyatlar genel düzeyi ile toplam talep arasında negatif yönlü ilişkiyi göstermek amacıyla toplam talep eğrisi azalan bir eğri olarak gösterilmektedir. “Bölüm III’de üretim fonksiyonu $Y(N)$, bölüm IV’de ise emek arz (N^a) ve emek talep (N^n) eğrileri yer almaktadır.” Üretim fonksiyonu, azalan verimler yasasını yansıtacak bir biçimde azalarak artan bir eğri şeklindedir. Emek arzı reel ücretlerin artan; emek talebi ise azalan fonksiyonudur. Denge reel ücreti ve denge istihdam düzeyi, emek arz ve emek talep eğrilerinin kesiştiği noktada ortaya çıkar.¹¹⁶

Bölüm V’de yatay ekseninde reel ücretler (W/P), dikey ekseninde fiyatlar genel düzeyi (P) görülmektedir. W_0 ve W_1 eğrileri, parasal ücretlerin fiyatlar genel düzeyi ile nasıl değiştiklerini gösteren eğridir. “Başlangıç noktası, bölüm II’de toplam arz (AY^r) ve toplam talep (NY_0^r) eğrilerinin kesiştiği P_0 noktasıdır. II. bölümde P_0 noktasında kesikli çizgi izlendiğinde çıkış noktasındaki ilişkiler görülmektedir. Buna göre başlangıç noktasında, emek piyasası, W_0 parasal ücret ve $(W/P)_0$ reel ücret düzeyinde dengede iken, tam istihdam düzeyi N_0 ve gelir düzeyi Y_0^r ile gösterilmektedir. Y_0^r gelir düzeyinde, denge faizi i_0 seviyesindedir. Böyle bir durumda, yaşanan talep şoku ile IS^r ve NY^r eğrileri sola kayacaktır. Yeni toplam talep eğrisi NY_1^r ile gösterilmektedir. Mevcut fiyat (P_0) ve parasal ücret (W_0) düzeylerinde mal piyasasında $A-P_0$ kadar (bölüm II) arz fazlası ortaya çıkar.” Arz fazlası, firmaların mevcut fiyat düzeyinde üretim ve istihdamı düşürmesine neden olur. A noktasında yeni denge kurulur. A noktasında milli gelir Y_A^r (bölüm I) düzeyine gerilemiştir ve bu gelir düzeyinde cari istihdam düzeyini gösteren N_a , N_0-N_A kadar emek fazlasını, yani işsizliği yansıtmaktadır. Ancak A noktası, geçici bir denge durumunu göstermektedir. Mal ve emek piyasasında meydana gelen arz fazlası fiyat ve ücretler üzerinde düşme yönünde baskı oluşturur. Fiyatlar genel seviyesinin düşmesi ile nominal para arzı sabit iken reel para arzı artar, bölüm I’de LM eğrisi sağa doğru kayar.¹¹⁷

Yukarıda belirtilen sebeplerden dolayı ortaya çıkan likitide fazlalığının, LM eğrisini sağ tarafa doğru kaydırması, “*Keynes Etkisi*” olarak ifade edilmektedir.¹¹⁸

Fiyatlardaki düşmenin mal talebini doğrudan değil, faiz mekanizması ile dolaylı olarak arttıracığını ifade eden Keynes Etkisi’ne göre, artan reel para arzı, tahvil

¹¹⁶ Ardıç-Aydın, 2011, s. 103-104.

¹¹⁷ Ardıç-Aydın, 2011, s. 104-105.

¹¹⁸ Orhan-Erdoğan, 2008, s. 155.

talebinin ve dolayısıyla tahvil fiyatının yükselmesine sebep olur. Tahvil fiyatlarının yükselmesi ile beraber düşen faizler ise yatırım ve tüketim mallarına yönelik talebi artırır. Bu gelişmeler mal piyasasında yaşanırken, emek piyasasında ise parasal ücretler düşer, parasal ücret eğrisi sağa kayar (W_1). Sonuçta, yeni denge daha düşük faiz (i) düzeyinde ve başlangıç noktasında Y_0^r gelir düzeyini yansıtan P_1 noktasında (bölüm II) kurulur. Reel ücretler, parasal ücretler ve fiyatlar aynı oranda düştüğü için başlangıçtaki seviyesindedir. “ $(W/P)_0$ reel ücret düzeyinde N_0 tam istihdam düzeyine geri dönmüştür.” Özetlemek gerekirse, ücret ve fiyatların esnekliği varsayımı altında emek piyasasında denge kendiliğinden ortaya çıkar. Ancak, Neoklasik Sentezci yaklaşıma göre, bazı özel durumlarda emek piyasası kendiliğinden dengeye gelmemektedir. Bu özel durumlardan birincisi, likitide tuzağının varlığı, ikincisi ise yatırımların faize duyarsız olmasıdır.¹¹⁹

Özel durumlar şu şekildedir:

1. **Likitide Tuzağı:** Spekülatif para talebi, Hicks’e göre faiz oranına bağlı olarak tam esnektir.¹²⁰ Faiz oranı düşük olduğu için para ve tahvil arasında ikame söz konusu olmaz ve bu durumda Keynes Etkisi ortaya çıkmaz. Dolayısıyla, toplam talep düzeyi tekrar eski düzeyine geri dönemez ve mal piyasasında arz fazlalığı varlığını sürdürmeye devam eder.¹²¹
2. **Yatırımların faize duyarsız olması:** Böyle bir durumda IS eğrisi yatay eksene dikey hale gelir. IS eğrisinin dikey bir konum alma süreci ile birlikte, faiz oranlarındaki azalmanın yatırımları artırma etkisi, gittikçe azalan bir seyir halini alır.¹²²

Özel durumların her ikisinde de eksik istihdam düzeyinde toplam talep yetersizliği ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kalıcı toplam arz fazlası, emek piyasasında da kalıcı arz fazlasının bulunmasına yol açar. Böylece talep şoku ile bozulan denge sonucunda fiyatlar ve parasal ücretlerin birlikte sürekli olarak düşmesi ve deflasyonist gelişmenin oluşması söz konusudur. Ancak, Pigou bir ekonomide talep yetersizliğinin

¹¹⁹ Ardıç-Aydın, 2011, s. 106.

¹²⁰ Hasan İslatince, “İktisatta Denge ve Dengesizlik Kavramlarına Yönelik Kuramsal Tartışmalar”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2007, S.19, s. 210.

¹²¹ Cahide Bayraktar, “Keynes ve Refah Devleti”, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2012, C. 10, S. 2, s. 247-261.

¹²² Orhan-Erdoğan, 2008, s. 173.

böyle bir sonuç doğurmayacağını öne sürmektedir.¹²³ Fiyatlar düzeyinde gözlenen düşüşler Pigou'ya göre, ellerinde nakit tutan bireylerin servetinde artışa yol açarak tüketim harcamalarını artırır. Artan tüketim harcamaları ile toplam talep yükselir, IS eğrisi sağa doğru kayar. “Bu mekanizma ‘Pigou Etkisi’ olarak adlandırılır.”¹²⁴

2.2.2. Modelin Sabit Ücret (Keynesyen) Versiyonu

Her şeyden önce sabit ücret modellerinde, emek piyasasının arz ve talebi dengeleyebilmesi, yani piyasa dışı belirlenen parasal ücretin, emek piyasasını dengeleyebilecek reel ücretle örtüşebilmesi tesadüflere kalmaktadır. Böyle bir durumda sentezci yaklaşım, emek piyasası dengesinin tam istihdama kadar emek talebi tarafından belirlendiğini öne sürmektedir. “Bu durumda emek piyasası, talep mekanikli olmaktadır. Emek arzı, emek piyasasının talep mekanikli olması halinde, ücret düzeyinin ve istihdamın belirlenmesinde önemini kaybetmektedir. Reel ücretler, ücretlerin sabit olması halinde, fiyatlar genel düzeyine göre ters yönde gelişmektedir.” Diğer bir ifade ile reel ücretler, fiyatlar genel düzeyi yükseldikçe düşmektedir. O halde sabit ücret modelleri, ücretlerin sabit, fakat fiyatların esnek olduğunu kabul etmektedir. Bu durumda, fiyatların yükselmesi ile birlikte üretim de artacak böylece, sabit ücret-esnek fiyat ilişkisi, sol aşağıdan sağ yukarıya yükselen bir toplam arz (AS) eğrisinin oluşumuna yol açmaktadır. “Ancak tam istihdam noktasından itibaren, istihdam genişlese bile, toplam arzın genişleyemeyeceği açıktır.”¹²⁵

Geleneksel ve Keynesçi ekoller arasında bir uzlaşma olarak da tanımlanan Neoklasik Sentez’de, Keynes’in görüşleri Neoklasik görüşün özel bir hali olarak ele alınmaktadır. Yani, Keynes’in yaklaşımı ücretlerin sabit olduğu bir dünyada, Geleneksel Teorinin özel bir yorumu olarak görülmektedir. Gerçekte ise, Keynes, özgün bir teori geliştirdiğini, bu teorinin bir genel teori olduğunu savunmuş, Geleneksel görüşün ise, özel bir hal olduğunu ifade etmiştir.”¹²⁶

2.3. Phillips Eğrisi

Keynesyen Yaklaşım, ortaya çıktığı yıllarda hemen her ekonomide yoğun bir şekilde işsizlik sorunu yaşandığından, doğal olarak eksik istihdam sorunu üzerinde yoğunlaşmış; fiyatlar tam istihdam düzeyine yaklaşıncaya kadar veri alındığından,

¹²³ Ardiç-Aydın, 2011, s. 107.

¹²⁴ Orhan-Erdoğan, 2008, s. 155.

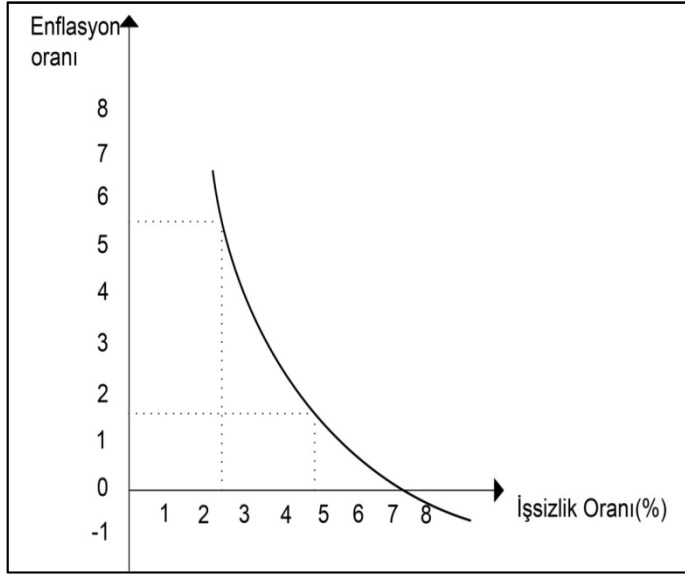
¹²⁵ Paya, 2007, s. 292.

¹²⁶ Paya, 2007, s. 294.

enflasyon sorunu ile ilgili analizler ikinci plana bırakılmıştır. Ancak 1950’li yıllarda, tam istihdam dengesinden önceki aşamalarda da zaman zaman enflasyonist eğilimlerin hızlandığı görüldüğünden, Keynesyen yaklaşıma olan eleştiriler artmıştır. Bu noktada Keynesyen iktisatçılar, Phillips eğrisi analizi ile kendilerine yöneltilen eleştirilere cevap vermeye çalışmışlardır.¹²⁷

Phillips Eğrisi 1958 yılında ekonomi literatürüne girdi.¹²⁸ Phillips 1861-1957 yılları arasında İngiltere’de ücretlerdeki değişme oranı ile işsizlik arasındaki ilişkiyi araştırmıştır.¹²⁹ Bununla birlikte, Phillips’e göre, işsizlik oranı düşük iken; ücretlerin işsizlik oranına duyarlılığı yüksek; işsizlik oranı yüksek iken ise tam tersi bir olay söz konusu olmaktadır ve bu bakımdan, Phillips, ücretlerin aşağı yönde katı-yapışkan olduğu önermesini ortaya atmıştır.¹³⁰

Şekil 10: Değiştirilmiş Phillips Eğrisi

Kaynak: Orhan-Erdoğan, **Para Politikası**, s. 158.

¹²⁷ Orhan-Erdoğan, 2008, s. 156.

¹²⁸ Ayşegül Eruygur, “Analysis of İnflation Dynamics in Turkey: A New Keynesian Phillips Curve Approach”, (Pd.Thesis), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011, s.7.

¹²⁹ Cyril A.Ogbokor, “The Applicability of the Short-Run Phillips Curve to Namibia”, Journal of Social Sciences, 2005, Vol. 4, p. 243-245, s. 243.

¹³⁰ Ferhat Çamlıca, “Yeni Keynesyen Bir Bakış Açısıyla Türkiye’nin Enflasyon Dinamikleri Yönünden Yapısal Analizi”, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İletişim ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara, 2010, s. 5.

A.W.Phillips' in çalışmasından iki yıl sonra Paul Samuelson ve Robert Solow, parasal ücretlerdeki değişim oranı ile işsizlik oranı arasındaki ilişkiyi gösteren Phillips eğrisini, enflasyon oranı ile işsizlik oranı arasındaki ters ilişkiyi gösterecek şekle dönüştürmüşlerdir. Yapılan bu dönüştürme şu mantığa dayanmaktadır: “Phillips, parasal ücretlerin işsizlik oranı düşerken daha hızlı, işsizlik oranı yükselirken daha yavaş değiştiğini söylemektedir. Samuelson ve Solow’ da ortalama fiyat seviyesinin, işsizlik oranı düşük olduğunda yükseleceğini, işsizlik oranı yüksek olduğu zaman da düşeceğini belirterek bu dönüşümü gerçekleştirmişlerdir.”¹³¹

2.4. Neoklasik Sentezci Keynesyen İktisat’ın Emek Piyasasına İlişkin İktisat Politikası Önerileri

Neoklasik Sentezci Keynesyen iktisat, Keynesyen ve Neoklasik iktisadın görüşlerini birleştirmiştir. Temel görüşlerine bakıldığında Neoklasik Sentezci Keynesyen Yaklaşım, Keynesyen yaklaşım gibi talep kökenlidir ve bu yaklaşıma göre de ücretler ve fiyatlar katıdır. Ayrıca mikro ve makro uzantılı bir okul olan Neoklasik Sentezci Keynesyen iktisada göre, ekonomi her zaman dengede değildir. Çünkü ekonomide düzensiz şoklar bulunmaktadır. Bu şoklara karşı ekonomi kendine bırakıldığı takdirde tekrar dengeye gelmesi uzun bir zaman alır. Dolayısıyla devletin ekonomiye müdahalede bulunması gerekmektedir.

Neoklasik Sentezci Keynesyen yaklaşımda emek piyasasına bakıldığında, bu piyasa IS-LM modelleri ile incelenmiş ve ayrıca modele, eksik istihdam koşulları unsuru dahil edilerek incelenmiştir. Emek piyasası kendiliğinden dengeye gelse de bu denge her zaman oluşmaz. Çünkü özel durum olarak nitelendirilen ‘likitide tuzağı’ ve ‘yatırımların faize duyarsız olması’ durumunda emek piyasası kendiliğinden dengeye gelmez. Dolayısıyla devletin aktif iktisat politikaları ile ekonomiye müdahale etmesi gerekir. Bu politikalar para ve maliye politikasıdır. Keynes’e göre ekonomide, devlet sadece maliye politikası uygulamalı; ancak Neoklasik Sentezci Keynesyen yaklaşım tek bir aktif iktisat politikası önermemekte; maliye politikası olduğu kadar para politikası ile de ekonomiye müdahalede bulunulması gerektiğini vurgulamaktadır.¹³²

¹³¹ Metin Bayrak-Osman Cenk Kanca, “Türkiye’de Phillips Eğrisi Üzerine Bir Uygulama”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2013, C. 8, S. 3, ss. 97-115, s. 100.

¹³² Bocutoğlu, 2012, s. 273.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MONETARİST YAKLAŞIM VE YENİ KLASİK YAKLAŞIMDA EMEK PİYASASI

1. MONETARİST İKTİSAT

1970’li yıllarda dünyada, enflasyon ve işsizlik, kamu harcamalarındaki önlenemez artışlar ve bütçe açıkları gibi ekonomik sorunlar ağırlaşmaya başlamıştır. Bu durumlar alternatif yeni iktisadi düşünce akımlarını ortaya çıkarmıştır.¹³³ Bu akımlardan birisi, büyük ölçüde 1976 Nobel Ekonomi Ödülü’nü kazanan Amerikalı iktisatçı Milton Friedman tarafından geliştirilmiş olan Monetarist yaklaşımdır.¹³⁴

1976 yılında “Paranın Miktar Teorisi Üzerine Çalışmalar” başlığı altında Friedman, editörlüğünü yaptığı bir kitap yayınladı. Bu çalışma ile monetarizmin temel ilkelerini ortaya koyan Friedman ileriki yıllarda Chicago Üniversitesi’ndeki meslektaşları ve öğrencileri ile birlikte, teorik görüşlerini daha da geliştirdi ve bazı ampirik çalışmalarla bu görüşlerini doğruladı.¹³⁵

Monetarizm, daha çok çağdaş iktisadi sorunlardan biri olan enflasyon konusu üzerinde durmuştur. Enflasyonun da temel nedeni olarak para arzının hükümetlerce gereksiz yere ve aşırı ölçüde artırılmasını görmektedirler.¹³⁶ Monetaristlere göre, ekonomideki istikrarsızlıkların temelinde, para arzındaki düzensiz dalgalanmaların olduğu ileri sürülür.¹³⁷

1.1.Monetarist İktisadın Temel Görüşleri

Monetarist İktisadın Temel Varsayımlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

¹³³ Sami Taban-Akif Kara, “Türkiye’de Kamu Kesimi İç Borçlanmasının Özel Yatırım Harcamaları Üzerindeki Etkisi”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2006, C. 1, S. 2, s. 14.

¹³⁴ Sumru Bakan, “1980’den Günümüze Türkiye’de Uygulanan Neo-Liberal İktisat Politikaları”, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2009, C. 1, S. 2, ss. 116-125, s. 119.

¹³⁵ Coşkun Can Aktan, Yeni İktisat Okulları, Seçkin Yayıncılık, 1.Baskı, Ankara, 2004, s.166.

¹³⁶ Coşkun Can Aktan “Chicago İktisat Okulu” <http://www.canaktan.org/ekonomi/iktisat-okullari/okullar/chicago.htm>, (19.01.2014).

¹³⁷ Ömer Yılmaz-Alaattin Kızıltan-Vedat Kaya, “İktisadi Kriz Kuramları, Finansal Küreselleşme ve Para Krizleri”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2005, ss. 77-96, s. 86.

- “Para arzındaki büyüme oranı ile nominal gelirin büyüme oranı arasında çok kesin olmamakla birlikte bir ilişki bulunmamaktadır.”¹³⁸
- “Birinci maddede belirtilen ilişkiyi çıplak gözle mümkün değildir. Çünkü para miktarındaki büyümenin geliri etkilemesi, belirli bir zaman sürecini gerektirmektedir.” Ayrıca kesin bir süre belirtmek yanıltıcıdır. Ortalama olarak fiyat etkisi, gelir ve hasıla üzerindeki etkiden, yaklaşık olarak 6-9 ay sonra oluşmakta ve dolayısıyla parasal büyümedeki bir değişiklik ile enflasyon oranındaki değişiklik arasındaki toplam gecikme, 12 ile 18 arasında değişen bir zamanı kapsamaktadır.¹³⁹
- Nominal gelirin büyüme oranındaki artış etkisi ilk olarak üretim üzerinde görülür. Bu artış daha sonra fiyatlara yansır.¹⁴⁰
- Para arzındaki değişimler öncelikle kısa dönemde üretimi etkiler.¹⁴¹
- Monetarist İktisat’a göre yaşanan ekonomik krizlerin nedeni, merkez bankalarının para arzını değiştirmeleridir.¹⁴²
- Para arzında meydana gelen değişimlerin ekonomiye yansımaları, genellikle mikro karakterli olup aktif varlığın, fiyat ve getiri oranındaki değişimler nedeniyle yeniden düzenlenmesi yoluyla ortaya çıkar.¹⁴³
- Monetarist yaklaşımda, serbest piyasa ekonomisinin doğası gereği istikrarlı bir yapıya sahip olduğu, herhangi bir istikrarsızlıktan sonra ekonominin kendiliğinden dengeye geldiği ve işsizlik oranının doğal düzeyine döndüğü ileri sürülmektedir.¹⁴⁴ Dolayısıyla ekonomide devlet müdahalesi minimize edilmelidir.¹⁴⁵

1.2. Monetarist Yaklaşımda Phillips Eğrisi Analizinin Genişletilmesi

İşsizlik konusunda Klasik iktisatçıların görüşlerini benimsemeyen Monetaristler bundan ayrı bazı yeni kavramlar geliştirmişlerdir. Klasik yaklaşımda tam

¹³⁸ Aktan, 2004, s. 166.

¹³⁹ Orhan-Erdoğan, 2008, s. 181.

¹⁴⁰ Aktan, 2004, s. 166.

¹⁴¹ “Keynes’ten Sonra İktisadi Düşüncede Meydana Gelen Gelişmeler”, www2.aku.edu.tr, (20.04.2013).

¹⁴² Ali Balkı, “Avusturya Okulu Yaklaşımıyla 2008 Ekonomik Krizinin Analizi”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar, 2012, s. 23.

¹⁴³ “Keynes’ten Sonra İktisadi Düşüncede Meydana Gelen Gelişmeler”, www2.aku.edu.tr, (20.04.2013).

¹⁴⁴ Murat Aykırı, “Ekonomik Büyüme- Enflasyon- İşsizlik İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama: (1980- 2005)”, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Kars, 2008, s. 41.

¹⁴⁵ Thomas Mayer, “Monetarism: Economic Analysis of Weltanschauung?”, 1978, Vol. 126, p. 233-250, s. 236.

istihdam kavramı kullanılırken, “Monetarist iktisatçılar doğal işsizlik kavramını tercih etmişlerdir. Kısacası ‘tam istihdam düzeyinde’, Monetarist yaklaşımda ‘doğal işsizlik düzeyinde denge’ olarak açıklamaya çalışmışlardır.”¹⁴⁶ Doğal işsizlik oranı kavramı Milton Friedman tarafından tanıtılmıştır.¹⁴⁷ “Friedman, ‘doğal işsizlik oranı terimini, Knut Wicksell’in doğal işsizlik oranının sayısal bir sabit olmayıp parasal faktörlerin aksine olarak, reel faktörlere bağlı bulunduğunu ifade etmektedir.” İşgücü piyasasının etkinliği, rekabet şartlarının veya teşvik unsurları gibi etkenler, reel faktörler sayılmaktadır.¹⁴⁸

ABD’de önemli nedenlerden dolayı doğal işsizlik oranının belirgin bir biçimde artış kaydettiğini belirten Friedman, birinci neden olarak, kadınları, 13-20 yaş grubunda olanların ve part-time çalışanların, işgücünün büyük bir kısmını oluşturması gösterilmektedir. “Bu gruplar, iş piyasasına girmede, çıkmada ve iş değiştirme konularında diğer işçilere göre daha akıcı bir nitelikte bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak, bunlar daha yüksek bir ortalama işsizlik oranı ile karşılaşmaktadırlar.” İkinci sebep olarak, işsizlik sigortası ve işsiz kişilere diğer biçimlerde sağlanan yardımların daha fazla işçi kategorisi için mevcut olması ve bunların süre ve miktar olarak daha cömert davranması öne sürülmekte ve böylece Friedman, doğal işsizlik oranının ekonominin tabii durumu olduğunu, fiili işsizliğini, bu oranın altında ya da üstünde tutulması için girişimlerde bulunulduğunda, ekonominin hızlı bir enflasyon veya şiddetli bir deflasyon ile karşılaşmasının kaçınılmaz olduğunu belirtmektedir.¹⁴⁹

1.2.1. Phillips Eğrisi

Daha önceki bölümde belirtildiği gibi parasal ücretlerdeki değişim ile işsizlik arasındaki ilişkiyi inceleyen A.W.Phillips ve işsizlik oranı ile parasal ücretlerin değişim oranı arasında istikrarlı bir negatif ilişki olduğu sonucuna varmıştır.

Aynı şekilde, Edmund S. Phelps, Phillips eğrisi ve doğal işsizlik oranı kavramlarını adaptif beklentiler çerçevesinde, ele almaktadır. “Phelps, ücret değişim

¹⁴⁶ Ardıç-Aydın, 2011, s. 126.

¹⁴⁷ Mary C.Daly-Barl Hobijn-Ayşegül Şahin-Robert G.Valletta, “A Search and Matching Approach to Labor Markets: Did the Natural Rate of Unemployment Rise?”, Journal of Economic Perspectives, 2012, Vol.26, No.3, p. 3-26, s. 5.

¹⁴⁸ Mücahit Erkuş, “Türkiye’de 1980 Sonrası Dönemde Enflasyonun Önlenmesinde Maliye Politikası Araçlarının Etkinliği”, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü(Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale 2007, s. 21

¹⁴⁹ Emel Akkuş, “Phillips Eğrisi: Enflasyon-İşsizlik Değiş- Tokuşu Teorik Bir İnceleme”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, c. 62, S. 2, 2012, s. 120- 121.

oranı değil de, fiyat değişim oranı açısından ele aldığı ve beklenen enflasyon oranındaki değişikliklere bağlı olarak yer değiştiren bir çeşit Phillips eğrisi ve beklenen enflasyon oranının zaman içinde giderek cari enflasyon oranına uyum sağladığı dinamik bir mekanizma çerçevesinde, optimal kullanım veya istihdam yolunu incelemektedir.” “Burada optimal kullanım veya istihdam yolu, Phillips eğrisindeki kaymaları yönlendiren adaptif beklentiler mekanizmasına bağlı olarak sosyal fayda toplamını maksimize eden yol olarak ifade etmektedir.” Cari enflasyon oranının, kullanım oranı ve beklenen enflasyon oranına bağlı olduğu varsayılan bu modelde; özellikle kullanım oranı arttıkça enflasyon oranı da artmaktadır. Aşırı istihdam olduğu zaman, cari enflasyon oranı beklenen oranı aşmaktadır; eksik-istihdam olduğunda ise tersi bir durum söz konusudur. Bu durumların her birinde, beklenen enflasyon oranı, ‘adaptif beklentiler mekanizması’ aracılığıyla cari enflasyon oranına uyum sağlamaktadır.¹⁵⁰

“Phelps’in modelinde, cari ve beklenen enflasyon oranları arasındaki farklılık bir fayda kaybına yol açmaktadır. Phelps, enflasyona karşı olmanın gerisinde büyük ölçüde bu farklılığın olduğunu; çoğu iktisatçının karşı olduğu durumun, gerçekten tek başına enflasyon değil, fakat daha çok beklenmedik ölçüdeki yüksek enflasyon olduğunu vurgulamaktadır.” Tek istikrarlı Phillips Eğrisi, Phelps’e göre yatay eksen denge’ işsizlik düzeyinde kesen dikey bir doğrudur.¹⁵¹

Özetlemek gerekirse, negatif eğimli Phillips eğrisi Friedman’ın analizine göre, yani enflasyon ve işsizlik arasında ters yönlü bir ilişkinin varlığı geçici bir durumdur ve burada geçici değiş-tokuş (trade off) ilişkisinin enflasyonun yükselmesine yol açan enflasyon konusundaki yanlış beklentilerden kaynaklandığını Friedman, özellikle vurgulamaktadır.¹⁵² Uzun dönemde ise enflasyon ve işsizlik arasında varolan değiş-tokuş ilişkisi ortadan kalkacaktır.¹⁵³ Böylece eğri artık yatay eksene dik konuma gelmektedir. Ve böylece ekonomide ‘doğal işsizlik oranı (Friedman)’ veya denge işsizlik oranı (Phelps) hakim olur. “İşsizlik oranını bu düzeyin gerisine düşürmeyi hedefleyen genişlemeci politikaların tek etkisi, uzun dönemdeki enflasyon oranını, başlangıçtaki düzeyine göre yükseltmesidir.”¹⁵⁴

¹⁵⁰ Erkuş, a.g.t, s. 122.

¹⁵¹ Akkuş, a.g.m., s. 124.

¹⁵² Ardiç-Aydın, 2011, s. 133.

¹⁵³ Metin Özdemir, “Yeni Neo-Klasik Sentez: Makro İktisatta Yeni Bir Uzlaşmaya Doğru”, Ekonomik Yaklaşım Dergisi, 2008, C. 19, S. 66, ss. 95-117, s. 99.

¹⁵⁴ Ardiç- Aydın, s. 130.

Mankiw'in ise bu konu hakkındaki görüşü: "doğal işsizlik oranını düşürmeye yönelik olarak uygulanan her politika, işten ayrılma oranı ve iş bulma oranlarından bir tanesini etkilemek zorundadır. Benzer şekilde, işten ayrılma oranını ya da iş bulma oranını etkileyen her politika da aynı zamanda doğal işsizlik oranını etkilemektedir" şeklindedir.¹⁵⁵

1.2.2.Beklentilerle Genişletilmiş Phillips Eğrisi

Monetaristlere göre uzun dönemde enflasyon beklenen değerler çerçevesinde oluşur. Yani fiili enflasyon oranı beklenen enflasyon oranına eşittir. Dolayısıyla Monetaristlere göre Phillips eğrisi geçerli değildir. İşsizlik ve enflasyon bir arada olabilir. İşsizlik ve enflasyonun bir arada görülebileceği bu oran 'doğal işsizlik oranı' ile ifade edilmiştir.¹⁵⁶ Diğer bir ifadeyle, ekonomi denge durumundayken ortaya çıkan işsizlik türü doğal işsizliktir.¹⁵⁷ Ekonomide denge sağlanmışken işsizliğin olmasının nedenleri; yapısal işsizlik, friksiyonel işsizlik ve kamu düzenlemeleridir.

1972'de sabit kur sistemi terk edilip tam istihdam hedefine yönelik politikalar uygulamaya konulunca kısa dönem Phillips eğrisi yukarı kaydı ve ciddi enflasyon sorunları baş gösterdi. Bunun temel nedeni, özel karar birimlerinin enflasyonun her dönem, bir öncekinden yüksek olacağına ilişkin beklentileri idi.¹⁵⁸ Enflasyon beklentilerinin analize dahil edilmesi nedeniyle, Phillips Eğrisi'nin bu versiyonuna "Beklentilerle Geliştirilmiş Phillips Eğrisi" adı verilmektedir.¹⁵⁹

"Adaptif Beklentiler, P.D.Cagan (1956), M. Friedman (1957) ve M. Nerlove (1958) tarafından geliştirilmiştir."¹⁶⁰ Adaptif beklentilere göre, işçiler ve işverenler fiili fiyat artışlarına farklı sürelerde tepki gösterirler. İşverenler için önemli olan ürettikleri malların nispi fiyatlarındaki değişimdir. Satılan malların ve üretimde kullanılan girdilerin fiyatlarının, işçi maliyetlerinin izlenmesiyle bu nispi fiyat değişiklikleri kısa sürede algılanabilir. Buna karşılık işçiler için önemli olan satın alma gücündeki değişimdir. Fiyat artışları karşısında satın alma gücünde meydana gelen değişimin algılanabilmesi için çok sayıda fiyatın izlenmesi gerekir. Adaptif Beklentiler

¹⁵⁵ Mankiw, 2010, s. 179.

¹⁵⁶ Ercan Eren, Makro İktisat: Kavramlar, Tarihsel Yaklaşım, İstikrar Politikaları ve Açık Ekonomi, Ezgi Kitabevi, 2. Baskı, Bursa, 1993, s. 115-116.

¹⁵⁷ Orhan- Erdoğan, 2008, s. 184.

¹⁵⁸ Ardic- Aydın, 2011, s. 131.

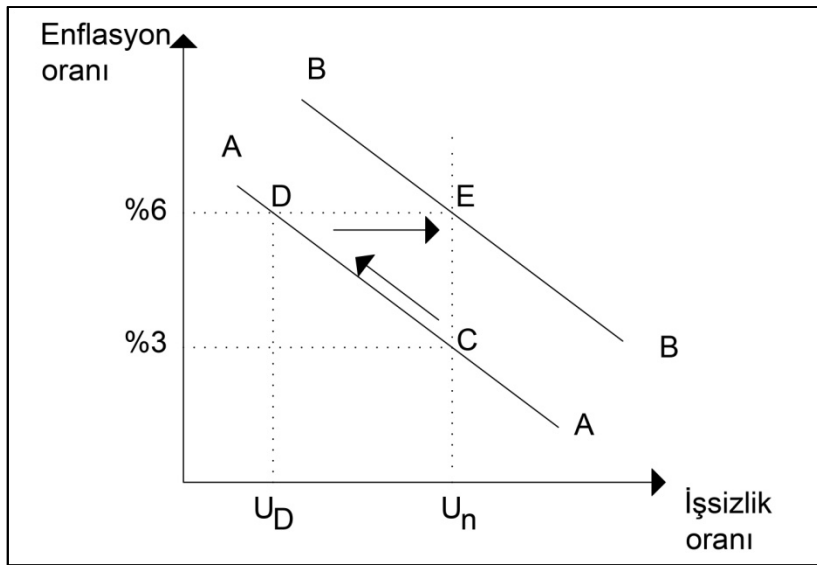
¹⁵⁹ Tahir Büyükkakın, "Phillips Eğrisi: Yarım Yüzyıldır Bitmeyen Tartışma", İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, S. 39, 2008, s. 144.

¹⁶⁰ Çiğdem Börke Tunalı, "İktisatta Beklentiler ve Beklentilerin Modellenmesi", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 2009, C. 59, S. 1, ss. 135-168, s. 143.

Yaklaşımına kısa dönemde fiyat beklentilerinde yanılmakta, işverenler içinse böyle bir yanılığ söz konusu olmamaktadır.¹⁶¹

Adaptif (Uyarlanabilir) Beklentiler kavramı Phillips eğrisine yeni bir yorum getirdi. Bu yoruma göre, işçilerin fiili fiyat artışları karşısında alım güçlerinde meydana gelen azalmayı henüz algılayamadıkları kısa dönemde enflasyonla işsizlik arasında bir değiş-tokuş (trade-off) mevcuttur ve Phillips eğrisi orijine dış bükeydir. Ancak, işçilerin beklentilerindeki yanılığın farkına vardıkları uzun dönemde söz konusu trade-off ortadan kalkar ve beklentilerin etkisiyle Phillips eğrisi yatay eksene dik bir hal alır.¹⁶²

Şekil 11: Beklentilerle Genişletilmiş Phillips Eğrisi

Kaynak: Orhan-Erdoğan, **Para Politikası**, s. 185.

Şekil 11’de AA eğrisi kısa dönem Phillips eğrisini ifade etmektedir. U_N belirli bir dönemde ekonomide bulunan doğal işsizlik oranıdır. “AA ve BB doğruları, beklenen enflasyonun sırasıyla %3 ve %6 olduğu varsayılarla çizilmiştir.” C noktası ilk denge noktasıdır ve enflasyon oranı %3’dür. Fiili (gerçek) enflasyon oranı ile beklenen enflasyon oranı bu noktada eşittir.” Ayrıca bu noktada işsizlik doğal düzeyindedir. Kamu harcamalarında veya para arzında bir artış olduğunda, fiili enflasyon oranı %6’ya yükselmektedir. Bu artış beklenmeyen bir artıştır. Bundan dolayı AA eğrisi üzerinde C noktasından D noktasına bir kayma olmuştur. Enflasyon oranlarındaki bu beklenmeyen

¹⁶¹ Filiz Sanal Çevik, “Beklentilerin Rolü ve Phillips Eğrisi”, *Mevzuat Dergisi*, S.95, 2005, <http://www.mevzuatdergisi.com/2005/11a/01.htm> (22.01.2014).

¹⁶² Çevik, “Beklentilerin Rolü ve Phillips Eğrisi”, *Mevzuat Dergisi*, S.95, 2005, <http://www.mevzuatdergisi.com/2005/11a/01.htm> (22.01.2014).

artışlar reel ücretleri azaltır; ancak hasılayı artırır. Böylece işsizlik oranlarında bir gerilemeye neden olur. “Bununla birlikte işsizlik enflasyon oranlarındaki %6’lık artış, süreklilik arz ettiğinde beklenen enflasyon niteliğini kazanır.” Kısa dönem Phillips Eğrisi BB doğrusuna doğru kayarak işsizlik oranı tekrar doğal düzeyine ulaşır. D noktasından E noktasına doğru kayma, beklenen enflasyonun ücret bağıntılarında dikkate alındığını göstermektedir. Bu sebeple reel ücretler ilk düzeyine doğru artış göstermekte ve bu artma eğilimi sürdüğü sürece de üreticiler istihdam düzeylerini azaltmaktadırlar.¹⁶³

Sonuç olarak işsizlik doğal düzeyine ulaştığı için emek piyasasında hiçbir bozulma olmayacaktır. Doğal oranda, emek piyasası denge durumundadır ve cari ile beklenen enflasyon oranları eşittir; yani Monetaristlere göre enflasyon tam olarak öngörülmektedir.¹⁶⁴

1.3.Arayış Teorisi-Rezervasyon Ücretleri

Phillips Eğrisinin kayacağına ilişkin ve yine emek piyasasından hareket eden bir başka yaklaşım Arayış Teorisidir. Tamamen mikro ekonomik bir analize dayanan Arayış Teorisi veya İş Arama Teorisi, Neoklasik İktisat görüşünün bir uzantısı olarak kabul edilmektedir. Her bireyin rasyonel düşündüğü ve optimizasyon hesabı yaptığı analizde, gerçek ücretin bir fonksiyonu olan işgücü arzı bireyin çalışma ile boş zaman arasındaki tercihinin bağlı olarak değişmektedir. Ancak bu teoriye göre daima işsizler bu işsizlere karşılık gelen boş işler vardır. Ancak bu ikisinin karşı karşıya gelmesi hem zaman hem de maliyeti olan bir süreçtir. Bu durumda kişi sadece boş zaman ile çalışma arasında bir tercih yapmayacak, aynı zamanda bir ‘iş arama çalışması’ da yapacaktır. Paracı iktisatçılara göre işsizlik, iş arama süresinden kaynaklanmaktadır. İş arama süresi, iş arama maliyeti ve rezervasyon ücretinin bir fonksiyonu olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁶⁵ İş arayan kişinin, geçmişte almış olduğu parasal ücret ve geleceğe ilişkin beklentileri doğrultusunda oluşturduğu bir reel ücret düzeyi bulunmaktadır. Buna “Rezervasyon Ücreti” denir ve kişinin bunun altında bir ücretle çalışmak istemeyeceği varsayılır. Kişi, zaman içinde aldığı ücret tekliflerine göre rezervasyon ücretini gözden geçirir. Bu çerçevede kişi, sağlayacağı faydanın bugünkü değerini maksimize etmeyi

¹⁶³ Orhan-Erdoğan, 2008, s. 185-186.

¹⁶⁴ Snowdon-Vane, 2012, s. 156.

¹⁶⁵ Akyıldız, 2010, s. 267.

amaçlamaktadır. Kişinin sağlayacağı faydanın cari değeri, bugün ve gelecek dönemdeki tüketim ile boş vakti tarafından belirlenmektedir.¹⁶⁶

Kişiye teklif edilen işin sağlayacağı gelirin bugünkü değeri, kişinin rezervasyon ücretinin altında kaldığı sürece, kişi iş aramaya devam edecektir. Çünkü, bulabileceğini umduğu ücret düzeyinde sağlayacağı gelirin bugünkü değeri, kendine teklif edilen ücret gelirinin bugünkü değerinin üzerindedir. Bu çerçevede kişi açısından işsizlik geçici olmakla birlikte, ekonominin bütünü açısından bu nedenle oluşan ve genel nitelikte bir doğal işsizlik söz konusu olmaktadır. Keynesçi genişletici politikalar, bu işsizliği kısa süreli olarak etkileyebilmektedir.¹⁶⁷

1.4. Monetarist İktisat'ın Emek Piyasasına İlişkin İktisat Politikası Önerileri

Monetarist İktisat, Milton Friedman tarafından geliştirilmiştir. Temel görüşlerine bakıldığında, bu iktisat okuluna göre ekonomide yaşanan temel sorun para arzının aşırı miktarda artırılmasıdır. Bu nedenle bu sorunların giderilmesinde, etkili bir iktisat politikası aracı olarak para politikası kullanılmaktadır.¹⁶⁸

Monetaristler enflasyon konusu üzerinde de çok durmuştur. Monetaristlere göre, “Enflasyon her zaman her yerde parasal bir olgudur.” Emek piyasasında olan işsizliğin, enflasyon ile kısa bir dönem için ilişkili olduklarını öne sürmüşler ve bu görüşlerini Phillips Eğrisi yardımıyla açıklamışlardır. Ekonomide her zaman belli bir işsizliğin olacağını vurgulayan Monetaristler, bu işsizlik türüne ‘doğal işsizlik oranı’ demişlerdir.

Monetaristlere göre iş arayan kişinin, geçmişte almış olduğu parasal ücret ve geleceğe ilişkin beklentileri doğrultusunda oluşturduğu bir reel ücret düzeyi bulunmaktadır. Buna rezervasyon ücreti denir ve kişinin bunun altında bir ücretle çalışmak istemeyeceği varsayılır. Burada kişiler de adaptif beklentiler kavramı ön plandadır. Emek piyasasındaki işsizliğe bu çerçevede bakıldığında, kişiler için bu geçici bir işsizlik; ancak toplum açısından kalıcı işsizlik olmaktadır. Keynesçi genişletici politikalar, bu işsizliği kısa dönemde etkilemekte ancak uzun dönemde etkilememektedir.¹⁶⁹

Son olarak Friedman, özel sektörün istikrarlı olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla böyle bir ortamda maliye politikası gibi bir iktisat politikası

¹⁶⁶ Paya, 2007, s. 339.

¹⁶⁷ Paya, 2007, s. 339.

¹⁶⁸ Orhan-Erdoğan, 2008, s. 180.

¹⁶⁹ Orhan-Erdoğan, 2008, s. 339.

uygulanmamaktadır. Çünkü maliye politikası uygulandığı takdirde kamu sektörü, özel sektörün yatırım harcamalarını azaltır. Buna dışlama etkisi denilmektedir. Dolayısıyla Monetaristler para politikasının etkin bir iktisat aracı olduğunu savunurlar.

Milton Friedman'ın diğer bir görüşü de sendikalarla ilgilidir. "Friedman'a göre sendikalar, sıcaklığı (nominal ücret düzeyi) ölçer; fakat sıcaklığın sebebi değildirler. Yani sendikalar, nominal ücretleri belirli bir zaman dilimi içerisinde sabitlemektedir. Şu halde sendikaların emek piyasasındaki arz talep ilişkisini değiştirecek bir güce sahip olmadıklarını düşünsek bile, sendikal rejimde, nominal ücretlerin bağitlandığı dönem içerisinde, arz-talep ilişkisinin değişebileceği; ancak ücretlerin belirli bir süre bu gelişmeleri izlemeyeceği kesindir." Dolayısıyla, sendikalar emek piyasasında ücretleri belirli bir zaman dilimi için bağitlayarak nominal katılıklara sebep olmaktadır.¹⁷⁰

Ekonomik istikrar para politikası ile sağlanınca, sıra ekonomide etkin üretim sağlamaya gelir. Genellikle piyasa ekonomileri, yeterli derecede etkin olarak görülür. Yeterli derecede etkinlik gösteremiyorlar ise, böyle bir durumda piyasa ekonomisinin etkinliğini sınırlayan bazı yanlış yapılanmalar söz konusudur. Piyasa ekonomisinde etkinliği arttıracak ve büyümeye neden olacak politikalar şu şekildedir.¹⁷¹

1. Deregölasyon: Bu kavram üretici ve tüketicilerin davranışlarını sınırlayan ve etkin rekabet ortamını kısıtlayan politikaların kaldırılmasını ifade etmektedir.
2. Özelleştirme: Özel kesimin üretimde daha etkin bir rol oynadığını savunan Monetaristler, tutarlı bir deregölasyon uygulaması ile bütünleşecek özelleştirme uygulamalarının rekabet ortamını geliştireceği ve üretimi teşvik edeceğini savunurlar.
3. "Çalışmayı caydırıcı vergi politikalarının değiştirilmesi."
4. Doğal işsizlik oranını azaltıcı politikalar: Bu politikalar, işgücünün mobilitesini artırmayı içeren politikalarlardır. İşçilerin yeniden eğitilmesi, çalışmak üzere başka yörelere gitmeyi teşvik eden programlar ya da iş arama-bulma süreçlerini kısaltan tüm uygulamaları içeren politikalar bu kapsamdadır.

¹⁷⁰ Paya, 2007, s. 104.

¹⁷¹ Paya, 2007, s. 327-328.

2.YENİ KLASİK İKTİSAT

Yeni Klasik Makro iktisat köklerini, esas itibariyle paracı makro iktisat teorisinden almış olmakla birlikte, 1970’li yıllarda paracı yaklaşımdan ayrılmış ve farklı bir teori haline dönüşmüştür. Uyumcu beklentiler hipotezine karşı geliştirdiği ‘rasyonel beklentiler hipotezi’ ve merkez bankalarının ekonomiye müdahalesine karşı geliştirdiği ‘politika etkisizliği hipotezi’ ile Yeni Klasik okul, makro iktisadi düşüncede devrim yaratmıştır.¹⁷² “Yeni Klasik Okul’un önde gelen temsilcileri; Robert Lucas, Thomas Sargent, Neil Wallace, Robert Barro, Edward Prescott ve Patrick Minford’tur.”¹⁷³

1970’lerde Yeni Klasik iktisatın ön plana çıkmasının başlıca nedeni Keynesyen iktisadın sağlam mikro temellerinin bulunmamasıdır.¹⁷⁴ Keynesyen iktisadi mikro temelleri zayıf olduğu için eleştirmişlerdir. Dolayısıyla Yeni Klasik iktisadın amacı, mikro iktisattan hareketle bir makro iktisat inşa etmektir.

Bu amaç doğrultusunda Yeni Klasik iktisatçılardan Lucas, John F. Muth’un 1961’de ortaya attığı rasyonel beklentiler hipotezini makro ekonomik analize aktardı. Muth’un ise hipotezi mikro ekonomik problemlerin çözümüne yönelikti.¹⁷⁵

2.1. Yeni Klasik İktisadın Temel Görüşleri

Aşağıda Yeni Klasik iktisadın belli başlı görüşleri incelenmektedir:

- Tüm ekonomik birimlerin rasyonel olduğuna dair ana neo-klasik varsayımın uygulanışı; diğer bir ifadeyle, birimler yüzleştikleri kısıtlara bağlı olarak sürekli bir optimizasyon içindedirler ve firmalar karlarını, işgücü ve hanehalkı ise faydalarını maksimize ederler. Bireyler bir malı tüketirken onun faydasından zevk almak için o malı satın alırlar ve gelirini faydayı azamileştirecek biçimde harcarlar.¹⁷⁶
- “Birimler para yanılsamasına maruz kalmazlar ve bu nedenle sadece reel büyüklükler (nisbi fiyatlar) kararların optimizasyonunda önemlidir.”¹⁷⁷

¹⁷²Bocutoğlu, 2012, s. 311.

¹⁷³ Ersan Bocutoğlu, Makro İktisat: Teoriler ve Politikalar, Murathan Yayınevi, 8.baskı, Trabzon, 2011, s. 12.

¹⁷⁴ Erim, 2007, s. 249.

¹⁷⁵ Erim, 2007, s. 249.

¹⁷⁶ Joan Robinson- John Eatwell, “Çağdaş İktisada Giriş”, Çev. Coşkun İçöz, İlimler Akademisi Basımevi, Eskişehir, 1975, s. 43.

¹⁷⁷ Erhan Yıldırım, Selim Çakmaklı, Özlem Özkan, “Eskiden Yeniye Neoklasik Sentez; Bir Literatür Taraması”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 2011, C. 66, No. 4, s. 168.

- Birimler, kullanılmamış hiçbir karlı fırsat kalmaksızın, ticaretten elde edilen tüm karşılıklı olarak yararlı kazançları tükettiklerinden, tam ve sürekli ücret ve fiyat esnekliği piyasaların sürekli olarak temizlenmesini sağlar.¹⁷⁸
- Yeni Klasik İktisat tam rekabet koşulları altında piyasaların kendiliğinden, otomatik ve sürekli olarak iktisadi dengeleri sağladığı tezine bağlı kalmaktadır. Yani, Yeni Klasik İktisat piyasalara inanmakta, piyasaların etkin ve rekabetçi koşullar altında çalıştığını kabul etmektedir.¹⁷⁹ Böylece Yeni Klasikler tam istihdama yönelirler.

2.2.Rasyonel Beklentiler Hipotezi

Yeni Klasik yaklaşımın varsayımlarının temellendirilmesinde önemli bir işleve sahip olan beklentiler konusu iktisat teorisinde de önemli bir yere sahip olup, birçok makro ekonomik modelin temelini oluşturmaktadır. 1970’li yılların sonlarından 1980’li yılların başlarına kadar Yeni Klasik ekonomistler, Rasyonel Beklentiler hipotezini benimseyen öncü ekonomistler olmuşlardır. Bu nedenledir ki, birçok çalışmada Yeni Klasik Teorisi ve Rasyonel Beklentiler Yaklaşımı aynı anda kullanılmaktadır.¹⁸⁰

Rasyonel beklentiler hipotezi, Muth (1961) tarafından geliştirilmiş ve Lucas (1972) tarafından iktisat literatürüne kazandırılmıştır.¹⁸¹ Bu hipoteze göre, bireyler mevcut tüm bilgileri kullanarak optimal karar alırlar.¹⁸² Bireyler hata yapabilirler; ama hatalarını sürekli olarak tekrarlamazlar.¹⁸³ İktisat teorisinde ve iktisat politikası kararları ile uygulamalarında devrimsel niteliklere yol açan Rasyonel beklentiler hipotezinin teoride ve uygulamada meydana getirdiği etkiler aşağıdaki şekilde özetlenebilir:¹⁸⁴

- Çoğu ekonomistin para ve maliye politikalarının yönetimi ve iktisadi etkileri konusundaki görüşleri değişmiştir. Bu çerçevede, gerek iktisat politikası

¹⁷⁸ Yıldırım-Çakmaklı-Özkan, a.g.m., s. 168.

¹⁷⁹ Yıldırım-Çakmaklı-Özkan, a.g.m., s. 168.

¹⁸⁰ Zafer Tunca, “Rasyonel Beklentiler Teorisi ve Phillips Eğrisi”, İstanbul Üniversitesi Mezunları Cemiyeti İktisat Dergisi, “İktisat’ın Dama Taşları: Ekoller- Kavramlar- İz Bırakanlar II”, Kurtiş Matbaacılık, İstanbul, 2002, s. 51

¹⁸¹ Mübariz Hasanov, “Enflasyon Belirsizliğinin Üretim Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği”, Doğu Üniversitesi Dergisi, 2008, C. 9, S. 2, ss. 191-206, s. 196.

¹⁸² İlker Parasız, Makro Ekonomi Teori ve Politika, Ezgi Kitabevi, 9. Baskı, Bursa, 2006, s. 9.

¹⁸³ Arif Özsağır, “Ekonomide Güven Faktörü”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2007, C. 6, S. 20, ss. 46-62, s. 54.

¹⁸⁴ Orhan- Erdoğan, 2008, s. 200.

kararlarının şekillenmesinde gerekse, belirli politik sonuçların elde edilmesinde beklentilerin önemi artmıştır.

- Rasyonel beklentiler devrimi ile anti-enflasyonist politikaların başarısında kredibilitenin temel faktör olduğu gerçeği, akademik, politik ve iş çevrelerinde kabul edilmeye başlanmıştır. Son yıllarda kredibilite olgusu, politika yapıcıların öncelikli amaçları arasında yer almaya başlamıştır. Kredibilite iktisat politikası uygulamalarının her aşamasında, tutarlılık ilkesine riayet ile sağlanabilir.

2.3. Yeni Klasik İktisat'ın Emek Piyasası Analizi

Yeni Klasik yaklaşım, ekonomik birimlerin maksimizasyon ilkesine göre hareket ederek karar verdiklerini varsayar. Buna bağlı olarak, tüketiciler ve firmalar mevcut tüm bilgileri kullanarak en uygun kararı verirler. Yeni Klasik İktisat teorisinin önemli varsayımlarından biri, bireylerin ekonomik kararlarında sadece reel faktörleri temel alacağı ve piyasaların her zaman temiz olduğu, yani fiyatların bütün piyasalarda dengeyi sağlayacak kadar esnek olduğu görüşüdür. Ayrıca Yeni Klasikler, işgücü piyasasında denge reel ücret seviyesinde herkesin iş bulabileceğini varsayarlar. Yeni Klasik analizde emek arzı ve istihdam seviyesindeki değişme, işçilerin çalışma ve boş zaman arasında yapacakları tercihler sonucunda belirlenir. İşçiler çalışmak ya da boş zaman geçirmek konusunda karar verirken fayda-maliyet analizi yaptıkları varsayılır.¹⁸⁵

2.3.1. Emek Piyasasında Dönemlerarası İkame

“Bu yaklaşımın oluşumunda Lucas ve Rapping’in (1968) büyük katkıları olmuştur.” Buna göre, karar alıcılar cari dönem tercihlerini belirlerken önce gelecek döneme ilişkin bazı beklentiler oluşturmaktadırlar. Lucas ve Rapping çalışanların, normal olarak tanımladıkları bir ücret düzeyi kavramını oluşturdıklarını varsaymaktadırlar. Bu normal olarak kabul edilen ücret düzeyini uzun dönem (emek piyasası) dengesinin ücret düzeyi olarak düşünebiliriz. Modelde çalışanların, çalışma süresi konusunda, belirli bir esnekliğe sahip oldukları varsayılmaktadırlar. Cari dönemde, çalışacağı süreyi belirlemeye çalışan kişi, önce cari dönem ücret düzeyini değerlendirecektir. Eğer cari ücret düzeyi (reel olarak) normal ve beklenen ücret düzeyinin üzerinde ise, çalışan kişi, cari reel ücreti gelecek döneme oranla yüksek

¹⁸⁵ Ardıç- Aydın, 2011, s. 149-150.

olarak değerlendirecektir. Böyle bir durumda, çalışanlar, cari dönemde daha fazla çalışmayı arzu edeceklerdir.¹⁸⁶

Burada alışanların, gelecek dönem ücretlerine ilişkin spekülasyon yaptıkları kabul edilmektedir. Bu nokta, Keynes'in para talebi teorisini açıklarken kullandığı spekülasyon güdüsüne çok benzemektedir. Dönemlerarası emek teorisi, bu bakımdan Spekülatif emek teorisi olarak da tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımda uzun dönem emek arzının reel ücretlere duyarsız, buna karşılık kısa dönem emek arzının ise reel ücretlere duyarlı olduğu kabul edilmektedir. Kısa dönemde normal ve beklenen ücret düzeyinin üzerindeki reel ücretler, cari dönemde çalışma arzusunu artırırken, gelecek dönemde çalışma arzusunu azaltacaktır. alışan cari dönem boş vakti ile gelecek dönem boş vaktini ikame etmiş olacaktır. Bu bağlamda, dönemler arası ikame ilişkisinden bahsedilmektedir.¹⁸⁷

2.3.2.Rasyonel Beklentiler Eşliğinde Phillips Eğrisi Analizi

Yeni Klasik yaklaşım, kısa dönemde bile Phillips eğrisinin geçerliliğini kabul etmemektedir. Yeni Klasiklerin Phillips eğrisi yorumu, gerçekte bir toplam arz eğrisini ifade etmektedir.¹⁸⁸

Yeni Klasik toplam arz hipotezi (Lucas'ın sürpriz arz fonksiyonu); işgücü piyasasında işgücü arzının, mal piyasasında toplam arzın nasıl belirlendiğini ifade etmektedir. “Bu hipotez, işçiler ve firmalar bakımından iki mikro temele dayanmaktadır”:¹⁸⁹

1. “Tüketiciler faydalarını, firmalar ise karlarını maksimize ederler.” Dolayısıyla rasyonel kararlar alırlar.
2. “Firmalar kararlarını ‘nisbi fiyatlara’ göre verirler.” Yani, bir firma sadece kendi ürettiği mal ve hizmetin fiyatında bir artış (nisbi fiyat artışı) olduğuna kanaat getirdiği zaman kararı üretimi artırma yönündedir ve bu karar sonucu istihdam ve işgücü talebi artmakta; üretim artışına genel fiyat artış kanaati getirdiği zaman ise işgücü talebi ve istihdamı artmamaktadır.

¹⁸⁶ Paya, 2007, s. 358.

¹⁸⁷ Paya, 2007, s. 358-359.

¹⁸⁸ Ardıç- Aydın, 2011, s. 155.

¹⁸⁹ Bocutoğlu, 2012, s. 313.

“Bir firma ürettiği mal ve hizmetin fiyatında, nisbi mi yoksa genel fiyat artışı mı olduğunu anlamak için, rasyonel beklentiler hipotezine göre hareket eder ve elindeki bilgiye göre karar alır. Örneğin, merkez bankası genişletici para politikası uygulayacağını (para arzını artıracığını) kamuoyuna ilan etmiş ise, bu bilgi bütün firmalar tarafından dikkate alınacağı için, firmalar fiyatlar genel seviyesinin yükseleceğini tahmin ettiklerinden, ortaya çıkan artışın genel fiyat artışı olacağına kolayca karar verebilirler.” Dolayısıyla böyle bir artış da firmalar işgücü taleplerini ve üretimlerini artırmazlar. Bu durumda, ekonominin doğal işsizlik oranı düzeyindeki tam istihdam dengesi bozulmamaktadır. Bu durumların tam tersi düşünüldüğünde, yani merkez bankası kamuoyuna ilan etmeden, gizli bir para arzını artırıcı bir politika uyguladığında ortaya çıkan durumlar değişir. Değişmesinin nedeni, her ne kadar firmalar rasyonel beklentiler hipotezine göre karar verseler bile merkez bankasının gizli para politikasından haberdar olmazlar. Olamadıkları için de firmalar ürettikleri mallarda ortaya çıkan artışın nisbi bir fiyat artışı olduğunu düşünürler. Firmalar burada eksik bilgiye sahip oldukları için böyle düşünmektedirler. Eksik bilgiye sahip oldukları için firmaların yanlış karar vermelerine ‘sinyal algılama sorunu’ adı verilir. Firmalar, sinyal algılama sorunundan dolayı genel fiyat artışını, nisbi fiyat artışı olarak algıladıklarında, üretimlerini ve işgücü taleplerini artırırlar. İstihdam artacağı için böyle bir durumda ekonomi doğal işsizlik oranı seviyesindeki tam istihdam dengesini aşar ve aşırı istihdam dengesine gelir. Çünkü artık işsizlik oranı, doğal işsizlik oranının altında düşmüştür. Ancak bu durum geçicidir; bir süre sonra firmalar fiyat artışının gerçek sebeplerini öğrendiklerinde sinyal algılama sorunundan kurtulacaklar ve artırdıkları üretim ve istihdamlarını azaltacaklardır. Böyle bir durumda ekonomi, aşırı istihdamdan, doğal işsizlik oranı seviyesinde tam istihdama geri dönecektir.¹⁹⁰

Dolayısıyla Yeni Klasik yaklaşımın rasyonel bekleyişlerle birleştirilmiş arz fonksiyonuna göre kısa dönemde negatif eğimli Phillips eğrisi yukarıda bahsedilen beklenti hatalarını yansıtmaktadır ve uzun dönemde ise Phillips eğrisinin dik olduğu kabul edilmektedir. Burada belirtilmesi gereken önemli nokta, sadece beklenmeyen para stoku değişimlerinin çıktı ve istihdam düzeyini etkileyeceği hususudur. Rasyonel

¹⁹⁰ Bocutoğlu, 2012, s. 314.

beklentilere göre, en son verileri kullanarak işçiler, enflasyon tahminlerini her zamanen iyi şekilde yaparlar. Böylece önceden tahmin edilmeyen şoklar ve rastlantısal hatalar dışında daima işsizlik doğal işsizlik düzeyinde kalır.¹⁹¹

Sonuç olarak Yeni Klasik iktisatta rasyonel beklentiler hipotezinin kabul edilmesi durumun da bir Phillips eğrisi ilişkisi vardır. Ekonomik karar birimleri tarafından önceden bilinen para arzı büyüme oranındaki artış, enflasyonist beklentileri arttıracak ve aynı anda kısa dönem Phillips eğrisi yukarı doğru kaydıracaktır. “Bir başka ifade ile rasyonel beklentiler varsayımı altında Phillips eğrisi analizinin ortaya koyduğu enflasyon ile işsizlik arasındaki değiş tokuş, bir iktisat aracı olarak kullanılamaz.”¹⁹²

2.4. Politika Etkisizliği Hipotezi

Rasyonel beklentileri makroekonomik analizle bütünleştiren ilk akademisyenler Lucas (1972), Sargent ve Wallace (1973)’dir. Klasik makroekonomik modelin rasyonel beklentilerle birlikte yeniden yorumlanması sonucu ortaya çıkan bu yaklaşım, Yeni Klasik Makroekonomik yaklaşım olarak adlandırılmaktadır. Lucas, Sargent ve Wallace öncülüğünde oluşturulan bu yaklaşımın ortaya koyduğu hipotezlerden en önemlisi politika etkisizliği hipotezidir. Hipoteze göre bir ekonomide, toplam talep politikasının işsizlik, istihdam ve üretim gibi reel makroekonomik büyüklükler üzerinde etki yapabilmesi ancak sürpriz ya da şok politikalarla mümkündür. Sistemik ya da beklenen talep politikaları reel büyüklüklere kısa dönemde etkide bulunmaz. Diğer bir ifade ile reel ekonomik faaliyetler üzerinde toplam talep politikasının beklenen kısmının nötr olması, beklenmeyen kısmının ise nötr olmaması gerektiği şeklindeki hipotez politika etkisizliği hipotezi olarak adlandırılmaktadır.¹⁹³

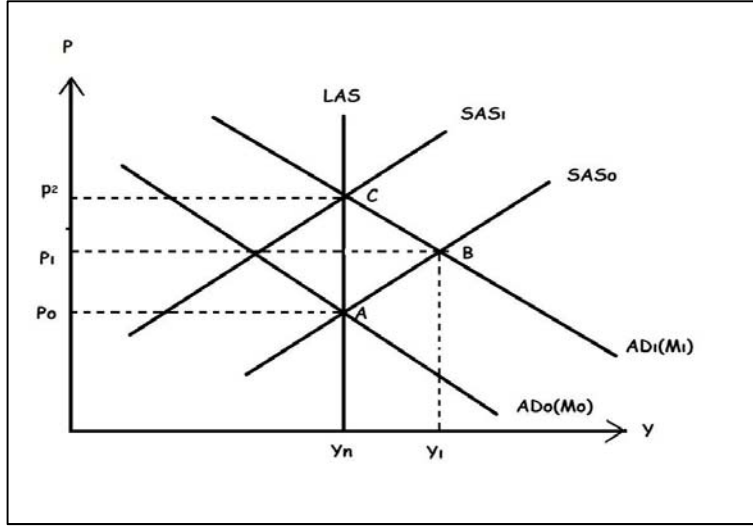
Bu yaklaşımı şekil 12’de gösterilen toplam arz ve toplam talep modeliyle ortaya koyabiliriz:

¹⁹¹ Ardıç- Aydın, 2011, s. 156.

¹⁹² Bocutoğlu, 2012, s. 317.

¹⁹³ Rahmi Yamak, Yeni Klasik Makroekonomik Modelin Politika Etkisizliği Hipotezi: Literatür ve Türkiye Örneği, Sermaye Piyasası Kurulu, Yayın No: 67, Ankara, 1997, s. 1.

Şekil 12: Para Arzındaki Beklenen ve Beklenmeyen Değişmelerin Çıktı ve Fiyat Üzerindeki Etkileri

Kaynak: Parasız, **Modern Para Teorisi**, s. 206.

“Şekil 12’de ekonomi başlangıçta AD_0 , SAS_0 ve LAS eğrilerinin kesiştiği A noktasında çalışmaktadır. A noktasındaki fiyat düzeyi P_0 tam olarak öngörülmektedir. Yani cari ve beklenen fiyat düzeyi çakışmaktadır. Çıktı ve üretim uzun dönem (tam enformasyon) dengesindedir. (Doğal düzey).” Kamu otoritelerinin para arzını artıracaklarını ilan ettiklerini düşünelim. Bu enformasyonu, rasyonel ekonomik birimler bekleyişlerini oluştururken hesaba katacağı ve para arzındaki artışın fiyat düzeyi üzerindeki etkisini tam olarak öngörecektir. Dolayısıyla çıktı ve istihdam düzeyi doğal düzeyinde değişmeden kalacaktır. “Toplam talep eğrisinde sağa AD_0 dan AD_1 e kayış pozitif eğimli toplam arz eğrisinin sola SAS_0 dan SAS_1 e kayışıyla dengelenecektir.” Çünkü fiyat artış bekleyişlerine paralel olarak nominal ücretler anında ayarlanacaktır. Böylece ekonomi A noktasından C noktasına uzun dönem toplam arz eğrisi boyunca dikey olarak hareket edecektir. Kısa dönemde bile çıktı ve istihdamda herhangi bir değişiklik olmayacaktır. Bir diğer deyişle para süper yansızdır.¹⁹⁴

Tersine para otoritelerinin, niyetlerini belli etmeksizin para arzını artırarak ekonomik birimleri şaşırttığını (sürpriz yaptığını) varsayalım. Böyle bir durumda eksik enformasyon sahibi olan firmalar ve çalışanlar fiyatlar genel düzeyinde meydana gelen artışı sanki nispi fiyatlarında bir artış olarak algılayarak çıktı ve emek arzının artırarak tepkide bulunacaklardır. Şekilde görüldüğü gibi bu durumu da toplam talep eğrisi

¹⁹⁴ İlker Parasız, Modern Para Teorisi, Ezgi Kitapevi, 1.Baskı, Bursa, 1998, s. 206.

AD_0 'dan AD_1 'e kayacak ve pozitif eğimli SAS_0 toplam arz eğrisini B noktasında kesecektir. Dolayısıyla üretim düzeyi doğal düzeyinden ayrılarak Y_1 'e fiyat düzeyi beklenen düzeyinden ayrılarak P_1 'e yükselecektir. Bu durumun sebebi, ekonomik birimlerin bekleyiş hatalarından kaynaklanmaktadır. Bununla beraber üretim ve istihdamdaki herhangi bir artış veya azalış geçicidir. Er ya da geç ekonomik birimler görece fiyatlarda herhangi bir değişme olmadığını anlayacaklardır. Böylece üretim ve istihdam uzun dönem denge (doğal) düzeyine geri dönecektir. Bu durumda ekonomik birimler fiyat bekleyişlerini tam olarak ayarlayacakları için kısa dönem toplam arz eğrisi sola SAS_0 dan SAS_1 e kayacak ve AD_1 eğrisini C noktasında kesecektir. Yeni Klasik Analize göre, para arzında öngörülen bir artış, fiyat düzeyini yükseltecek ve üretim ve istihdam üzerinde bir etkisi olmayacaktır. Ayrıca kısa dönemde sadece beklenmedik parasal sürprizlerin reel değişkenler üzerinde bir etkisi olacaktır.¹⁹⁵

Lucas'ın iktisadi politikaya ilişkin geleneksel değerlendirmelere yönelttiği eleştirisi vardır ve bu eleştiri rasyonel bekleyişler yaklaşımının temel bir ilkesine dayanmaktadır. “Bu temel ilke, bekleyişlerin oluşma biçiminin tahmin edilecek değişkendeki bir değişiklikte birlikte değişeceğini ifade etmektedir.” Bireyler, mümkün olan bütün bilgileri karar alma süreçlerinde bizzat kullanabilmekte ve ekonomi hakkındaki beklentilerini sürekli olarak güncellemektedirler. İktisat politikaları uygulamaları ile beklentiler arasındaki karşılıklı etkileşim, Yeni Klasik yaklaşımın ana hattını oluşturmaktadır. Bu karşılıklı etkileşim, ilk kez Lucas tarafından 1976 yılında yayınlanan bir makalede ele alınmıştır. Lucas, mevcut makroekonomik modellerin, iktisat politikaları değişikliklerinin etkilerini değerlendirmek için eksik kaldığını ve yanıltıcı sonuçlar verdiğini ifade etmektedir. “Literatürde ‘*Lucas Eleştirisi*’ olarak adlandırılan bu görüşe göre, mevcut geleneksel modellerin yararlı sonuçlar vermemesi, ‘rasyonel beklentiler’ ile yakından ilişkilidir. Makroekonomik analize getirilen bu yeni yaklaşımın, iktisat politikaları üzerinde önemli etkileri olmuştur. Buna göre, Keynesyen ve Monetarist modellerde egzogen bir değişken olan ‘hükümetler’, yeni klasik iktisat modelinde içselleştirilerek endojen bir değişkene dönüştürülmüştür.”¹⁹⁶

¹⁹⁵Parasız, 1998, s. 206-207.

¹⁹⁶ Ardic-Aydin, 2011, s. 144-145.

2.5.Yeni Klasik İktisat'ın Emek Piyasasına İlişkin İktisat Politikası Önerileri

Yeni Klasik iktisadın temel görüşlerine bakıldığında piyasalar daima dengededir. Bir diğer varsayım ise Yeni Klasik iktisadın üzerinde durduğu temel hipotezlerden biri olan rasyonel beklentiler yaklaşımıdır. Rasyonel beklentiler yaklaşımına göre bireyler hata yapabilmekte; fakat sürekli olarak aynı hatayı tekrarlamamaktadır. Çünkü bireyler tam bilgiye sahiptirler.

Yeni Klasiklere göre piyasada fiyatlar ve ücretler daima esnektir. Bu yüzden emek piyasasındaki işsizliğin daima gönüllü (iradi) olduğunu savunurlar. Onlara göre insanlar gerçek ücretlerin çok düşük olduğunu düşündükleri için işsizdir.¹⁹⁷ Ücretler ve fiyatlar esnek olduğu için tüm işsizler iş buluncaya kadar ücretler düşmekte ve işsizlik ortadan kalkmaktadır. Yeni Klasik iktisadın iktisat politikası önerilerine bakıldığında 'politika etkisizliği' hipotezi ile karşılaşılır. Yeni Klasikler ekonomiye, hiçbir iktisat politikası ile müdahale edilmesine izin vermezler. Onlara göre ekonomide uyarıcı etkiler doğurmak için politika uygulandığında, iktisadi birimler rasyonel bilgiye sahip oldukları için hemen durumu fark ederler ve gerekli tepkiyi zamanında gösterirler.

Sonuç olarak kısa dönemde bile olsa hasıla, emek piyasasındaki istihdam ve işsizlik gibi reel ekonomik değişkenlerde herhangi bir etkilenme söz konusu olmaz. Yeni Klasiklere göre bireyler rasyonel oldukları için beklenen politikalara karşı hemen önlem alacakları için politikalar hiçbir etki doğurmamaktadır.¹⁹⁸

¹⁹⁷ Kamil Güngör, "İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış Ve Merkantalizmden Günümüze İktisadi Düşünceler", http://www2.aku.edu.tr/~kgungor/kamil_gungor.pdf(23.01.2014)

¹⁹⁸ Orhan-Erdoğan, 2008, s. 240-241

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YENİ KEYNESYEN YAKLAŞIM VE POST KEYNESYEN YAKLAŞIMDA EMEK PİYASASI

1. YENİ KEYNESYEN İKTİSAT

‘Yeni Keynesyen’ kavramı ilk defa Parkin ve Bade’nin 1982 yılına ait modern makroekonomi üzerine olan ders kitaplarında kullanılmış olsa da, bu düşünce okulunun ortaya çıkması 1970’li yıllardaki yeni klasik devrimin ilk safhasına düşmektedir.¹⁹⁹

Yeni Klasik iktisat okulunun vurduğu darbelerle Keynesyen iktisadın yıkıldığı varsayılmıştır. Bu okul bir yandan Yeni Klasik iktisat okulundan rasyonel beklentiler hipotezi görüşünü alarak öte yandan da Keynesyen teorinin zayıf olan mikro temellerini güçlendirecek kendine yöneltilen eleştirileri ortadan kaldırmaya çalıştı. Bu arada sadece toplam talebi değil toplam arzı da analizlerinde dikkate almaya başladı. “Yeni Keynesçi iktisat okulu; Gregory Mankiw, Lawrence Summers, Olivier Blanchard, Stanley Fischer, Bruce Greenwald, Edmund Phelps, Ben Bernanke, Lorraine Ball, George Akerlof, Janet Yellen, David Romer, Joseph Stiglitz, Robert Hall, John Taylor, Dennis Snower ve Assar Lindbeck gibi çok tip düşünürler grubunu bünyesinde barındırmaktadır.”²⁰⁰

Mankiw ve Romer’e göre Yeni Keynesyen iktisat, “Teori, klasik diktatomeyi çürütüyor mu? Başka bir ifade ile ‘para yansız değildir’ savunusu doğru mu?” ve “teori, ekonomik aksaklıkları açıklamada ekonomideki reel piyasa başarısızlıklarının temel olduğunu varsaymakta mıdır?” sorularına cevap aramaktadır.²⁰¹

Önemli iktisat okulları içinde sadece Yeni Keynesyenler bu soruların her ikisini de ‘evet’ yanıtını vermektedirler. Yansız olmama yapışkan fiyatlardan kaynaklanır ve piyasa başarısızlıkları fiyatların bu davranışını açıklar. Geleneksel Keynesyen ve monetarist modeller fiyat katılıklarını hayati olarak görmemekteydi; fakat 1970’lerin bu Keynesyen dengesizlik modelleri ücret ve fiyat katılıklarını Walrasyen sisteme dahil etmişlerdir. Öte yandan, yeni Keynesyen iktisatçıların temele amacı, Keynesyen

¹⁹⁹Snowdon- Vane, 2012, s. 317.

²⁰⁰Bocutoğlu, 2012, s. 328.

²⁰¹Doğa Başar Sarıipek-Mehmet Rauf Kesici, ‘‘Yeni Keynesyen İktisat ve Emek Piyasaları’’, Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, 2010, c.6, S.2, s. 8-9.

iktisadın mikro ekonomik temellerini oluşturmak olmuştur. Böylece ‘eski’ Keynesyen modelin arz tarafının içine işlemiş bulunan teorik aksaklıkları ortadan kaldırmayı amaçlamaktadırlar.²⁰²

1.1.Yeni Keynesyen İktisadın Temel Görüşleri

Yeni Keynesyen iktisadın temel görüşlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- “Yeni Keynesyenler ortaya çıkan makro sorunların hangi mikro davranışların sonucu olduğunu belirlemeye çalışmışlardır” Makro dengesizliklerin mikro uzantılarını sorgularlar.²⁰³ Bu nedenle nominal fiyatlar, ücret katılıkları, eksik bilgi, beklentiler ve piyasa başarısızlığı sorunlarına değinmişlerdir.²⁰⁴
- Yeni Keynesyen iktisat, sadece toplam talebi değil toplam arzı da analizlerinde dikkate almaya başlamışlardı.²⁰⁵ Böylece konjonktür dalgalarının talep şoklarından olduğu kadar arz şoklarından da kaynaklanabileceğini varsaymaktadır.²⁰⁶
- Yeni Keynesyen iktisatta kar maksimizasyonunu hedefleyen firmalar faaliyetlerini rekabetçi ve fiyat alıcı olarak değil, tekelci ve fiyat yapıcı olarak sürdürmektedir. Ayrıca Yeni Keynesçi modeller, çoğunlukla beklentilerin rasyonel olarak oluşturulduğunu varsayar. Rasyonel beklentilerin Yeni Keynesçi modellere dahil edilmesi bir normdur, yoksa her durum için geçerli değildir. Yeni Keynesçilerin bazıları, çalışmalarında uyumcu beklentiler hipotezini kullanmaya devam etmektedir.²⁰⁷
- “Yapısı itibarıyla, rasyonel beklentilere dayanan, ücret-fiyat katılıklarına ilişkin varsayımları içeren inandırıcı ve ciddi bir makro model oluşturmayı amaçlayan Yeni Keynesyenler, Klasik ve Yeni Klasik makro modellerde iddia edilen piyasaların sürekli ve hızlı temizleneceği varsayımına karşı

²⁰² Paya, 2007, s. 14.

²⁰³ Mahir Fisunoğlu-Bilge Köksel Tan, “Keynes Devrimi ve Keynesyen İktisat”, Ekonomik Yaklaşım Dergisi, C. 20, S. 70, ss. 31-60, s. 54.

²⁰⁴ Suna Korkmaz, “Yeni Keynesyen Phillips Eğrisinin Türkiye’ye Uygulanması”, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2010, C. 6, s. 11, ss. 141-162, s. 142.

²⁰⁵ Bocutoğlu, 2011, s. 13.

²⁰⁶ Serkan Erkam, “Maliye Politikalarının Etkinliği: Teori ve Bir Uygulama”, TC. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yayın no: 2010/407, s. 22.

²⁰⁷ Erkam, a.g.m, s. 21.

çıkmaktadır.” Karar birimlerinin kolayca bilgilenmeleri söz konusu olmadığı için fiyatlar da piyasa dengesini sağlayacak şekilde hemen dengeye gelemmez. Bu nedenle ekonomide makroekonomik dengesizliklerin ve krizlerin yaşanması kaçınılmazdır.²⁰⁸

- Yeni Keynesçi iktisat, ekonomide potansiyel bir istikrarsızlık kaynağı olan arz ve talep şoklarının doğurduğu olumsuz etkilerin giderilmesinde, ilke olarak aktif kamu müdahalesinden yanadırlar. Buna göre iktisadi istikrarsızlığın ortadan kaldırılması için para ve maliye politikalarına gerek vardır.²⁰⁹
- Yeni Keynesyen iktisatçılar ücretlerdeki ve fiyatlardaki yapışkanlıkları açıklayan modeller geliştirmişlerdir. Bu modellerdeki ayırıcı unsur eksik rekabet varsayımıdır.²¹⁰ “Yeni Keynesyen iktisat modellerinde, firmalar, eksik rekabet (tekelci rekabet) şartları altında fiyat belirleyici konumdadırlar.”²¹¹
- **Maliyet Fiyat Ayarlaması:** Fiyatların kısa dönemde hemen ayarlanmamasının nedenlerinden biri fiyat ayarlamalarının bir maliyeti olmasıdır. Bir firma, fiyatlarını değiştirmek için, müşterilerine yeni kataloglar göndermek, satış personeline yeni fiyat listesi dağıtmak veya bir restoranda olduğu gibi yeni menü yazmak zorunda kalabilir. *Menü maliyeti* olarak adlandırılan fiyat ayarlamalarının bu maliyetleri firmaları fiyatlarını sürekli olarak ayarlamak yerine aralıklı olarak ayarlamaya itmektedir. Menü maliyetlerinin fiyatların kısa dönem yapışkanlığını açıklayıp açıklamadığı konusunda iktisatçılar hem fikir değildirler. Menü maliyetleri açıklamasından kuşku duyanlar, menü maliyetlerinin genellikle çok küçük olduğuna işaret etmektedirler.²¹² “Romer menü maliyetleri gibi küçük rahatsızlıkların, ekonomide büyük ve kalıcı dalgalanmalara neden olacağını kabul etmekle birlikte, Yeni Keynesyen iktisatçılar için en büyük problemin fiyat katılığı değil, emek ve sermaye piyasalarındaki piyasa başarısızlığı

²⁰⁸ Zeynel Dinler, İktisada Giriş, Ekin Kitapevi, 6. Baskı, Bursa, 2000, s. 284.

²⁰⁹ Bocutoğlu, 2012, s. 329.

²¹⁰ Kemal Yıldırım vd., Makro Ekonomi, Seçkin Yayıncılık, 10.baskı, Ankara, 2012, s. 345.

²¹¹ Erhan Yıldırım- Kenan Lopcu- Selim Çakmaklı- Özlem Özkan, “ Yeni Keynesyen Makro Ekonomik Bir Model: Türkiye Uygulaması”, Ege Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi, İşletme, Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Dergisi, 2010, c. 10, S. 10, s. 1270.

²¹² Mankiw, 2010, s. 604.

olduğunu söylemektedir”²¹³ Menü maliyetleri açıklamasını savunanlar, küçükün önemsiz anlamına gelmediğini öne sürmektedirler: Menü maliyetleri bir firma için küçük olmasına rağmen, bu maliyetler ekonomi üzerinde bir bütün olarak büyük etkiye sahip olabilir.²¹⁴

“Menü maliyeti hipotezini savunanlara göre, fiyatların neden yavaş ayarlandığını anlamak için fiyat ayarlamasında dışsallıkların olduğunu kabul etmeliyiz: Bir firmanın fiyat indirmesi ekonomide diğer firmalara yarar sağlamaktadır. Bir firma fiyatını düşürdüğünde ortalama fiyat seviyesini biraz düşürmekte ve böylece reel para balanslarını arttırmaktadır. Bu artış toplam geliri büyötmektedir. Ortaya çıkan ekonomik büyüme ise tüm firmaların ürünlerine olan talebi arttırmaktadır. Bu makroekonomik etki ise toplam talep dışsallığı olarak adlandırılmaktadır.” Bu toplam talep dışsallığının varlığı durumunda, küçük menü maliyetleri fiyatları yapışkan yapabilir ve bu yapışkanlık topluma çok büyük maliyet yükleyebilir. Firmanın başlangıçta fiyatını çok yüksek belirlediğinin ve sonrasında fiyatını düşürüp düşürmemeye karar vermek zorunda olduğunu varsayın. “Firma bu kararının fiyat düşürmenin yararı (yüksek satış ve kar) ile fiyat ayarlamasının maliyetini karşılaştırarak vermektedir. Bununla birlikte, toplam talep dışsallığı nedeniyle fiyat düşürmenin topluma yararı firmaya olan yararını aşmaktadır.” Firma kararını verirken bu dışsallığı ihmal ederek, menü maliyetlerin ödememeye ve sosyal açıdan arzulanır olmasına rağmen fiyatını düşürmemeye karar verebilir. Böylece, yapışkan fiyatlar ekonomi için bir bütün olarak arzulanır olsa da, fiyatları belirleyenle için optimaldir.²¹⁵

- **Ücret Ve Fıyatların Kademli Olarak Belirlenmesi:** “Yeni Keynesyen iktisatçılar, ücretlerin ve fiyatların düzenlenmesindeki zaman farklılıklarını temel alarak yaptıkları çalışmalarda, ekonomik ajanların rasyonel beklentilere sahip olması ve ekonomik büyüklüklerdeki değışmeleri öngörmeleri durumunda bile, toplam talep düzeyindeki değışmelerin reel etkiler doğurmasının mümkün olduğunu ortaya koymuşlardır.”²¹⁶

Buna göre, geçmiş dönemin nominal ücret anlaşmaları, bu dönemin nominal ücret düzeyinin oluşumunda bir çıpa etkisi yapıyorsa, yani ekonomide uzun vadeli

²¹³Tahir Büyökakın, “Yeni Keynesyen İktisat mı, Yeni-Neo-Klasik Sentez mi?”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 13, C. 1, ss. 22-36, s. 28.

²¹⁴ Büyökakın, 2007, s. 28.

²¹⁵ Büyökakın, 2007, s. 29.

²¹⁶ Büyökakın, 2007, s. 28-29.

nominal sözleşmeler varsa, fiyatlar ve ücretler eşzamanlı olarak değişmeyecektir. Dolayısıyla, nominal ücretler, sözleşme süresinde fiyatlar genel düzeyindeki değişmelere ayak uyduramayacak ve toplam talepteki değişmelerin reel etkilerinin ortaya çıkması mümkün olacaktır.²¹⁷

- **Eksik Rekabet:** Eksik rekabet varsayımı, Yeni Keynesyen modellerin açıklanmasında önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin, mönü maliyetleri, sendikalar, fiyat yapışkanlıkları gibi konular eksik rekabet koşullarında açıklanmaktadır. “Eksik rekabetle ilgili ilk çalışmalar, 1930’lu yıllarda Harward Üniversitesi’nden Edward H.Chamberlin ve Cambridge Üniversitesi’nde Joan Robinson tarafından yapılmıştır. Bu iktisatçılar, tam ikamesi olmayan Tekel (Monopol) piyasasında faaliyet gösteren bir firmanın sınırlı fiyat denetimi gücüne sahip olduğunu gösterdiler.” Tam rekabet piyasasında marjinal maliyet her zaman piyasa fiyatına eşittir. Eksik rekabette, fiyatlar marjinal maliyetin üstünde belirlendiğinden dolayı fiyatlarını ayarlamayacak firmalar açısından talep artışı arzu edilir bir durumdur. Başlangıçta, firmalar marjinal maliyetin üzerinde belirlenen fiyatlarla daha çok satış yapmanın keyfini çıkarırlar. Dolayısıyla eksik rekabet koşullarında talepteki değişme, her zaman arzda aynı yönde bir değişmeye neden olur.²¹⁸
- **Koordinasyon Başarısızlığı:** Koordinasyon yetersizliğini iki açıdan ele alınabilir:²¹⁹

Birincisi, firmaların tümünün fiyatlarını artırmada koordine edilmesi mümkün değildir. “Para stokunda bir artış meydana geldiğinde firmalar kendi ürünlerine yönelik talepte bir artış olduğunu düşünerek önce üretimlerini, sonrada fiyatlarını artıracaklardır.” Dolayısıyla fiyat artışı yavaş bir biçimde meydana gelecektir.²²⁰ İkinci olarak, işçiler ve sendikalar arasında da koordinasyon başarısızlığı olabilir. İşçiler ücretleri ile ilgili karar verirken, diğer firmaların ve sektörlerin ücret düzeylerini de göz önünde bulundururlar. Bir firmanın işçilerini daha düşük ücrete razı edebilmesi, işçiler

²¹⁷Büyükakın, 2007, s. 29.

²¹⁸Ardıç- Aydın, 2011, s. 186.

²¹⁹ Yüksel Bilgili, Karşılaştırmalı İktisat Okulları Ders Notları (Makro İktisadın Teorik Esasları), 5.baskı, İstanbul, 2011, s. 260.

²²⁰Bilgili, 2011, s. 260.

diğer sektör ve firmalardaki ücret düzeyini gözlemlediği güçtür. Bu yüzden de ücret ayarlaması yavaş biçimde gerçekleşecektir.²²¹

1.2. Emek Piyasası Analizi: Nominal ve Reel Ücret Katılıkları

Yeni Keynesyenler, gayri iradi işsizlikle ilgili Neoklasik Sentezci Keynesyenlerin açıklamalarını yetersiz gördükleri için bu konuda yeni modeller geliştirmişlerdir. “Bunlardan biri olan ücret sözleşmeleri modeli, firmaların reel ücretleri imzaladıkları ücret sözleşmeleri nedeniyle indiremediği varsayımına dayanır. Başka bir ifadeyle, reel ücretlerin sözleşmelerle belirlendiği varsayılmaktadır.”²²²

1.2.1. Nominal Ücret Katılıkları ve Toplu Sözleşmeler

Nominal ücretler Yeni Keynesyen modelin anahtarı olmuştur.²²³ Ayrıca nominal ücretler kısa dönemli ekonomik dalgalanmaları anlamak için oldukça önemlidir.²²⁴

“Geleneksel Keynesyen modellerde fiyat düzeyinin parasal ücretlerin(maliyetler) uyum bozukluklarına bağlı olarak dengeyi sağlamak için düşmesi önlenmiştir. 1970’lerde Lucas, Sargent, Wallace ve Barro tarafından oluşturulan Yeni Klasik modellerde, öngörülen herhangi bir parasal bozukluk, ani bir şekilde nominal ücretlerin ve fiyatların, üretim ve istihdam düzeyleri zarar görmeden, yeni denge değerlerine sıçramasına sebep olacaktır.” Başlangıçta, bu yeni klasik politikanın etkisizlik önermesinin, fazla bir ölçüde, rasyonel beklentiler hipotezinin makroekonomik modellere dahil edilmesinin doğrudan çıkarımı olduğuna inanılmaktaydı. “Fischer, Phelps ve Taylor (1977), piyasanın sürekli temizlendiği varsayımının çıkarılmasını sağlayarak nominal bozuklukların, rasyonel beklentilerin dahil edildiği modellerde reel etkiler üretebilme kapasitesine sahip olduğunu göstermektedirler.”²²⁵

“Nominal ücret katılıkları üzerine yoğunlaşan teorik yapılarını güçlendirmek için gerçekleştirilen ilk Keynesyen girişimler, ayrıca Fischer(1977) ve Taylor (1980) tarafından geliştirilen modeller uzun-dönem ücret sözleşmeleri şeklinde, nominal

²²¹ Bilgili, 2011, s. 260.

²²² Ardiç-Aydın, 2011, s. 188.

²²³ Volker Wieland, The Science And Practice of Monetary Policy Today: The Deutsche Bank Prize in Financial Economics 2007, Springer Publisher, 1. Edition, 2010, Germany, s. 9. <http://link.springer.com/book/10.1007/978-3-642-02953-0> (15.04.2014)

²²⁴ Rongrong Sun, “Monetary Policy and Its Impact on the Economy”, Bergische Wuppertal Üniversitesi, Schumpeter İşletme ve Ekonomi Fakültesi, (e-tez), 2012, s. 23

²²⁵ Snowdon- Vane, 2012, s. 322.

durağanlığı ortaya koymuştur. Gelişmiş ekonomilerde ücretler spot piyasada belirlenmemekte fakat üzerinde anlaşma sağlanan bir süreçte açık (veya örtük) bir sözleşme biçiminde sağlanma eğilimindedir. Bu uzun dönem sözleşmelerin varlığı para politikalarının etkinliğini geri kazanabileceği uygun ücret katılığını meydana getirebilmektedir.”²²⁶

Yeni Keynesyen teoride nominal ücret katılığına neden olan en önemli faktörlerden biri, işçi ve işveren arasındaki ücret sözleşmeleri (toplu sözleşmeler)’dir.²²⁷ Ücret sözleşmeleri bütün endüstriyel piyasa ekonomilerinde önemli bir özelliğe sahiptir. Bununla birlikte, sözleşme süresi ve sözleşmelerin yeniden pazarlık zamanına bağlı olan ülkeler arasında önemli farklılıklar vardır. “Örneğin; Japonya’da nominal ücret sözleşmeleri genellikle bir yıl içerisinde ve aynı anda sona ermektedir. Japonya’da sözleşmelerin eş zamanlı olarak tekrar görüşülmesi, eş zamanlı olmayan, örtüşen, birçoğunun üç senelik olarak yapıldığı sözleşmelerin olduğu bir sistem olan Amerikan ekonomisinden daha yüksek bir makroekonomik istikrar tutarlılığı göstermektedir. İngiltere’de sözleşmeler örtüşmekte ancak çoğunlukla bir senelik olarak genellikle ABD’den daha kısa süreli olmaktadır. Sözleşmeler sendelediğinde yeni bilginin uyumlaştırıldığı, eş zamanlı olarak yeniden pazarlık edilen mevcut sözleşmelere nazaran nominal ücretler, şoklar karşısında daha fazla durağanlık gösterecektir.” Uzun dönem ücret sözleşmelerine katılmanın, Phelps’e göre firmalara ve işçilere özel avantajları bulunmaktadır. Değinilen avantajlar şöyledir:²²⁸

1. İşçiler ve firmalar için, ücret pazarlıkları zaman açısından maliyetlidir. Görüşme organizasyonunun hem içinde hem de dışında, ücretin yapısı ile ilgili olarak ücret üzerine araştırmalar yapılmalıdır. Sözleşmenin süresi uzadıkça, maruz kalınan işlem maliyetleri azalacak ve her durumda idare tarafından görüşmelerin gerçekleşmesi ile ilgili karmaşık sorunların çözümünde önceden hazırlanmış plan tercih edilmesi eğilimi görülecektir.
2. İşçiler, pazarlık pozisyonlarını güçlendirmek için grev eylemine başvurmaya ihtiyaç duyabileceklerini hissederek, sürekli görüşmelerin bozulması için bir potansiyel bulacaktır. Hem işçiler hem de firmalar için böyle bir bozulma maliyetli olacaktır.

²²⁶ Snowdon- Vane, 2012, s. 323.

²²⁷ Ardic- Aydın, 2011, s. 191-192.

²²⁸ Snowdon-Vane, 2012, s. 325-326.

3. “Bir firma için negatif talep şokunu takip eden, yeni ‘nihai’ dengeye getirecek ücret oranlarını ‘sıçratmak’, optimal bir strateji olmayacaktır. Çünkü, eğer diğer firmalar aynı harekette bulunmaz iseler, firma nispi ücretlerini düşürmek durumunda kalacak ve bu durum yapılan iş hacminin artırılmasına benzer bir şekilde firma için maliyetli olacaktır.”

Sonuç olarak baktığımızda, ücret sözleşmelerinin sendelemesinin, makroekonomik problemlere yol açmasına rağmen bazı mikro ekonomik amaçları bulunmaktadır. Firmalar, mevcut ekonomik durum hakkında eksik bilgiye sahip oldukları bir dünyada, diğer firmalar tarafından oluşturulmuş ücret ve fiyatları gözlemleyerek çok önemli bilgiler edebilir.²²⁹

1.2.2. Reel Katılıklar

Yeni Keynesyen iktisatçılar, daralma dönemlerinde emek talebinin azalmasına rağmen reel ücretlerin düşmemesi gerçeğini reel ücret katılıkları ile açıklamaya çalışmışlardır. Ayrıca bu açıklamaları da, etkin ücret teorisi, içerdeki-dışarıdakiler teorisi ve örtük sözleşme teorileri ile açıklamışlardır.²³⁰

1.2.2.1.Örtük Sözleşme Teorileri

Bu teorilere göre, işverenler ve çalışanlar arasında yazılı belgelere dayanmayan örtük anlaşma söz konusu olabilir. Bu şekildeki sözleşmeler hiçbir formal özelliğe sahip değildir. Çalışanlar, herhangi bir zorunluluğa dayanmadan, en verimli şekillerde üretimin artması için çaba sarf ederler. Uzun vadeli bir perspektif ile belirlenen ücretler, konjonktürel dalgalanmalardan etkilenmez.²³¹

1.2.2.2 Etkin Ücret Teorileri

1960’larda Yeni Keynesyen iktisatçıların ortaya çıkardıkları Etkin Ücret Teorisi’ne göre, işçilerin fiziksel sağlıkları ve üretkenlikleri, işgücüne ödenen ücretler ile pozitif bir ilişkiye sahiptir.²³²Etkin ücret teorisi, işçi verimliliği için ödenen gerçek

²²⁹ Snowdon-Vane, 2012, s. 326.

²³⁰ Haydar Akyazı-Aykut Ekinci, “Enflasyon Hedeflemesi, Büyüme ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası”, Bankacılar Dergisi, 2009, S. 68, s. 5.

²³¹ Orhan- Erdoğan, 2008, s. 213.

²³² Uğur Bülent Kaytancı, “Ücret Teorileri ve Türkiye İmalat Sanayiinde Ücretlerin Durumu Üzerine Bir Uygulama”, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Adana 2008, s. 68

ücrete bağlı olan bir temel varsayım üzerine kurulur.²³³ Verimliliğin gerçek ücret ödemelerine pozitif bir şekilde bağlı olduğu düşünülür.²³⁴ Böylece firmalar, yüksek ücret ödeyerek, işçilerin daha sağlıklı ve daha üretken olmalarını sağlarlar.

Firmalar bakımından, işçilerine işgücü piyasasındaki denge reel ücret seviyesinin üzerinde bir ücret ödemek hem karlı hem de rasyonel olabilir. Çünkü işgücünün verimliliği, kendilerine ödenen reel ücretin artan (doğru yönlü) bir fonksiyonudur. Reel ücret artarsa işgücü verimliliği artar. Nitekim günümüzdeki firmalar, işgücü piyasasındaki denge reel ücretten değil, adına etkin ücret denilen ve denge reel ücret seviyesinden daha yüksek bir reel ücret ödemelerine etkin ücret teorisi denir.²³⁵

Etkin ücret teorileri, Emek dönüşüm modeli (İşgücü Devri Modeli), Ters seçim modeli, Görevden kaçma modeli ve Mutluluk modeli olarak incelenmektedir.²³⁶

1.2.2.2.1 Emek Dönüşüm Modeli (İşgücü Devri Modeli)

Yeni Keynesyenlere göre firmanın etkin ücret ödemesinin sebeplerinden biri, maliyet unsuru olan emek dönüşümünü azaltmaktır. Emek dönüşümünün firma için doğuracağı iki çeşit maliyet vardır. Bunların ilki yeni işçiler işe alınırken ilan verme, müracaatları kabul etme ve değerlendirme gibi sebeplerle oluşan maliyetler iken, ikincisi, yeni işçilerin eğitim/öğretim gibi faaliyetlerle geliştirmek için girişilen çabalardan oluşan maliyetlerdir.

Bu modelin altında yatan temel fikir, firmanın cari ücret düzeyinin üstünde bir ödeme yapmasının, işçinin işten ayrılmaya yönelik istekliliğini büyük bir ölçüde azaltacağı görüşüdür. İşgücü giriş ve çıkışlarının fazla olması firmalara ek maliyet yüklemektedir. Dolayısıyla işçi devri maliyetlerini azaltmanın yolu ise, etkin ücret ödemektir. Emek piyasası dengesi modele göre, gayri iradi işsizlik gerektirir. Çünkü işçilerini, işlerini bırakmaktan vazgeçirmek için tüm firmalar ücretleri yükseltmeye

²³³ Klaus Schömann-Ralf Rogowski-Thomas Kruppe, Labour Market Efficiency in The European Union: Employment Protection and Fixed-Term Contracts, Routledge Publisher, 1998, United Kingdom, London, s. 17. <http://www.google.com.tr/books> (15.04.2014)

²³⁴ Lawrence F.Katz, "Efficiency Wage Theories: A Partial Evaluation", NBER Macroeconomics Annual, 1986, Vol. 1, p. 235-290, s. 238

²³⁵ Bocutoğlu, 2011, s. 33.

²³⁶ Saripek- Kesici, a.g.m., s. 18.

ihtiyaç duyar. Burada işsizlik arttıkça, emek dönüşümünü azaltmak için gerekli ücret düzeyi de düşme eğiliminde olacaktır.²³⁷

1.2.2.2.2. Ters Seçim Modeli

George Akerlof'un ünlü makalesinde (The Market for Lemons:Quality, Uncertainty, and The Market Mechanism), ters seçim probleminin finansal piyasanın işleyişine nasıl etki ettiği anlatılmıştır.²³⁸

Akerlof'un ters seçim ile ilgili görüşleri lisans seviyesinde mikroekonomi derslerinde rutin olarak öğretilmektedir. Makalesi, kalitesi hakkında satıcıların alıcılardan daha fazla bilgiye sahip olduğu bir ürünün pazarını incelemektedir; örneğin ikinci el araba pazarı.²³⁹ Akerlof, makalesinde piyasada dört tür otomobilin bulunduğunu varsaymıştır. “Yeniler, kullanılmış olanlar, iyiler ve limonlar.”²⁴⁰ Amerikan argosunda ‘limon’ ikinci el piyasadan satın alınan otomobil anlamına gelmektedir.²⁴¹ Yeni bir otomobil, iyi veya limon olabilir, bu durum kullanılmış otomobiller için de geçerlidir. Bireyler, iyi veya limon olduğunu bilmeden yeni bir otomobil satın alırlar. Ancak onlar başlangıçta iyi araba olma olasılığının q , limon olma olasılığının ise $1-q$ olduğunu bilirler. Bireyler, bir süre sonra aldıkları otomobilin kalitesi hakkında bilgi sahibi olmaya başlarlar; örneğin birey, otomobilin limon olduğu sonucuna varabilir. Bu tahminin doğruluğu başlangıçtaki orijinal tahminin doğruluğundan daha kesindir. Böylelikle bilgi asimetrisi oluşmuş bulunmaktadır.²⁴²

Şu anda otomobilin kalitesi hakkında satıcılar, alıcılardan daha çok fazla bilgiye sahiptirler. Kullanılmış otomobilin potansiyel satın alıcıları, otomobilin kalitesini değerlendiremediklerinden dolayı, iyi veya limon olduğunu bilemezler. Bu yüzden alıcıların ödeme yapacakları fiyat, piyasadaki ortalama kalitedeki bir otomobili yansıtmaktadır. Eğer araba limonsa, arabanın sahibi ortalama fiyattan arabayı satmaya razı olacaktır. Arabaya ödenen fiyat, limonun değerinden daha yüksek olacaktır. Bu

²³⁷ Sarıipek- Kesici, a.g.m., s. 18.

²³⁸ Ali Şen, “Asimetrik Bilgi- Finansal Kriz İlişkisi”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 14, s. 4.

²³⁹ Şevket Alper Koç, “George Akerlof, Michael Spence ve Joseph Stiglitz’in Asimetrik Bilgi Üzerine Katkıları”, Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 2009, C. 4, S. 1, s. 115.

²⁴⁰ Duman, a.g.t., s. 41.

²⁴¹ Koray Duman, “Finansal Kriz ve Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılandırılması”, Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi”, 2002, C. 2, S. 4, 132-145, s. 137.

²⁴² Şen, a.g.m., s. 3.

durumda yüksek kaliteli malların satıcılarının aksine düşük kaliteli mal satanlar bir prim elde edeceklerdir. Bunu tam tersi bir durumda yani araba limon değilse, satıcı, arabanın değerinin alıcının ödemeye razı olduğu fiyattan daha yüksek olduğunu bildiği için arabasını satmak istemeyecektir. Ters seçim sonucunda çok az sayıda kullanılmış iyi araba, piyasaya gelecektir. Piyasadaki kullanılmış bir arabanın ortalama kalitesi düşük olduğu için ve çok az sayıda kişi limonu satın almak isteyeceği için sınırlı sayıda araba satılacaktır. Sonuçta kullanılmış araba piyasası etkin olarak işlemeyecektir.²⁴³

Limon problemi, finansal piyasalarda da ortaya çıkmaktadır. Potansiyel hisse senedi alıcısı olan birey, beklenen karları yüksek ve riski düşük olan iyi firma ile beklenen karı düşük ve riski yüksek bir firma arasında bir ayrım yapamaz. Böyle bir durumda alıcı, ortalama kalitedeki bir hisse senedi fiyatını ödemeye razı olacaktır. Bu fiyat, kötü kaliteli firmanın hisse senedinin fiyatı ile iyi kaliteli firmanın hisse senedinin fiyatı arasında yer alacaktır. Eğer iyi kaliteli firmanın yöneticileri alıcıdan daha fazla bilgiye sahiplerse ve iyi firma olduklarının farkında iseler, ortalama kaliteli bir firmanın hisse senedinin fiyatından hisselerini satmak istemeyeceklerdir. Bu fiyata hisselerini satmaya razı olan firmalar, kötü kaliteli firmalar olacaktır. Alıcı, kötü kaliteli firmaların hisselerini satın almak istemeyeceği için hisse senedi piyasası etkin olarak çalışmayacaktır. “Benzer sonuçlar borç piyasası için de geçerlidir. Eğer bono ve tahvil alıcısı (borç veren), iyi kaliteli borçlular ile kötü kaliteli borçluları birbirinden ayırt edemiyorsa, iyi ve kötü kaliteli borçluların ortalama kalitesini yansıtan bir faiz oranından kredi verecektir. Sonuç olarak iyi kaliteli firmalar, ödemeleri gerekenden daha yüksek bir faiz oranı ödemek zorunda kalacaklardır. Düşük kaliteli firmalar ise, ödemeleri gerekenden daha düşük bir faiz oranı ödeyeceklerdir. Bu durumda bazı yüksek kaliteli borçlu firmaların piyasayı terk etmeleri ile karlı yatırım imkanları değerlendirilemeyecektir.” Asimetrik bilginin olmadığı bir durumda limon problemi ile karşılaşılmayacaktır. Eğer alıcılar, iyi ve kötü firmaları birbirinden ayırt edebilirlerse, iyi firmalar tarafından çıkarılan hisse senedi, bono ve tahvilleri tam değerinden satın alacaklardır. Böylece finansal piyasalar, fonları en verimli yatırım alanlarına taşıyabileceklerdir.²⁴⁴

²⁴³Şen, a.g.m., s. 3.

²⁴⁴Şen, a.g.m., s. 4.

Emek piyasası, eksik bilginin hakim olduğu bir piyasa türüdür.²⁴⁵ Emek piyasası farklı bireylerden oluştuğu için firmalar, iş yapanların verimlilikleri hakkında eksik bilgiye sahiptir. Asimetrik bilgi olduğu zaman işlemin bir tarafında yer alanların bilgisi, diğer tarafa göre daha fazladır. Bundan dolayı işverenlere örneğin, öğrenim düzeyleri gibi kendi kaliteleriyle, daha önce çalıştığı yerlerle ve aldığı ücretlerle ilgili bilgi gönderir. İşe alma ve işten çıkartma maliyeti de önemli bir husus olduğu için de firma düşük verimli bir bireyi işe almak istemez. Ayrıca firmalar işe aldıkları bireylerin eğitime tabi tutmak için büyük ölçüde yatırım yapmak zorunda kalabilir. Bu tür sorunlardan kaçınmanın bir yolu ise emek piyasasına yüksek ücret sinyalinin gönderilmesidir.²⁴⁶

“Çalışanların yeteneklerinin rezervasyon ücreti ile pozitif ilişkili kabul edildiği sürece, daha yüksek ücret ödeyen firmalar, daha yetenekli kişileri çekeceklerdir. Böyle bir durumda çalışanlar kendi yetenekleri konusunda işverenler göre daha çok bilgiye sahiptirler ve yüksek ücret ödenen işlere daha yetenekli kişiler başvuracaktır.” Buna karşılık etkin ücret seviyesinin altında çalışmaya razı olan kişiler limon gibi görülecektir.²⁴⁷

Firmalar cari ücret oranında çalışmayı arzu eden aşırı bir emek arzıyla karşılaşsalar bile ücret oranlarını düşürmek istemeyeceklerdir.” Çünkü, verimli işçiler böyle bir durumda gönüllü olarak işi terk edebilirler. Bunun sonucunda da eksik istihdam dengesi oluşabilir. “Firma tersine seleksiyon durumundan kaçınmak için bazı eleyici araçları devreye sokacaktır. Fakat bu yöntemler de maliyetlidir ve işçilerin atandıklarından sonra sürekli olarak izlenmesini gerektirebilir.”²⁴⁸

1.2.2.2.3. Görevden Kaçma Modeli

Etkin ücret teorisi ile ilgili bir başka açıklama kaytarma unsurunu ön plana çıkarmaktadır. Yüksek ücretin işçinin çalışma gayretini artıracak görüşüne dayanır. Firmanın toplam verimliliği ölçebileceği, ancak işçilerin verimliliğini tek tek ölçemeyeceği varsayılır. Bu nedenle işçiler ne kadar gayretli çalışacaklarına kendileri karar vermelidirler. İşçiler gayretli çalışabilecekleri gibi, işten kaytarmayı da tercih

²⁴⁵ Sarıipek-Kesici, a.g.m., s. 17.

²⁴⁶ Parasız, 1998, s. 314.

²⁴⁷ İpek Melahat Saydam, “Yeni Keynesçi Yaklaşımda Ücret Katılıkları”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 2009, C. 59, S. 2, ss. 239-262, s. 259.

²⁴⁸ Parasız, 1998, s. 314.

edebilirler.”Bu durum ‘*ahlaki bozulma*’ veya ‘*ahlaki risk*’ olarak adlandırılmaktadır.” Firmalar, işçilerin denge ücret düzeyinin üzerinde bir ücret ödeyerek ahlaki bozulma sorununu azaltabilirler. Kaytarma durumunda işçi işini kaybedeceği için, ücret düzeyi ne kadar yüksek olursa, işçinin işini kaybetme maliyeti de o kadar yüksek olacaktır. Kısacası yüksek ücret, kaytarmayı azaltıcı bir unsur olarak görülmektedir.²⁴⁹

1.2.2.2.4.Mutluluk Modeli

G.A.Akerlof tarafından geliştirilerek etkin ücret teorisine dahil edilen bu anlayışta reel ücret katılıklarının açıklanması için sosyolojik unsurlar çözümlemeye dahil edilmektedir. Bu yaklaşım, üretim sürecinde söz konusu emek unsuru ile diğer unsurlar arasındaki farklılıklardan türetmiştir. Bu farklılıklar şöyle sıralanabilir.²⁵⁰

1. “İşçiler, makine ve hammadde söz konusu olmayan tercih ve hisselerle sahiptir.” İşçiler stres gibi sağlık nedenleriyle iş yavaşlatma ve grev yapabilir. Makineler bozulabilir ancak daha yüksek ücret, daha fazla tatil gibi isteklerde bulunmaları söz konusu değildir. İşçiler, makinelerin aksine motivasyona ihtiyaç duyarlar. Makinelerin üretkenliği, satın almadan önce tahmin edilebilir. Bu yüzden kalite ile ilgili asimetrik bilgi sorunu çok daha azdır.²⁵¹
2. “Fiziki sermaye ile karşılaştırıldığında firmanın beşeri sermayesi daha az likit ve daha risklidir. İşçiler makinelerin aksine, eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Beşeri sermaye sahibinden ayrılabilirken fiziksel sermaye için bu söz konusu değildir. İşçilerin fayda fonksiyonları ayrı değil, birbirine bağlıdır.²⁵²

“Bu önemli farklılıklardan ötürü, işçi verimliliği keyfi bir değişkendir; bir işçinin eforu veya üretimi iş koşullarında ortaya çıkan değişimlere bakılmaksızın önceden ve gelecekte sabit bir şekilde belirlenemez. Bir makine, fiyatı değiştiğinde sinirlenmez ve kapanıldığında üzülmez.” Buna karşılık, işçiler ücretlerine karşı kayıtsız ve isteklerine karşı işten çıkarıldıklarında rahat ve sakin olmazlar. Bu ve diğer nedenlerden ötürü, mutluluk modeli emek piyasasında üretimin belirlenmesinde önemli bir faktördür.²⁵³

²⁴⁹ Ardıç-Aydın, 2011, s. 199-200.

²⁵⁰ Sarıpek- Kesici, a.g.m., s. 19.

²⁵¹ Sarıpek-Kesici, a.g.m., s. 19.

²⁵² Snowdon-Vane, 2012, s. 346

²⁵³ Snowdon-Vane, 2012, s. 346.

1.2.2.2.5. Etkin Ücret ve Gayri İradi İşsizlik

İşçilere etkin ücret ödenmesi durumunda, emek piyasasında işgücü arzı işgücü talebini aşar ve istek dışı (gayri iradi) işsizlik ortaya çıkar. İşçi, işgücü piyasasındaki denge reel ücreti kabul etse bile iş bulamayabilir; çünkü firmalar etkin ücretten işçi çalıştırmaktadırlar. Demek ki etkin ücret teorisi, işgücü piyasasında ücret katılığı oluşturan faktörlerden biridir.²⁵⁴

“Emek piyasasında işçilere etkin ücret ödemek firmaların kalifiye elemanlarını istihdam edebilmelerini sağlayacaktır.” Bundan dolayı verimlilikleri artan firmaların yanında reel ücretleri aşağı doğru düşmeyeceği, yani katı olduğu bir durum söz konusu olacaktır.²⁵⁵

1.2.2.3. İçeridekiler-Dışarıdakiler Modeli

“İçeridekiler-Dışarıdakiler teorisi esas olarak işsizliğin mikro ekonomik temellerinin keşfi için ortaya konulmuş bulunmaktadır.”²⁵⁶ İçeridekiler-dışarıdakiler teorisi, verimli olabilmek için yeni işçilerin yani dışarıdakilerin, mevcut işçilerden yani içeridekilerden iş eğitimi konusunda bir şeyler alma gerekliliğini vurgulayan yaklaşımdır.²⁵⁷

Bu yaklaşım, içeridekilerin aldığı mevcut ücretlerden daha az bir ücretle çalışmaya razı olan işçilere rağmen istek dışı işsizliğin varlığını açıklamaktadırlar. Genel olarak bu alanda yapılan çalışmalar işsizlerin (dışarıdakiler), çalışanlara (içeridekiler) ödenen ücretten daha düşük bir ücretle çalışmaya hazır olmalarına karşın, niçin iş bulamadıklarını açıklamaktadır.²⁵⁸

Bu modelde, potansiyel olarak iki çeşit işgücü vardır. Birinci işgücü dediğimiz grup, içeridekiler, firmayla pazarlık zamanında ilişki halinde olan ve çıkarları sözleşme içerisinde dikkate alınan işçilerdir. “İkinci grup, dışarıdakiler, temelde firmayla ilişki içinde olmayan fakat firmanın sözleşme hazırlandıktan sonra kiralayabileceği işçilerdir. İki grubun oluşturduğu bu şekildeki bir emek piyasası, örneğin, içeridekilerin gücü ile karakterize edilmiş ise, içeridekilerin daha yüksek istihdamı ücretleri yükseltecek ve bu

²⁵⁴ Bocutoğlu, 2012, s. 334.

²⁵⁵ Saydam, a.g.m., s. 259.

²⁵⁶ Barış Kablamacı, “İçeridekiler-Dışarıdakiler Teorisi Üzerine Bir Değerlendirme”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2011, S. 2, ss. 54-62, s. 57.

²⁵⁷ Mustafa Batur Yüksel, “İçeridekiler-Dışarıdakiler Teorisi ve Sendikal Etkiler”, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Denizli 2006, s. 36.

²⁵⁸ Yüksel, a.g.t., s. 36.

da firmanın işgücü talep eğrisini yukarı kaydırmasına neden olacaktır ve bu da işsizlik anlamında gelecektir.”

İçeridekiler-dışarıdakiler modeli, ücretlerin işsizliğe karşı neden önemli ölçüde tepki göstermediğini öngörmekte ve böylece ekonomide bir durgunluk yaşanması halinde neden tam istihdama hızla dönülemediğine bir başka bakış açısıyla açıklık getirmeye çalışmaktadır.²⁵⁹ İçeridekiler-dışarıdakiler modeline göre emek piyasasındaki reel ücret katılıklarının nedeni, sendikaya bağlı olarak çalışan içeridekiler tarafından belirlenen ücretler sonucunda oluştuğu varsayımdır. “Dışarıda bulunan ve çalışmayan kişilerin ise ücretlerin belirlenmesinde herhangi bir yaptırımları bulunmamaktadır”²⁶⁰

1.3. Yeni Keynesyenlerde Doğal İşsizlik Oranının Yansıtılması

NAIRU kelimesi makroekonomi diline 1970’lerde girmiştir.²⁶¹ “NAIRU kavramı 2. Dünya Savaşı sonrası yapılan ampirik gözlemler dayanmaktadır. Yapılan gözlemler pek çok ülkede işsizliğin düşük olduğu dönemlerde enflasyonun yükseldiği, işsizliğin yükseldiği dönemlerde ise enflasyonun düştüğünü ortaya koymuştur.” Bu durumda da enflasyon düzeyini etkilemeyen bir işsizlik oranı söz konusu olmaktadır: Tobin bunu ‘*NAIRU*’ olarak tanımlamıştır. Finansal politikalar istikrarlı tutulduğu takdirde işsizlik oranı NAIRU düzeyine oturacaktır. Şu halde NAIRU işsizliğin denge konumunu tanımlamaktadır. “Friedman’ın terminolojisinde doğal orana karşıt gelmektedir.” Şu halde doğal oran ve NAIRU benzer içerikli kavramlardır.²⁶² NAIRU yani yaklaşık olarak eş anlamlısı olan doğal işsizlik oranı, konjonktür teorisinin temel yapı taşıdır.²⁶³

Bu iki kavram arasındaki farkları açıklayacak olursak doğal oran analizinde işsizlik düzeyindeki sapmalar fiyatlar genel düzeyine ilişkin beklentilerden kaynaklanmaktadır. Gerçekleşen ile beklenen fiyat düzeyi arasında fark olduğu zaman işsizlik düzeyi doğal orandan sapmaktadır.²⁶⁴

²⁵⁹ Yüksel, a.g.t., s. 37.

²⁶⁰ Saydam, a.g.m., s. 255.

²⁶¹ Laurence Ball- N.Gregory Mankiw, “ The NAIRU in Theory and Practice”, Journal of Economic Perspectives, 2002, Vol. 16, No. 4, pp. 115-136, s. 116.

²⁶² Paya, 2007, s. 391.

²⁶³ Ball-Mankiw, a.g.m., s. 115.

²⁶⁴ Paya, 2007, s. 391.

1.3.1.Histeresis Tezi

“Histeri kavramı ilk kez 1972 yılında Phelps tarafından kullanılmıştır.”²⁶⁵ Köken olarak eski Yunanca bir kelime olan histeresis (hysteresis) günümüzde daha çok fizikte kullanılan ‘gecikme etki’ anlamına gelmektedir. Örneğin uygun bir maddeye manyetik bir alan uygulayıp bırakıldığında madde üzerindeki etki kalıcı olmakta ve madde artık eski haline dönememektedir.²⁶⁶ İşsizlikte ise histeresis ‘geçici bir şokun işsizlik oranını yükselmesi durumunda bu şok ortadan kalksa bile işsizliğin eski düzeyine geri dönmemesini’ ifade etmektedir.²⁶⁷ Böyle bir durumda oluşacak yeni dengede işsizlik oranları eski seviyelerinin çok üzerlerinde olacaktır. “Ekonometrik açıdan bunun anlamı işsizlik serisinin durağan olmayan bir süreç tarafından türetildiğidir.”²⁶⁸

Ekonominin kısa vadede dalgalanmalara konu olabileceği ama uzun vadede Klasik İktisatçıların ifade ettiği anlamda bir denge noktasında döneceği hususunda bir mutabakat oluşmuştur. Önce tam istihdam denge noktası daha sonraları doğal oran olarak tanımlanan ekonominin uzun vadede döneceği bu konum yakın geçmişte bazı Yeni Keynesçi iktisatçılar tarafından tartışmaya açılmıştır. Buna göre ekonomide denge işsizlik oranı veya doğal oran olarak tanımlanabilecek tek bir oran yoktur. Yeni denge işsizlik düzeyi, geçmişte yaşanan krizin özellikleri doğrultusunda belirlenecektir. Örneğin uzun süren bir kriz sonunda oluşacak denge işsizlik oranı yüksek, buna karşılık kısa süreli bir krizden sonra oluşacak denge işsizlik oranı daha düşük olacaktır. Yani emek piyasasında oluşacak dengenin geçmişte yaşanan krize göre değişeceği görüşü, histeresis tezi olarak tanımlanmaktadır. “Emek piyasasına ilişkin çeşitli teoriler histeresis tezini desteklemektedir. Bunlardan biri süre teorileridir.”²⁶⁹

1.3.1.1. Süre Teorisi

Süre Teorisi’ne göre ekonomik kriz uzadıkça iş arayanlar iş bulma ümidini kaybetmekte, iş aramaktan vazgeçmeye başlamaktadırlar. İş arayanların yıllık emek piyasasından çekilmeleri emek arzını daraltmaktadır. Bu olgu, emek talebindeki

²⁶⁵ Sara Onur, “İşsizlik Histerisi Üzerine: Türkiye Deneyimi: (1992-2009)”, Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi”, 2012, S. 30, ss. 1-17, s. 4.

²⁶⁶ Adem Korkmaz- Adnan Mahiroğulları, İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları- Türkiye ve AB Ülkeleri-, Ekin Yayınevi, 2. Basım, Ankara, 2007, s. 31.

²⁶⁷ Cemil Bekiroğlu, “Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözümlemesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi”, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2010, s. 41.

²⁶⁸ Bülent Güloğlu-M.Serdar İspir, “Doğal İşsizlik Oranı mı? İşsizlik Histerisi mi? Türkiye İçin Sektörel Panel Birim Kök Sınaması Analizi”, Ege Akademik Bakış Dergisi, 2011, C. 11, S. 2, ss. 205-215, s. 205.

²⁶⁹ Paya, 2007, s.390.

gelişmelerle desteklenmektedir. Uzun zaman işsiz kalanlar yeteneklerini kaybetmekte, bunlara yönelik emek talebi kısılmaktadır.²⁷⁰

1.4. Yeni Keynesyen İktisat'ın Emek Piyasasına İlişkin İktisat Politikası Önerileri

Yeni Keynesyen İktisat'ın temel görüşlerine bakıldığında, toplam talebin yanında toplam arzı da analizlerine dahil etmişlerdir. Ayrıca Yeni Keynesyenler ortada bir makro dengesizlik varsa bunun mikro yönlerini de sorgulamışlardır. Yeni Keynesyenler, beklentiler konusunda Yeni Klasiklerle aynı fikirdedir. Beklentiler, rasyoneldir. Ancak Yeni klasiklerin 'piyasaların her zaman temizleneceği' görüşüne karşı çıkmaktadırlar. Yeni Keynesyenlere göre piyasalar her zaman dengede değildir. Çünkü ekonomide şoklar, dalgalanmalar olur ve bu yüzden ekonomiye aktif iktisat politikaları ile devletin müdahale etmesi gerekir.

Ayrıca, ücretler katı oldukları için bunları, etkin ücret teorisi, içeridekiler-dışarıdakiler teorisi ve örtük sözleşme teorisiyle açıklamaya çalışmışlardır.²⁷¹ Etkin ücret teorisi de kendi arasında, emek dönüşüm modeli, ters seçim modeli, görevden kaçma modeli ve mutluluk modeli olarak incelenir.²⁷²

Yeni Keynesyenler'in emek piyasasına ilişkin yaklaşımlarına bakıldığında ücretler ve fiyatlar esnek değildir, yapışkandır. Ücretlerin ve fiyatların yapışkan olduğu için işsizlik dönemlerinde ücretler düşmemekte ve işsizlik ortadan kalkmamaktadır. Oluşan bu işsizlik de gayriiradi niteliktedir. Dolayısıyla emek piyasası her zaman dengede değildir. Yeni Keynesyenler bu işsizliklerle ilgili modeller geliştirmişlerdir. İşsizlikle ilgili, 'enflasyon düzeyini etkilemeyen işsizlik oranı olan NAIRU' ile 'geçici bir şok olduğunda işsizlik oranı yükselirse, bu şokun ortadan kalksa bile eski düzeyine geri dönmeyeceğini ifade eden Histeresi' üzerinde durmuşlardır. Dolayısıyla işsizlik kaçınılmaz bir olgu olduğu için emek piyasası her zaman dengede değildir ve bunun için de devletin para ve maliye politikaları ile ekonomiye müdahale etmesi gerekmektedir.

²⁷⁰Paya, 2007, s. 390.

²⁷¹Akyazı-Ekinci, a.g.m., s. 5.

²⁷²Sarıpek-Kesici, a.g.m., s. 18.

2. POST KEYNESYEN İKTİSAT

“Post Keynesyen iktisat, J.M.Keynes’in yazılarının özellikle 1936 yılında yayınlanan ‘İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi’nin yeniden yorumlanmasına dayanmaktadır. Post Keynesyenler, Keynes’in yazılarının aslında Ortodoks iktisat olarak adlandırılan Neo-Klasik iktisattan kesin bir kopuşu sergilediğine inanmaktadırlar.” Post Keynesyenler, Ortodoks iktisadın, iktisadi analizlerine karşı çıkarken alternatif üretmek için Keynes’in yazılarına dönmekte ve daha gerçekçi firma ve birey davranışları üzerinde çalışmaktadırlar. Bu çerçevede tam bilgi, marjinal maliyetlere dayalı fiyatlandırma, rasyonel iktisadi birey ve rasyonel beklentiler gibi varsayımları reddetmektedirler.²⁷³

“Post Keynesçi iktisat, İngiltere’de Cambridge Üniversitesi bünyesinde toplanan ve aralarında Piero Sraffa, Nicolas Kaldor, Joan Robinson ve Luigi Pasinetti’nin bulunduğu iktisatçılar tarafından kurulmuştur. John Kenneth Galbraith ve Sidney Weintraub Post Keynesçi iktisadın Amerika’daki temsilcileri arasında sayılmaktadır. Paul Davidson, Richar Kahn, Abba Lerner, Evsey Domar, Hyman Minsky, Jan Kregel, Geoff Harcourt, Victoria Chick, G.L.S Shackle, Steve Keen, Marc Lavoie ve Basil Moore Post Keynesçi iktisatçılar arasında sayılabilir.” Post Keynesçi iktisatçıları çoğu, Keynes’in Genel Teorisi’nden önce Keynes benzeri bir toplam istihdam teorisi geliştirilen Polonyalı iktisatçı Michael Kalecki (1899-1970)’nin çalışmalarına dayanmaktadır.” Post Keynesçi iktisadın bugün açısından ayrıca önemi Minsky başta olmak üzere para ve finans piyasalarının öneminin altını çizmeleridir. Bilgi ve belirsizlik sorunlarını daha çok karşılığını para ve finans piyasalarında bulmaktadır.²⁷⁴

2.1. Post Keynesyen İktisadın Temel Görüşleri

Post Keynesyen İktisadın Temel Varsayımları şunlardır:

- **Üretim, değer ve dağıtımda Neo Ricardocu Görüş:** Piero Sraffa 1960 yılında ‘Emtianın Emtia Aracılığıyla Üretilmesi: İktisat Teorisinin

²⁷³ Suat Yavuz- Erkan Tokucu, “Post Keynesyen İktisat ve Belirsizlik”, Marmara Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2006, C. 21, S. 1, s. 150.

²⁷⁴ Ercan Eren, “Keynes ve Kriz; Koordinasyon Sorunu” <http://www.yarbis.yildiz.edu.tr/web/userFiles/dosyaf8cd248f1a0cb4c440a64b07bf62141f.pdf> (21.01.2014).

Eleştirisine Giriş’ adlı bir kitap yayınladı. Kitabında Ricardocu üretim ve değer teorisini modern şekilde yeniden inşa etti. Sraffa’ya göre, çeşitli malların talep yapısı, fiyat yapısını etkilemez, sadece her bir endüstrideki üretimin ölçeğini etkiler. Malların reel değerleri(fiyatları), söz konusu malların üretimi için gerekli olan diğer malların toplam üretim içindeki paylarına bağlıdır. “Ücretler sabit olmak kaydıyla, nispi değerler(fiyatlar) ve karlar, bileşik standart bir emtianın (sermaye malının) üretiminde kullanılan üretim tekniği tarafından belirlenir. Bileşik standart emtia, ekonomideki temel emtiaları kapsar. Temel emtialar özetle girdi ve çıktı olarak görünen sermaye mallarıdır. Bileşik standart emtianın(sermaye malının) temel özelliği, ücretlerde ve karlarda meydana gelen bir değişimin girdileri, çıktıları etkileme tarzı ile aynı şekilde etkilemesidir.” Bu nedenle bileşik standart emtia, Sraffa’ya göre, Ricardo’nun değişmez değer veya nispi fiyatının bir ölçüsüdür. Buna göre milli gelir seviyesi, milli gelirin ücret ve kar arasındaki bölüşümünden tamamen bağımsız olarak belirlenir. Ücret ve karların herhangi bir bölüşümü, belirli bir üretim seviyesi ile uyumludur.²⁷⁵

Robinson ve diğer bazı Post Keynesçiler Sraffa’nın ana akım dışı analizini genişlettiler. Onlara göre gelirin ücretler ve karlar arasındaki cari dağılımı, gelir dağılımını değiştiren kamu politikaları ve yatırım oranı üzerindeki sınıf mücadelesine bağlı olacaktır. Robinson’a göre toplumun gelir dağılımının kontrol etmesi, arzu edilebilir ve mümkün bir amaçtır. Toplumun gelir dağılımını kontrolü; yatırımların sosyalleşmesi, üretim araçlarının kamu mülkiyetinde olması, gelirler politikası ve benzer politikalar aracılığıyla sağlanabilir. Bu politikalar Keynes’in Genel Teorisi’nin doğru yorumlanması ile üretilebilir.²⁷⁶

- **Mark-Up Fiyatlandırma:** “Post Keynesyenlere göre fiyatlarda süredurum (atalet) söz konusudur. Fiyatlar büyük ölçüde bir önceki dönemin üretiminin parasal maliyetlerine bağlıdır. Parasal maliyetler ara mallarının geçmiş fiyatları, emeğin ücreti ve üreticilerin koydukları mark-up’lardan oluşur.” Mark-up’lar üründen ürüne, endüstriden endüstriye (ya da monopol derecesine göre) değişir. Ancak zaman içinde maliyetlere mark-up birlikte

²⁷⁵Bocutoğlu, 2012, s. 350.

²⁷⁶Bocutoğlu, 2012, s. 350.

fiyatlar genel düzeyini belirler. Post Keynesyenlere göre ekonomik dalgalanmalar üretim hacmindeki değişmeden kredi talebindeki değişmelere doğru gelişir. Kredi büyüyen stokları ve sermaye yatırımını finanse etmek için talep edilmektedir. Kredi talebindeki değişmeler arz edilen para miktarındaki değişmelere neden olmaktadır. Fiyatlar emek gücünün kıt ve pazarlık gücüne sahip olduğu durumda piyasada ücret maliyetindeki yukarıya doğru tırmanmaya bağlı olarak artar.²⁷⁷

Mark-up fiyatlandırma fiyat düzeyinin, ücretlere ve diğer maliyetlere kar marjı eklenerek belirlendiği için para arzı yaratılan nominal işlemleri karşılamak için ayarlanır. Fiyatlar ücretlerle birlikte arttığından ya da azaldığından, para arzındaki değişmeler bir sebep değil, bir yansımadır. Bu nedenle nominal ücretlerdeki değişmeler, reel ücretlerde değişmeye neden olmaz. Değişmeye neden olmadığı için de nominal ücretlerdeki değişmeler eksik istihdamı azaltmayacaktır.²⁷⁸

- **İçsel para arzı:** Post Keynesyen yaklaşımın önemli bileşenlerinden biri içsel para arzıdır.²⁷⁹ İçsel para arzı yaklaşımını başlı başına bir teori olarak inceleyen okul Post Keynesyen iktisat okuludur.²⁸⁰ Bu yaklaşım, modern bankacılık sisteminin işleyişi bakımından ana akım para arzı yaklaşımının yanlış bir paradigma ile çalıştığını ileri sürmektedir. Ana akım para arzı yaklaşımına göre para arzı, dışsal olarak merkez bankaları tarafından belirlenmekte ve dolayısıyla kontrol edilmektedir. Para arzı, kredi talebi tarafından belirlenirken, kredi talebi de firmaların işletme sermaye finansman ihtiyacı tarafından belirlenmektedir. Bankalar kredi talebine bağlı olarak kredi verirken, mevduat yani para yaratırlar ve daha sonra bu mevduat karşısında rezerv araştırırlar. “Merkez bankaları, bankaların ihtiyaç duydukları rezervleri sağlamada uyumlu davranmaktadırlar. Böylece merkez bankaları, ana akım para yaklaşımının aksine borçlanma ve dolayısıyla para stoku üzerinde hiçbir kontrolü yoktur.” Sonuç olarak, para

²⁷⁷ İlker Parasız, Modern Makro Ekonominin Temelleri, Ezgi Kitapevi, 2.Baskı, Bursa, 2000, s. 333.

²⁷⁸ Parasız, 2000, s. 334.

²⁷⁹ Sabri Nayan-Norsiah Kadir-Mat Saad Abdullah-Mahyudin Ahmad, “Post Keynesian Endogeneity of Money Supply:Panel Evidence, Procedia Economics and Finance, 2013, Vol. 7, p. 48-54, s. 49.

²⁸⁰ Gökçer Özgür, “İçsel Para Teorisi’ne Genel Bir Bakış”, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2008, C. 26, S. 2, ss. 51-79, s. 53.

arzının içsellığı yaklaşımına göre para arzının belirlenmesinde temel nedensellik ilişkisi kredilerden mevduatlara (para) ve rezervlere doğrudur.²⁸¹

- **Kaçınılmaz Konjonktür Dalgaları:** Ekonomi doğası gereği istikrarsızdır. Milli geliri ve üretimi istikrarlı bir oranda artırabilmek için, yatırımın yeterli seviyede artması gerekir. İş dünyasındaki sürekli değişen iyimserlik ve kötümserlik ortamı nedeniyle, yeterli yatırımlar her zaman yapılmayabilir. Yatırımlar istikrarlı büyüme hızını sağlayacak büyüklüğün altında kaldığında, ekonomi daralır ve işsizlik artar. Bu kapitalist ekonominin temel bir özelliğidir.²⁸²
- **Gelirler Politikası:** “Milli gelirden pay almak için işçi sınıfı ile sermaye sınıfı arasındaki mücadele ve oligopolcü firmaların mark-up fiyatlandırma politikası, ekonomide sürekli bir gelirler politikasının uygulanmasını gerekli kılar.” Post Keynesçilere göre enflasyon mallara olan talep fazlalığının değil, mevcut gelir ve üretimin bölüşümü üzerindeki temel çatışmanın sonucudur. Geleneksek anti-enflasyonist para ve maliye politikaları, bölüşüm için mevcut gelir ve üretimi azaltır ve enflasyonist sürecin alt yapısını oluşturan sosyal çatışmaların şiddetini yükseltir. Bundan dolayı Post Keynesçi iktisatçılar, gelirler politikasının gerekli olup olmadığını değil, genellikle gelirler politikasının etkin ve adil bir şekilde işleyip işleyemeyeceğini sorgularlar.²⁸³

2.2. Emek Piyasasının Post Keynesyen Analizi

Post Keynesyenlerin emek piyasası analizi, geleneksel yaklaşımdan radikal bir kopuşu ifade eder. Post Keynesyen yaklaşımda, ne emek talebi ne de emek arzı reel ücrete bağlı değildir. Buna göre, emek piyasasının ‘gerçek’ bir piyasa olmadığı söylenebilir. Dolayısıyla, ücretlerin piyasa temizleme işlevinden ve buna bağlı olarak işsizliği ortadan kaldıracağından söz etmek de mümkün değildir. Geleneksel emek talebi analizinde, emek talebi istihdam edilen son işçinin üretime katkısına bir başka

²⁸¹ Sayım Işık- Hakan Kahyaoğlu, “Para Arzının İçsellığı Hipotezi: Türkiye’den Bulgu(1987-2007)”, <http://www.econanadolu.org/en/index.php/past-congresses/econ-2009/articles2009/3389-Para-Arznn-sellii-Hipotezi-Trkiyeden-Bulgu19872007.html>(21.01.2014)

²⁸² Bocutoğlu, 2012, s. 351.

²⁸³ Bocutoğlu, 2012, s. 351.

değişle emeğin marjinal ürününe bağlıdır. Post Keynesyenlere göre ise emek talebi ürün piyasasında belirlenen “efektif talebe” bağlı olarak değişmektedir. Emek talebi Post Keynesyenlere göre firmanın üretmeyi planladığı çıktı düzeyine bağlıdır. Başka bir ifadeyle emek talebi, toplam ekonomik faaliyet düzeyine bağlıdır. Buna göre toplam emek talebi için temel öneme sahip olan faktör efektif taleptir. “Post Keynesyenler, emek arz kararının geleneksel teori ile açıklanmasını sadece totoloji değil aynı zamanda ampirik olarak gerçeği yansıtmadığını ileri sürerler. Emek arzı ve boş zaman kararları, tüketicilerin kahve ve çay arasında yaptıkları tercihin aksine, genellikle uzun dönemlidir ve sonuçları itibariyle yüksek derecede bir belirsizliğe maruz kalmaktadır. Bunun dışında ‘emek arz kararı’ teriminin kendisi anlamsızdır. Çünkü birçok iş, ya kabul et ya da terk et temeline göre teklif edilmektedir. Gelir ve boş zaman arasında yapılan tercihle ilgili olarak işçilerin çalışma saatlerini değiştirebilmek için imkanlarının çok az veya hiç olmadığı belirlenmesi gerekmektedir.” Geleneksel Yaklaşımda reel ücretlerdeki değişim emek piyasasında tam istihdamı veya işsizliğin doğal düzeyini garanti etmektedir. İşsizliğin doğal düzeyinin boyutları ise emek piyasası esnekliğini engelleyen piyasa aksaklıklarının derecesine bağlı olmaktadır. Post Keynesyenler ise, kendi iç dinamikleri ile dengeye gelen emek piyasası açıklamasına karşı çıkarlar.²⁸⁴

2.2.1.Efektif Talep İlkesi ve Toplam Emek Talebi

Keynes’in ‘Genel Teori’ kitabının giriş kısmında ‘Efektif Talep İlkesi’ yer almaktadır. Keynes kitabında şu şekilde değinmiştir: “*Z, N sayıda kişinin istihdam edilmesiyle elde edilen çıktının derneşik arz fiyatı olsun. Z ve N arasındaki ilişki $Z=QN$ olarak yazılmıştır ve derneşik arz fonksiyonu olarak adlandırılabilir. Benzer şekilde, D de, N sayıda kişinin istihdam edilmesiyle girişimcinin elde etmeyi beklediği gelir olsun. D ve N arasındaki ilişki $D=f(N)$ olarak yazılmıştır ve derneşik talep fonksiyonu olarak adlandırılabilir. Veri N hacminde, beklenen gelirler derneşik arz fiyatından büyükse yani D, Z’den büyükse, girişimcinin istihdamı N’nin ötesine taşınmasını ve gerektiğinde, N’nin değerinin, Z’nin D’ye eşit olduğu noktaya kadar yükselmesini sağlamak amacıyla, üretim faktörlerinin elde edilebilmesi için kendi aralarında rekabete girerek maliyetleri yükselmelerini teşvik edecek bir gelişme ortaya çıkacaktır. Böylece, istihdam, derneşik talep fonksiyonu ve derneşik arz fonksiyonunun kesiştiği noktada belirlenecektir. Zira bu noktada girişimcilerin kar beklentileri maksimum olacaktır.*

²⁸⁴ Ardic- Aydın, 2011, s. 220-221.

Derneşik talep fonksiyonunun, derneşik arz fonksiyonuyla kesiştiği noktada D'nin değeri "efektif talep" olarak adlandırılacaktır."²⁸⁵

Keynes, bu açıklamalardan sonra İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi'nin özünün bu olduğunu yazmaktadır. Genel teori'de yer verilen efektif talep analizi, Keynes'in Neoklasik Sentezci yorumlarında pek fazla dikkate alınmamıştır. Bu yorumlarda, efektif talep kavramı, D ve Z fonksiyonları yerine, 'planlanan toplam harcamalar' (AE) ve 'gerçekleşen gelir' (Y) eğrileri ile incelenmiştir. "Post Keynesyenlere göre Basit Keynesyen model olarak bilinen bu analizler Keynes'in görüşlerini yansıtmaktan uzaktır."²⁸⁶

Post Keynesyenler için efektif talep ilkesi öncelikli bir kavram olmuş ve istihdam düzeyinin belirlenmesinde temel olmuştur. "1936 yılındaki Keynes'in Genel Teorisinin toplam arz fonksiyonunu Sidney Weintraub, 1978-79 ve 1981-1982'deki yazdığı iki makalesiyle genişletmiştir. Weintraub'ı takiben Paul Davidson, 1994 yılındaki kitabında ve çeşitli makalelerinde (özellikle 1998 yılında Economic Journal da yayınlanan makalesinde), bu modelin toplam talep yönünü geliştirmiştir." Weintraub'a göre, Keynes, çalışmalarında talep yönünü ortaya çıkararak, arz yönünü arka plana ittiğinin farkındadır. Bu eksikliği tamamlamak için Weintraub, Keynes'in düşüncelerine yönelik açıklamalarında her zaman toplam arzı da ön plana çıkararak, toplam talep ile birlikte ona da gereken önemi vermiştir. "Dolayısıyla burada sunulan çalışma, çoğunlukla Weintraub'ın ortaya koyduğu, toplam talep ile birlikte, toplam arz yönünün de vurgulandığı lineer (doğrusal) bir makro teorik modele dayanmaktadır."²⁸⁷

Post Keynesyen istihdam modelinin arz yönü şu şekilde yazılabilir:²⁸⁸

$$Z = kWN(I)$$

"Burada, Z toplam arz (hasılatlar), k ortalama mark-up, W ortalama ücret ve N istihdam düzeyidir. Weintraub, toplam arz fonksiyonuna mark-up oranını koyarak, Keynes'in arz fonksiyonunu bir adım öteye götürmüştür."

²⁸⁵ John Maynard Keynes, Genel Teori: İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi, Çev. Uğur Selçuk Akalın, Kalkedon Yayınları, 2. Basım, İstanbul, 2010, s. 32-33.

²⁸⁶ Ardiç-Aydın, 2011, s. 223.

²⁸⁷ Ethem Esen, "Post Keynesyen İstihdam Analizi ve Türkiye Uygulaması", Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), Eskişehir 2007, s. 136-137.

²⁸⁸ Esen, a.g.t., s. 137.

Toplam talep ise, şu şekilde yazılabilir:²⁸⁹

$$D = D_1 + D_2 \quad (2)$$

Burada, D toplam talebi, D_1 cari gelir düzeyine bağlı olan talebi ve D_2 de cari gelir düzeyine bağlı olmayan talebi göstermektedir. Bu tanımlardan yola çıkarak şu eşitlikleri yazmak mümkündür:²⁹⁰

$$D_1 = cWN \quad (3)$$

$$D_2 = A \quad (4)$$

“Burada, c tüketim katsayısını ve A da otonom harcamaları göstermektedir. Eşitlik (3)’e bakıldığında, cari gelire bağlı olan talep ücret ödemeleri (WN) ve bununla bağlantılı ilgili tüketim katsayısından oluşmaktadır. Eşitlik (4)’deki cari gelir düzeyine bağlı olmayan talep ise otonom harcamalardan (A) oluşmaktadır.”²⁹¹

Toplam arz ve toplam talep eşitliği modelin denge koşuludur. “Dolayısıyla, Eşitlik (1) ve Eşitlik (2) birleştirilerek, Eşitlik (3)’deki denge koşulu oluşturulur.”²⁹²

$$D = Z \quad (5)$$

Eşitlik (5) aynı zamanda efektif talep noktasını göstermektedir. Eşitlikler (1),(2) ve (5)’in istihdam (N) için çözümü, modelin istihdam için indirgenmiş formu olan Eşitlik (6)’yı verir:²⁹³

$$N = 1/(k - c)[A/W] \quad (6)$$

“Eşitlik (6)’ya göre, ampirik olarak belirlenen veri k ve c değerleri için; istihdam, birim ücret başına otonom harcamalar tarafından yönlendirilir. Diğer bir ifadeyle, Post Keynesyen modelde istihdam, birim ücret başına otonom harcamaların pozitif bir fonksiyonudur. Burada, otonom harcamaların nelerden oluştuğunun da belirtilmesi gerekir.” Weintraub’un sunduğu modelin genişletilmiş bir versiyonu için otonom harcamalar, yatırım harcamaları (özel ve devlet), kamu harcamaları ve ihracattan oluşmaktadır. Toplam emek talep eğrisi, kar maksimizasyoncu girişimcilerin her bir olası alternatif ücret düzeyinde talep edecekleri emek miktarını göstermektedir. Post Keynesyenlere göre, toplam kirialanan emek miktarı, genel ifadeyle toplam emek talebi, efektif talep noktası tarafından belirlenir. Her bir parasal ücret değişikliğine bağlı olarak, toplam arz ve toplam talepteki sonuçlanan kaymalar gözlemlenerek, yeni efektif

²⁸⁹ Esen, a.g.t., s. 137.

²⁹⁰ Esen, a.g.t., s. 137.

²⁹¹ Esen, a.g.t., s. 137.

²⁹² Esen, a.g.t., s. 137.

²⁹³ Esen, a.g.t., s. 137.

talep noktaları ve istihdam düzeyleri belirlenir. Böylece, elde edilen efektif talep noktaları, emek talep eğrisinin elde edilmesinde kullanılır.²⁹⁴

Parasal ücretler yükseldiğinde hem toplam talep hem de buna bağlı olarak tanımlanan toplam arz artmakta ve böylece değişik ücret düzeyleri için toplam arz ve toplam talebin kesişmesiyle oluşan farklı denge noktaları ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifade ile, farklı parasal ücret oranları için, farklı parasal ücretlerine denk gelen farklı efektif talep noktaları elde edilmekte ve bu talep noktalarının birleştirilmesiyle toplam emek talebi eğrisi elde edilmektedir.²⁹⁵ Yükselen parasal ücret düzeyi, toplam arz eğrisinin toplam talep eğrisine göre yukarıya doğru daha fazla kaymasına neden oluyorsa, talep edilen emek miktarı düşmektedir. Başka bir ifadeyle, elde edilen emek talep eğrisi, daha düşük ücret oranlarında daha fazla emeğin istihdam edildiğini göstermektedir. Bu durum, emek talep eğrisinin aşağı doğru eğimlidir. Alternatif ücret oranlarında, toplam arz eğrisinin toplam talep eğrisinden daha fazla kaymasını ve böylece, emek talep eğrisinin aşağı doğru eğimli olmasını gerektirecek bir zorunluluk bulunmamaktadır. Buna göre, kavramsal olarak üç farklı emek talep eğrisi çizmek mümkün olmaktadır.

Birincisi negatif eğimli ve klasik durum olarak adlandırılan emek talep eğrisidir. Bu durum, daha önce birinci bölümde Şekil 5’de gösterilmişti. İkincisi ise Keynesyen durum olarak adlandırılan Keynesyen emek talep eğrisidir. Son durum ise eksik tüketimci emek talep eğrisidir. Bu durumlar da, ikinci bölümde Şekil 8’de gösterilmişti.

Keynes’e göre ise, bir ücret değişikliğiyle, istihdamda yok denecek kadar az pozitif bir kazanç sağlanabilir. Bu şekilde, Keynes, parasal ücretlerdeki değişikliklerin istihdam düzeyinde değişme yaratmayacağını ifade etmektedir. “Bu durumda eğer, değişen parasal ücret oranlarıyla ilişkilendirilen toplam arz eğrisindeki kayma, toplam talep eğrisindeki kaymaya eşit olursa, toplam emek talep eğrisi dikey olacaktır ve dolayısıyla, tam olarak inelastik olacaktır.”²⁹⁶

Keynes, analizlerinde parasal ücretteki bir azalmanın toplam arz fonksiyonunu aynı oranda arttırdığını varsaymakta ve buna göre bütün sorun, yukarıda belirtildiği gibi, parasal ücret değişmelerinin toplam talebi ne ölçüde etkilediğine bağlı olmaktadır. Bunun ise, ücret değişmesinin marjinal tüketim eğilimi, sermayenin marjinal etkinliği

²⁹⁴ Esen, a.g.t., s. 138.

²⁹⁵ Ardiç-Aydın, 2011, ,s. 228.

²⁹⁶ Esen, a.g.t, s. 93.

ve faiz oranı üzerindeki etkilerine bağılı olduğunu Keynes kendisi ifade etmektedir. “Davidson’a göre, parasal ücret oranı yüzde x artıyorsa, toplam arz eğrisi istihdamın her bir seviyesinde yukarıya doğru yüzde x kayacaktır. Davidson, buna karşılık, parasal ücret oranındaki bir yüzde x kayacaktır. Buna karşılık, parasal ücret oranındaki bir yüzde x artışın toplam talep fonksiyonu üzerindeki etkisinin çok daha karmaşık olduğunu vurgulayan Davidson’a göre, ücret değişikliklerinin toplam talebin yatırım ve tüketim bileşenleri üzerindeki bütün olası etkileri dikkate alındığında, emek talep eğrisinin hemen hemen dikey olduğunu varsaymak doğru olacaktır.” Geleneksel iktisatta emek piyasası kendi içsel mekanizmaları ile tam istihdamı sağlamakta ve bu mekanizma cari ücret düzeyine razı olup da iş arayan ve bulmayan kimse bırakmamaktadır. Bu durumda ise emek piyasası söz konusu özelliğe sahip değildir. “Toplam talep, tam istihdam üretimini satın almaya yetecek düzeyde değilse işsizlerin varlığı ücretleri tam istihdam düzeyine indirmeye yetmemektedir. Başka bir ifadeyle mevcut arz koşullarında daha fazla üretimin karlı olarak gerçekleştirilebilmesi mümkün olsa, dolayısıyla daha fazla istihdam için arz cephesinden bir engel olmasa bile toplam talep yetersizliği üretim ve istihdam artışının gerçekleşmesine izin vermeyecektir.” Bu nedenle Post Keynesyenlerin, tam istihdamı bir emek piyasası sorunu değil; toplam talep yetersizliği sorunu olarak gördükleri belirtilebilir.²⁹⁷

2.2.2.Emek Arz Fonksiyonu

Emek arz eğrisi, alternatif emek arz teklifleri için olan arz fiyatını (reel ücreti) belirtmektedir. Marshall, arz fiyatını, “herhangi bir veri mal (veya hizmet) miktarını üretmek için gerekli olan çabanın ortaya çıkmasına sebep olacak fiyat” olarak tanımlamıştır. Emegin arz fiyatı, bir günün reel ücreti karşılığında girişimcilerin talep ettikleri belirli bir gayret miktarı için işçileri teşvik edecek reel ücrettir.²⁹⁸

“Keynes’in analizinde, reel ücret, emegin marjinal ürününe eşittir. Azalan verimler ile, çok sayıda işçinin istihdam edilmesi, reel ücret oranının daha az olması anlamına gelmektedir. Herhangi bir veri parasal ücret oranında, ilişkili reel ücret oranını belirlemek için, istihdam edilecek olan işçilerin sayısını belirlemek gereklidir. Veri bir teknolojiye, herhangi bir parasal ücret için, talep edilecek emek miktarı, emek talep

²⁹⁷ Ardıç- Aydın, 2011, s. 231-232.

²⁹⁸ Esen, a.g.t, s. 109.

eğrisi tarafından verilir.”İstihdam edilecek olan emek miktarı belirlendiğinde, emeğin reel ücreti istihdam edilecek olan son işçinin marjinal ürününe eşittir. Bu nedenle, olası bütün parasal ücret oranı için, belirli bir emek arzını ortaya çıkaracak tek bir reel ücret oranı olacaktır.²⁹⁹

Geleneksel literatürde emek arzı, reel ücret oranının artan bir fonksiyonu olarak alınmaktadır. Böylece, reel ücret oranı arttıkça, piyasada hizmetlerini sunacak olan işçilerin miktarı da artacaktır. “Bununla birlikte, Keynes yanlı toplam arz ve toplam talep analizinde, özellikle Weintraub ve Davidson tarafından, emek arz eğrisi literatürde kolaylık sağlamak için pozitif eğimli olarak gösterilmesinin yanında, dikey bir eğri olarak da gösterilebileceğine de değinilmiştir. Bununla birlikte, mevcut literatürde, emek piyasası efektif talebe dayandığı ve efektif talep noktası yoluyla emek talep eğrisi elde edildiği için, emek talep eğrisi ön planda tutulmuş ve emek arzıyla ilgili çok az noktaya değinilmiştir.”Burada özellikle Paul Davidson, çeşitli çalışmalarında Lucas’ın ortaya koyduğu emeğin zamanlararası ikame yaklaşımı üzerinde durmuştur. Lucas’a göre, zamanlararası ikame edilebilirliğe dayanmadan gözlemlenen istihdam şablonunu açıklamanın hiçbir yolu yoktur. Bugünün işsizleri, şimdiki dönemde, gelir için çalışmak yerine boş zaman için bir tercihte bulunmaktadırlar. İşsizler, reel ücretin yarın daha yüksek olacağına inanırlarsa, yarın daha yüksek ücretler için çalışma ihtimali edeniyle bugün daha çok boş zamanı tercih edeceklerdir. Sonuç olarak Lucas’ın emek ve boş zaman arasındaki zamanlararası ikame edilebilirlik yaklaşımı, sadece bir Say Kanunu dünyasında geçerlidir. Dolayısıyla, Lucas tipi emek arz eğrisi, Keynes’in gerçek dünya parasal analiziyle uyuşmamaktadır.³⁰⁰

Post Keynesyen yaklaşımın emek talep ve emek arzı ile emek piyasası analizi Şekil 13’de gösterilmektedir. Kısa dönemde üretim fonksiyonu $Y=f(U\bar{K}, L)$ şeklinde gösterilmektedir. Denklemdaki her bir değişkenin iktisat literatüründe ne ifade ettiği birinci bölümde değinilmişti. U: Fayda kapasitesi oranıdır.

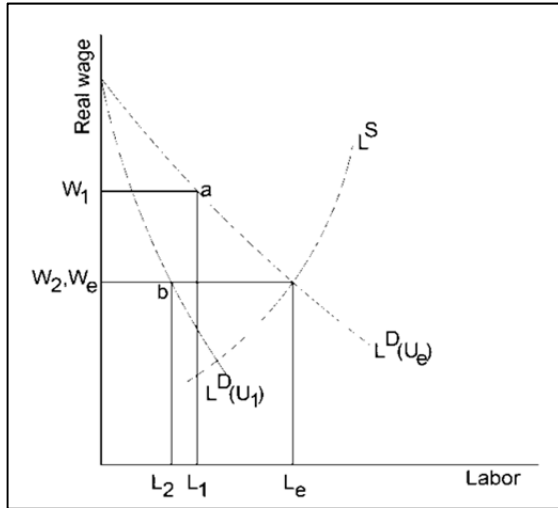
Burada fayda kapasitesi oranının şartlarına bağlı olarak gelişen emek eğrisinin marjinal ürün kümesi gösteriliyor. Şekil 13’de iki fonksiyon gösterilmektedir. Birincisi full fayda kapasitesi U_e ‘nin olduğu yerde ve ikincisi ise sermaye stoğunun kullanımının azalmasıyla birlikte fayda kapasitesinin U_1 ‘e düştüğü yerdedir. Sermaye batık maliyet

²⁹⁹ Esen, a.g.t., 109.

³⁰⁰ Esen, a.g.t, s. 109-110.

olmasına karşın, varsayalım ki tekrar işgücü alımı için ücret verildi ve işçilerin moraline zarar verdi. Bu durum kar amaçlı firmalar için iyi bir şeydir. Bu işgücünün üretimde düşüş darbesini meydana getirmesine ve işgücü stoğunun ortaya çıkarmasına izin vermez. Örneğin, işçilerin moralindeki düşüş, daha az emek servisinin herhangi seviyedeki iş almaya yaklaşması demektir, bu da firmaların etkili kontrol mekanizmalarındaki eksikliğinde oluşmaktadır. Şekilde görüldüğü gibi fayda kapasitesi düştüğünde, emek talep eğrisi sola kayar ve işgücü geçici olarak uzaklaştırılır. Böylece ekonomi a'dan b'ye doğru gitmektedir. Gerçek ücretler de w_1 'den $w_2=w_e$ 'ye düşer. Bu noktada, toplam talep seviyesi, yatırım seviyesiyle tanımlanmaktadır ve bu fazla yatırımı tüketene kadar düşmektedir. Bir süre sonra, sermaye döküntüleri ortaya çıkar ve bundan dolayı, $L^D(U_1)$ eğrisi, tam fayda kapasiteli işgücü talebi eğrisi olmaktadır.³⁰¹

Şekil 13: Post Keynesyen Emek Piyasası

Kaynak: John McCombie-Maureen Pike, “No End to the Consensus in Macroeconomic Theory? A Methodological Inquiry”, s. 517.

2.3. Post Keynesyen İktisat’ın Emek Piyasasına İlişkin İktisat Politikası Önerileri

Post Keynesyen iktisat’ın temel görüşlerine bakıldığında, para arzının farklı bir şekilde yorumlandığı görülmektedir. Para arzının içsel olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca mark-up fiyatlandırma üzerinde de durmuştur. Bu iktisat okulu ekonomide şokların, konjonktürel dalgalanmaların kaçınılmaz olduğunu ve bundan dolayı

³⁰¹ John McCombie-Maureen Pike, “No End to the Consensus in Macroeconomic Theory? A Methodological Inquiry”, 2013, American Journal of Economics and Sociology, Vol. 72, Issue.2, p. 497-528, s. 517-518.

ekonominin her zaman dengede olmayacağını varsayar. Eksik istihdamda denge, bu iktisat okulu için de geçerli olan bir görüştür.

Post Keynesyen iktisadın emek piyasası analizine bakıldığında, yaklaşımları diğer okullara göre farklıdır. Gerçekte emek piyasasının olmayacağını vurgulayan Post Keynesyenlere göre emek talebi ‘Efektif talebe’ bağlıdır. Efektif talep Post Keynesyen iktisadın üzerinde durduğu önemli kavramlardan biridir. Zaten Post Keynesyen İktisat Keynes’in Genel Teorisi’ni yorumlama üzerine yoğunlaşan bir yaklaşımdır. Post Keynesyenlere göre emek piyasasında işsizlik vardır ve bu işsizlik de gayriiradi niteliktedir.

Post Keynesyen iktisat belirsizlik üzerinde durmuştur. Bundan dolayı devletin ekonomiye aktif iktisat politikaları ile müdahale etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Belirsizliğin olduğu bir dünyada ekonomi kendiliğinden dengeye gelmemekte ve ekonominin politikalara ihtiyaç duyması kaçınılmazdır.

DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada ele aldığımız kriterler doğrultusunda iktisat okullarının emek piyasasına olan yaklaşımlarına değindik. Yaklaşımlara baktığımızda benzerliklerin ve farklılıklarının olduğunu belirtmek mümkündür.

Aşağıda gösterilen bu tabloda da okulların genel olarak baz aldığımız kriterler doğrultusunda görüşleri yer almaktadır. Bu tablo metin içindeki bulgulardan yararlanılarak tarafımızca hazırlanmıştır. Gerekli görüldüğü durumlarda aşağıdaki kaynaklardan yararlanılmıştır.

	Ücret	Ücret esnekliği	İşsizlik	İstihdam denge düzeyi	Devlet müdahalesi	Beklentiler ve belirsizlikler	İktisat politikası
Klasikler	Reel ücret	Esnek	İradi (gönüllü) işsizlik	Tam istihdamda denge	Devlet müdahale etmemeli (sadece diploması/ savunma)	Kişisel çıkarlara dayalı davranışlar ³⁰² (a)	İktisat politikasına gerek yok
Neoklasikler	Reel ücret	Esnek	İradi İşsizlik	Eksik istihdamda denge	Sınırlı müdahale	Kişisel çıkarlara dayalı davranışlar	İktisat politikasına gerek yok
Keynesyenler	Nominal ücret	Aşağıya yönlü esnek değil	Gayri iradi işsizlik	Eksik istihdamda denge	Müdahale edilmeli	Adaptif beklentiler ³⁰³ (b)	İşsizliği azaltıcı aktif iktisat politikası
Neoklasik Sentezci Keynesyenler	Nominal ücret	Katı (Yapışkan)	Gayri iradi işsizlik	Eksik istihdamda denge	Müdahale edilmeli	Adaptif beklentiler (b)	Aktif maliye ve para politikası
Monetaristler	Reel ücret	Nispeten esnek	Doğal işsizlik	Kısa dönemde eksik, uzun dönemde tam istihdam	Sınırlı müdahale	Adaptif beklentiler (b)	Minimum müdahale edilecekse para politikası
Yeni klasikler	Reel ücret	Tam esnek	İradi işsizlik	Tam istihdamda denge	Müdahale edilmemeli	Rasyonel beklentiler (b)	Para ve maliye politikası etkisiz (Politika etkisizliği)
Yeni Keynesyenler	Nominal ücret	Aşağıya doğru yapışkan ³⁰⁴ (c)	Gayri iradi işsizlik	Eksik istihdamda denge	Müdahale edilmeli	Rasyonel beklentiler (b)	Aktif maliye ve para politikası
Post Keynesyenler	Nominal ücret	Yapışkan	Gayri iradi işsizlik	Eksik istihdamda denge	Müdahale edilmeli	Akılcı, akla uygun (b)	Aktif iktisat politikaları uygulanması lazım

³⁰²Tarhan- Kaya, a.g.m., s. 225.

³⁰³Brian Snowdon-Howard R.Vane, Modern Makroeconomics: Its Origins, Development and Current State, Edward Elgar Publisher, Cheltenham, 2005, s. 702.

³⁰⁴http://www.ekodialog.com/Konular/makro_iktisat_okullari.html, (21.04.2014)

SONUÇ

Emek piyasası, iktisat okullarının üzerinde durduğu önemli piyasalardan biri olmuştur. Bütün okulların kendine özgü temel ilkeleri vardır. Her iktisat okulu da bu piyasayı kendi temel varsayımları doğrultusunda ele aldığı için emek piyasalarına ilişkin yaklaşımları farklılık göstermiştir. Okulların emek piyasasına ilişkin yaklaşımlarının farklı olmasında, emek talebi ve emek arzının farklı faktörler tarafından belirlenmiş olması önemli rol oynar.

Bu tez çalışmasına genel olarak bakıldığında iktisat okullarının emek piyasasına yaklaşımlarında belirlediği kriterlerin benzerlik ve farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Kriterlerden biri olan ücretler, Klasik iktisat ve Neoklasik iktisat Okullarında esnek olması itibarıyla emek piyasasının her zaman dengeye gelmesini garanti etmektedir. Piyasa reel ücretlerle her zaman dengeye gelmektedir. Bundan dolayı bu okullarda iradi işsizlik söz konusudur. Gayriiradi işsizlik sadece kısa dönemde ortaya çıkabilir; bu da kalıcı değil geçici bir durumdur. Yani, işsizliği azaltma gibi bir sorun gündemde olmamıştır. Çünkü bir ekonomide geçici işsizlik dışında bir işsizlik söz konusu olmamaktadır. Her iki okulda da bireyler rasyoneldir. Bunun dışında Klasik iktisattan farklı olarak Neoklasik iktisatta devletin sınırlı da olsa ekonomiye müdahale etmesini savunurlar. Ayrıca Klasik iktisatta emek değer teorisi ön plandadır; ancak Neoklasikler teorilerini malların faydalılık seviyeleri üzerine kurmuşlardır.

Keynesyen Yaklaşım ve Neoklasik Sentezci Keynesyen yaklaşıma göre ise emek piyasası Klasiklerin tam istihdam seviyesinde dengeye gelmesinin aksine eksik istihdam ile dengeye gelebileceğini savunmuşlardır. Neoklasik Sentezci Keynesyenler, Keynes'in görüşlerini ana akım iktisada dahil etmiştir. Bu yaklaşımda öne çıkan analiz Neoklasik Sentezci Keynesyen yaklaşımın savunucularından olan Hicks ve Hansen'in geliştirdiği IS- LM analizidir. Bu analiz mal ve para piyasalarında denge durumunu incelemektedir. Neoklasik Sentezci Keynesyen iktisat da bu piyasalara bir üçüncü olarak emek piyasasını eklemişler ve böylece eksik istihdamı incelemeye çalışmışlardır. Ancak Neoklasik Sentezci yaklaşımdaki eksik istihdam dengesi özel durumlarda kalıcıdır. Özel durumlar ise ücretlerin esnek olmaması, yatırım talebinin faize duyarlı olmaması ya da para talebinin faize aşırı bir şekilde duyarlı olması durumlarıdır. Ayrıca bu iki okulda ekonomi istikrarlı olmadığı için para politikası yerine maliye politikasının kullanılması

daha etkin bir çözümdür. Keynes, Klasiklerin aksine her arzın kendi talebini yaratacağını değil, her talebin kendi arzını öner sürmüş ve “’efektif talep ilkesini” gündeme getirmiştir. İşsizliği de bu ilke ile çözmeye çalışmıştır. Keynes’e göre gayriiradi işsizlik söz konudur. Parasal ücretler eğer düşerse, Keynes’e göre işsizlik daha da artacaktır. Böyle bir politika uygulamak yanlış olur. Ayrıca Keynes’e göre “’belirsizlik” önemli bir yer tutmaktadır. Keynes’e göre gelecek dediğimiz şey belirsizdir ve paranın konumu da bu kavrama bağlıdır.

Monetarist Yaklaşım ve Yeni Klasik yaklaşımda emek piyasası analizine baktığımızda ise Monetaristlerin diğer okullardan farklı olarak “beklentiler” kavramı üzerinde durmasıdır. Adaptif Beklentilere göre ekonomik birimler, ilgili değişkenin geçmiş dönemlerdeki seyrini ve yapmış oldukları tahmin hatalarını göz önüne alarak beklentileri oluşturmaktadırlar. Ayrıca bu beklentiler işçilerin enflasyonu yanlış tahmin etmelerine yol açtığı için, reel ücretler değişmektedir. Monetarizm daha çok önemli ekonomi sorunlarından biri olan “enflasyon” üzerinde duran bir okuldur. Enflasyonun artma nedeni ise devletin para arzını aşırı derecede artırması olarak görülmektedir. Dolayısıyla monetaristlere göre hem enflasyonun hem de işsizliğin temel nedeni, uygulanan yanlış para politikalarıdır. Kısacası devlet keyfi para ve maliye politikaları uygulamamalı hatta bu önlenmelidir. İşsizlik, enflasyonun sebep olduğu bir politikadır. Milton Friedman tarafından geliştirilmiş ve Friedman tarafından temel varsayımları ortaya koyulan bu okula göre ekonomi daima tam istihdam düzeyinde olmayacaktır ve ekonomide “doğal işsizlik” oluşabilecektir. Yeni Klasik yaklaşım ise Monetarist yaklaşımdan farklı olarak beklentilerin rasyonelliği üzerinde durmuştur. Rasyonel Beklentiler yaklaşımına göre bireyler beklentilerini sadece geçmiş dönem verilerine göre değil; cari dönem verileri ile de belirlemektedir. Dolayısıyla Yeni Klasiklere göre en iyi politika, hiç politika yapmamak olarak görülmektedir. Çünkü bireyler bu okulun görüşüne göre rasyoneldir. Yani bir bireyi ya da toplumu bir defa aldatmak mümkün olabilir, ancak her zaman aldatmak mümkün değildir. Bu yüzden Yeni Klasik iktisat okulu devletin ekonomiye her türlü müdahalesine karşı çıkmaktadır. Yeni Klasik iktisat okulunun emek piyasası yaklaşımına baktığımızda herkesin denge ücret seviyesinde iş bulabileceği kabul edilmektedir. Emek arzı da işçilerin çalışma ve boş zaman arasında yapacakları tercihler sonucunda belirlenmektedir. Ayrıca Yeni Klasik İktisat Okula göre piyasa kendiliğinden dengeye gelmektedir.

Yeni Keynesyen ve Post Keynesyen iktisat okullarına bakıldığında Yeni Keynesyen iktisat okulu, makro sorunların hangi mikro davranışların sonucu olduğunu belirlemeye çalışmıştır. Bu temel özellik Keynesyen iktisat okulu ile arasındaki farklılardan biridir. Dolayısıyla Yeni Keynesyen iktisat okulu toplam talebin yanında toplam arzı da açıklamaya çalışmış ve emek piyasasını açıklama da birçok teoriden yararlanmıştır. Yeni Keynesyenlere göre ücret ve fiyatlar katı olduğu için piyasa kendiliğinden dengeye gelmemekte ve devletin ekonomiye müdahale etmesini gerektiğini ifade etmektedirler. Buna göre iktisadi istikrarsızlığın ortadan kaldırılması için para ve maliye politikalarına gerek vardır. Yeni Keynesyenler, Yeni Klasiklerin piyasanın sürekli temizlenmesi varsayımına karşı çıkmaktadırlar. Ayrıca bu okul işsizlik ile ilgili önemli iki kavram üzerinde durmuşlardır. “Histeresis etkisi” ve “NAIRU” gibi kavramlar üzerinde durmuşlar, bu kavramları işsizliği açıklamak için kullanmışlar ve iktisat literatürüne kazandırmışlardır. Histeresi etkisi dediğimiz işsizlik olgusu artan işsizliğin kendini besleyerek yeniden işsizliğin oluşması artması anlamına gelmektedir. NAIRU ise enflasyonu hızlandırmayan işsizlik olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca NAIRU kavramında işsizlik eğer denge düzeyinden saparsa bunun nedeni beklenti değildir.

Post Keynesyen iktisat okulu ise, John Maynard Keynes’ in ‘Genel Teorisi’nin yeniden yorumlanmasına dayanmaktadır. Post Keynesyen yaklaşımının emek piyasası analizinde emek piyasasının gerçek bir piyasa olmadığı vurgulanmaktadır. Çünkü bu okula göre ne emek talebi ne de emek arzı, reel ücrete bağlı değildir. Dolayısıyla Post Keynesyen iktisat okulunda ücretler, piyasayı temizleme görevini üstlenmemektedir ve işsizliğin de ortadan kalkacağından söz etmek mümkün değildir. Emek talebini belirleyen temel faktör ise Keynes’in “ Genel Teori” eserinde yer alan “efektif talep İlkesi”dir. Efektif talep bu okulda istihdam ve işsizlik seviyesini belirlemede önemli bir kavram olmuştur. Emek talebi ürün piyasasında belirlenen “’efektif talebe” bağlı olarak değişmektedir. Eğer ortada bir işsizlik varsa bunun nedeni yetersiz efektif talebinin olmasıdır. Ayrıca bu okul “’belirsizlik” kavramı üzerinde durmuştur. Belirsizliğin olduğu bir dünyada da aktif iktisat politikalarının uygulanmasını gerektiğini vurgulamışlardır. Keynes’in eksik istihdam görüşü ile de hem fikir olmuşlardır.

İktisat okullarının görüşlerine bakıldığında kısa ve uzun dönem açısından da farklılık göstermektedir. Bazı görüşler şu şekildedir:

Klasik ve Neoklasik iktisada bakıldığında ekonomide üretilen mal miktarı kısa dönemde değişmez iken uzun dönemde üretim arttırılabilir. Klasikler uzun dönemli analizler yaparken; Keynesyenler analizlerini kısa döneme dayandırmışlardır. Keynesyen iktisada bakıldığında ücretler kısa dönemde katı iken; uzun dönemde esnektir; yani katı değildir. Ayrıca Keynesyenlere göre arz koşulları, kısa dönemde sabit; uzun dönemde de iktisat politikalarına karşı duyarsızdır. Monetaristlere bakıldığında kısa dönemde Phillips eğrisi geçerli iken; yani enflasyon ve işsizlik arasında değiş-tokuş var iken, uzun dönemde bu durum geçersizdir. Monetaristlere göre para politikası etkin bir araçtır. Ancak onlara göre uzun dönemde bütün politikaların sonucu aynı olduğu için para politikası da kısa dönem etkili olmaktadır. Ayrıca monetaristlere göre ekonomide kısa dönemde eksik, uzun dönemde tam istihdam vardır.

Yeni Klasiklere bakıldığında ekonomi hem kısa hem de uzun dönemde sürekli dengededir. Yeni Klasiklerde öngörülmeven para politikası uzun dönemde etkili değilken, kısa dönemde etkilidir. Yeni Keynesyen iktisada bakıldığında işsizlik ile enflasyon arasında kısa dönemde bir ilişki varken, uzun dönemde bu ilişki ortadan kalkar. Yani Phillips eğrisinin varlığı geçerli değildir. Post Keynesyen iktisada bakıldığında ise gerek uzun gerek kısa dönemde Phillips eğrisinin varlığı kabul edilmektedir.

Sonuç olarak yukarıda değinilen her bir iktisat okulları için emek piyasası önemli bir piyasa olmuştur; ancak okulların yaklaşımları ve emek piyasasına ilişkin iktisat politikası önerileri birbirleriyle farklılık göstermektedir. Farklılık göstermesinde her okulun kendine özgü temel varsayımlarının ve teorilerinin olması etkin bir rol oynamıştır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AKTAN, Coşkun Can, (2004), **Yeni İktisat Okulları**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara,
- AKYILDIZ, Hüseyin, (2010), **Çalışma Ekonomisi**, Alter Yayıncılık, 1.baskı, Ankara.
- ARDIÇ, Kaya, Yılmaz Aydın, (2011), **İktisat Okulları ve Emek Piyasası**, Derin Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- ARDIÇ, Oğuzhan, (2010), **Makro İktisat**, Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, İstanbul.
- BİLGİLİ, Yüksel, (2010), **Karşılaştırmalı İktisat Okulları Ders Notları (Makro İktisadın Teorik Esasları)**, 5.baskı, İstanbul.
- BOCUTOĞLU, Ersan, (2011), **Makro İktisat: Teoriler ve Politikalar**, Murathan Yayınevi, 8.baskı, Trabzon.
- BOCUTOĞLU, Ersan, (2012), **İktisadi Düşünceler Tarihi**, Murathan Yayınevi, 1.Baskı, Ankara.
- DESAI, Meghnad, (2009), **Marksist İktisat Teorisi**, Çev. Nail Satlıgan, Eflatun Yayınevi, 2. Baskı, Ankara.
- DİNLER, Zeynel, (2000), **İktisada Giriş**, Ekin Yayınevi, 6. Baskı, Bursa.
- EMİROĞLU, Kudret, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, (2006), **Ekonomi Sözlüğü**, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- EREN, Ercan (1993), **Makro İktisat: Kavramlar, Tarihsel Yaklaşım, İstikrar Politikaları ve Açık Ekonomi**, Ezgi Kitabevi, 2. Baskı, Bursa.
- ERİM, Neşe , (2007), **İktisadi Düşünceler Tarihi**, Palme Yayıncılık, Ankara, 2007.
- EROĞLU, Ömer, (2004), **Para Teorisi ve Politikası Ders Notları**, SDÜ Basımevi, Isparta.
- KAZGAN, Gülten, (1984), **İktisadi Düşünce veya Politik Evrimi**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- KELLEÇİ, Mehmet Ali (2003), **Bilgi Ekonomisi, İşgücü Piyasasının Temel Aktörleri ve Eşitsizlik: Eğilimler, Roller, Fırsatlar ve Riskler**, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayın No: 2674, Ankara, 2003.
- KEYNES, John Maynard, (2010), **Genel Teori: İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi**, Çev. Uğur Selçuk Akalın, Kalkedon Yayınları, 2. Basım, İstanbul.
- KORKMAZ, Adem, Adnan Mahiroğulları, (2007), **İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları -Türkiye ve AB Ülkeleri-**, Ekin Yayınevi,2. Basım, Ankara.

- KÖK, Recep, (1999), **İktisadi Düşünce Kavramlarının Analitik Evrimi**, Anadolu Matbaacılık, 1. Baskı, İzmir.
- MANKIW, N. Gregory, **Makroekonomi**, (2010), Çev. Editörü. Ömer Faruk Çolak, Efil Yayınevi, 1.Baskı, Ankara.
- OKTAY, Ertan, (2006), **Makro İktisat Teorisi ve Politikası**, Maltepe Üniversitesi Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.
- ORHAN, Osman Z, (2008), Seyfettin Erdoğan, **Para Politikası**, 4.Baskı, Ankara.
- PARASIZ, İlker, (1998), **Modern Para Teorisi**, Ezgi Kitapevi, 1. Baskı, Bursa.
- PARASIZ, İlker, (2000), **Modern Makroekonominin Temelleri**, Ezgi Kitapevi, 2. Baskı, Bursa.
- PARASIZ, İlker, (2006), **Makro Ekonomi: Teori ve Politika**, Ezgi Kitapevi, 9. Baskı, Bursa.
- PAYA, Merih, (2007), **Makro İktisat**, Filiz Kitapevi, 3. Baskı, İstanbul.
- ROBİNSON, John, John Eatwell, Çev. Coşkun İçöz, (1975), **Çağdaş İktisada Giriş**, İlimler Akademisi Basımevi, Eskişehir.
- SAVAŞ, Vural, (2000), **İktisadın Tarihi**, Siyasal Kitabevi, 4. Baskı, Ankara.
- SNOWDON, Brian, Howard R. Vane, (2012), **Modern Makroekonomi: Temelleri, Gelişimi ve Bugünü**, Efil Yayınevi, 1.Basım, Ankara.
- SNOWDON, Brian, Howard R. Vane, (2005), **Modern Macroeconomics: Its Origins, Development and Current State**, Edward Elgar Publisher, Cheltenham.
- ŞİMŞEK, Salih. vd., (2004), **Makroekonomik Analizin Temelleri**, Değişim yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- TALAS, Cahit, (1999), **Ekonomik Sistemler**, İmge Kitapevi, 5. Baskı, Ankara.
- TURANLI, Rona, (2008), **İktisadi Düşünceler Tarihi**, Bilim Teknik Kitapevi, 4.Basım, Eskişehir.
- YAMAK, Rahmi, (1997), **Yeni Klasik Makroekonomik Modelin Politika Etkisizliği Hipotezi: Literatür ve Türkiye Örneği**, Sermaye Piyasa Kurulu, Ankara.
- YILDIRIM, Kemal, Doğan Karaman, Murat Taşdemir, (2012), **Makro Ekonomi**, Seçkin Yayıncılık, 10.baskı, Ankara.

MAKALELER:

- AKKUŞ, Emel, (2012), “Phillips Eğrisi: Enflasyon- İşsizlik- Değiş- Tokuşu Teorik Bir İnceleme”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt. 62, Sayı. 2, s. 99-151.
- AKYAZI, Haydar, Aykut Ekinci (2011), “Enflasyon Hedeflemesi, Büyüme ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, **Bankacılar Dergisi**, S. 68. ss. 3-19.
- AKYILDIZ, Hüseyin, (2008), ‘Tartışılan Boyutlarıyla Homo Economicus’, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 13, S. 2, ss. 29-40.
- ALP, Salih, Adem Karakaş, (2009), “F.A.Hayek’in Saf İktisat Teorilerine Bir Bakış”, **Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi**, S. 18.
- ARICAN, Erişah, Güçlü Okay, (2014), “Ekonomik İstikrarsızlık Ortamında Merkez Bankalarının Uyguladığı Para Politikaları ve Türkiye Örneği, **İktisat Politikası Araştırma Dergisi**, C. 1, S. 1, ss. 1-50.
- ATAMAN, Berrin Ceylan, (1998), “İşsizlik Sorununa Yeni Yaklaşımlar”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. 53, S. 1.
- ATİK, Selda, (17-19 Haziran 2009), “Post Otistik Çerçevesinde Küresel Ekonomik Kriz ve Neoklasik İktisat İlişkisi”, **Anadolu Uluslararası İktisat Kongresi**, Eskişehir.
- AYDIN, Yılmaz, (2013), “Say Yasası: Keynes’in Yorumu ve Son Dönem Tartışmaları”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, C. 63, S. 1, ss. 81-130.
- BAKAN, Sumru, (2009), “1980’den Günümüze Türkiye’de Uygulanan Neo-Liberal İktisat Politikaları”, **Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 1, S. 2, ss. 116-125.
- BALL, Laurence, N.Gregory Mankiw, (2002), “The NAIRU in Theory and Practice”, **Journal of Economic Perspectives**, Vol. 16, No. 4, p. 115-136.
- BAYRAK, Metin, Osman Cenk Kanca, (2013), “Türkiye’de Phillips Eğrisi Üzerine Bir Uygulama”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 8, S. 3, ss. 97-115.
- BAYRAKTAR, Cahide, (2012), “ Keynes ve Refah Devleti”, **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt. 10, Sayı. 2, ss. 247- 261.

- BAYRAKTUTAN, Yusuf, (2003), “Bilgi ve Uluslararası Ticaret Teorileri”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 4, S. 2, ss. 175-186.
- BOCUTOĞLU, Ersan, (2012), “İktisat Teorisinde Emeğin Öyküsü: Değerin Kaynağı Olan Emekten Marjinal Faydanın Türevi Olan Emeğe Yolculuk”, **HAK-İŞ Toplum Bilimler Dergisi**, Cilt.1, Sayı. 1.
- BÜYÜKAKIN, Tahir, (2007), “Yeni Keynesyen İktisat mı, Yeni Neoklasik Sentez mi?”, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 13, C.1, ss. 22-36.
- BÜYÜKAKIN, Tahir, (2008), “Phillips Eğrisi: Yarım Yüzyıldır Bitmeyen Tartışma”, **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı. 39, ss. 133-159.
- COŞKUN, Nazende Özkaramete, (2009), “Finansal Kriz: Keynes ve Minsky”, **Ekonomik Yaklaşım Dergisi**, C. 20, S. 73, ss. 1-12.
- ÇAMURCU, Hayri, (2005), “Dünya Nüfus Artışı ve Getirdiği Sorunlar”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 8, S. 13.
- DALY, Mary C. vd., (2012), “A Search and Matching Approach to Labor Markets: Did the Natural Rate of Unemployment Rise?”, **Journal of Economic Perspectives**, Vol. 26, No. 3, p. 3-26.
- DUMAN, Koray, (2002), “Finansal Kriz ve Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılandırılması”, **Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 2, S. 4, ss. 132-145.
- ERKAM, Serkan, (2010), “Maliye Politikalarının Etkinliği: Teori ve Bir Uygulama”, **T. C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı**, Yayın No./ 407.
- FİSUNOĞLU, Mahir, Bilge Köksel Tan, “Keynes Devrimi ve Keynesyen İktisat”, **Ekonomik Yaklaşım Dergisi**, C. 20, S. 70, ss. 31-60.
- GEDİK, Melek Akdoğan, (2008) “Kamu Açıklarına İlişkin Maliye Politikası Uyarlamaları ve İktisadi Etkileri”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 17, S. 1, ss. 245-268.
- GORDON, Robert J., (1990), “What is New-Keynesian Economics”, **Journal of Economic Literature**, Vol. 28, No. 3, p. 1115-1171.
- GÜLOĞLU, Bülent, M.Serdar İspir (2011), “Doğal İşsizlik Oranı mı? İşsizlik Histerisi mi? Türkiye İçin Sektörel Panel Birim Kök Sınaması Analizi”, **Ege Akademik Bakış Dergisi**, C. 11, S. 2, ss. 205-215.

- HASANOV, Mübariz, (2008), “Enflasyon Belirsizliğinin Üretim Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, C. 9, S. 2, ss. 191-206.
- IŞIK, Sayım, Hakan Kahyaoğlu, (17-19 Haziran 2009), “Para Arzının İçselliği Hipotezi: Türkiye’den Bulgu (1987- 2007)”, **Anadolu Uluslararası İktisat Kongresi**, Eskişehir.
- İSLATİNCE, Hasan, (2007), “İktisatta Denge ve Dengesizlik Kavramlarına Yönelik Kuramsal Tartışmalar”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 19.
- KABAŞ, Tolga, (2013), “İktisat Sosyolojisinin Doğuşu ve Yükselişi”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 22, S. 1, ss. 13-24.
- KABLAMACI, Barış, (2011), “İçeridekiler-Dışarıdakiler Teorisi Üzerine Bir Değerlendirme”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 2, ss. 54-62.
- KATZ, Lawrence F., (1986), “Efficiency Wage Theories: A Partiel Evaluation”, **NBER Macroeconomics Annual**, Vol. 1, p. 235-290.
- KESİCİ, Hülya, (2010), “Adam Smith ve Ahlak Teorisi”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, C. 58, S. 1, ss. 89-97.
- KOÇ, Şevket Alper, (2009), “George Akerlof, Michael Spence ve Joseph Stiglitz’in Asimetrik Bilgi Üzerine Katkıları”, **Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi**, C. 4, S. 1.
- KORKMAZ, Suna, (2010), “Yeni Keynesyen Phillips Eğrisinin Türkiye’ye Uygulanması”, **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 6, S. 11, ss. 141-162.
- MAYER, Thomas, (1978), “Monetarism, Economic Analysis of Weltanschauung”, Vol. 126, p. 233-250.
- MCCOMBIE, John, Maureen Pike, (2013), “No End to the Consensus in Macroeconomic Theory? A Methodological Inquiry”, **American Journal of Economics and Sociology**, Vol. 72, Issue.2, p. 497-528,
- NAYAN, Sabri. vd., (2013), “Post Keynesian Endogeneity of Money Supply: Panel Evidence, **Procedia Economics and Finance**, Vol. 7, p. 48-54.
- OGBOKOR, A.Cyril, (2005), “The Applicability of the Short-run Phillips Curve to Namibia”, **Journal of Social Sciences**, Vol. 1, No.4, p. 243-245.
- ONUR, Sara, (2012), “İşsizlik Histerisi Üzerine: Türkiye Deneyimi (1992-2009), **Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi**, S. 30, ss. 1-17.
- ÖNAL, Ayşegül Yakar, (2004), “Smith’den Ricardo’ya Rant Teorisindeki Değişim”, **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Dergisi**, S. 45, ss. 85-97.

- ÖZDEMİR, Metin, (2008), “Yeni Neo-Klasik Sentez : Makro İktisatta Bir Uzlaşmaya Doğru”, **Ekonomik Yaklaşım Dergisi**, C. 19, S. 66, ss. 95-117.
- ÖZGÜR, Gökçer, (2008), “İçsel Para Teorisi’ne Genel Bir Bakış”, **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 26, S. 2, ss. 51-79.
- ÖZSAĞIR, Arif, (2007), “Ekonomide Güven Faktörü”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 6, S. 20, ss. 46-62.
- ÖZTÜRK, Nazım, (2010), “Klasik ve Neoklasik İktisat’da Gelir bölüşümü”, **Çalışma ve Toplum Dergisi**, S. 24, ss. 59-89.
- SARIİPEK, Doğa Başar, Mehmet Rauf Kesici, (2010), “Yeni Keynesyen İktisat ve Emek Piyasaları”, **Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi**, C. 6, S. 2.
- SAYDAM, İpek Melahat, (2009), “Yeni Keynesçi Yaklaşımda Ücret Katılıkları”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, C. 59, S. 2, ss. 239-262.
- SAWYER, Malcolm, (2008), “Neither New Nor Keynesian: A Critique of the New Keynesian Programme”, **ODTÜ Gelişme Dergisi**, C. 35, S. 1, ss. 61-80.
- SUIÇMEZ, Halit, (2002), “Verimlilik ve Etkinlik Terimleri (Tarihsel Bakış)”, **Mülkiye Dergisi**, C. 26, S. 234.
- ŞEN, Ali, (2006), “Asimetrik Bilgi- Finansal Kriz İlişkisi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı. 14, ss. 1- 24.
- TABAN, Sami, Akif Kara, (2006), “Türkiye’de Kamu Kesimi İç Borçlanmasının Özel Yatırım Harcamaları Üzerindeki Etkisi”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 2, ss. 11- 26.
- TARHAN, Ali, Muhammed Veysel Kaya, (2011), “Keynesyen İktisatta Ücretlerin Katılığı Sorunu”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 31, ss. 223- 236.
- TAYYAR, Ayşegül, Birol Çetin, (2013), “Liberal İktisadi Düşüncede Devlet”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C. 14, S. 1, ss. 107-120.
- TUNALI, Çiğdem Börke, (2009), “İktisatta Beklentiler ve Beklentilerin Modellenmesi”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, C. 59, S. 1, ss. 135- 168.
- TUNCA, Zafer (2002), **İstanbul Üniversitesi Mezunları Cemiyeti İktisat Dergisi**, İktisadın Dama Taşları: Ekoller- Kavramlar- İz Bırakanlar II, Kurtiş Matbaacılık, İstanbul.

- ULUTÜRK, Süleyman, Devrim Ersezer, (2005), “Gelir, Gelir Dağılımı ve Devletin Rolü”, **İstanbul Üniversitesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Dergisi**, C. 47, S. 1, ss. 87-105.
- ÜNAL, Işıl, (1991), “İşgücü Piyasalarında Eğitimsel Niteliklerin Rolü”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi**, C. 24, S. 2.
- YAVUZ, Suat, Erkan Tokucu, (2006), “Post Keynesyen İktisat ve Belirsizlik”, **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 21, S. 1.
- YILDIRIM, Erhan. vd., (2010), “Yeni Keynesyen Makro Ekonomik Bir Model: Türkiye Uygulaması”, **Ege Akademik Bakış Dergisi**, C. 10, S. 4, ss. 1269- 1277.
- YILDIRIM, Erhan, Selim Çakmaklı, Özlem Özkan, (2011), “Eskiden Yeniye Neoklasik Sentez: Bir Literatür Teorisi”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 66, S. 4, ss. 153- 184.
- YAMAK, Rahmi, Zehra Abdioğlu, (24-25 Mayıs 2007), “Phillips Eğrisi Üzerine Lucas Değişkenlik Hipotezi”, **8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, İnönü Üniversitesi**, Malatya.
- YILMAZ, Ömer, Alaattin Kızıltan, Vedat Kaya, (2005), “İktisadi Kriz Kuramları, Finansal Küreselleşme ve Para Krizleri”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S. 24, ss. 77-96.

DiĞER KAYNAKLAR:

TEZLER:

- AYKIRI, Murat, (2008), **Ekonomik Büyüme- Enflasyon- İşsizlik İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama (1980- 2005)**, Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- BALABAN, Kamer Güneysu, (2012), **Kurallı Maliye Politikası ve Türkiye’de Kurallı Maliye Politikası Uygulamasına İlişkin Model Önerisi**, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İletişim ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- BALKI, Ali, (2012), **Avusturya Okulu Yaklaşımıyla 2008 Ekonomik Krizinin Analizi**, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

- BEKİROĞLU, Cemil (2010), **Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözümlemesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi**, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ÇAMLICA, Ferhat, (2010), **Yeni Keynesyen Bir Bakış Açısıyla Türkiye’nin Enflasyon Dinamikleri Yönünden Yapısal Analizi**, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İletişim ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- DOĞAN, İbrahim, (2005), **Bütçe Açıklarının Enflasyon Üzerindeki Etkisinin Analizi: Teori ve Uygulama**, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- DUMAN, Erhan, (2011), **Krizlerin Anatomisi: 1929 Ekonomi Buhranı ve 2008 Küresel Krizi’nin Karşılaştırılması**, Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- EREN, Ethem, (2007), **İstihdam Analizi ve Türkiye Uygulaması**, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- ERKUŞ, Mücahit, (2007), **Türkiye’de 1980 Sonrası Dönemde Enflasyon Önlenmesinde Maliye Politikası Araçlarının Etkinliği**, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- İMRE, A.Gülçin (2006), **Avusturya Okulu İçinde Ludwig von Mises ve İktisadi Düşünceye Katkısı**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , İstanbul.
- ERUYGUR, Ayşegül, (2011), **Analysis of İnflation Dynamics in Turkey: A New Keynesian Phillips Curve Approach**, Ph.D.Thesis, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KAYTANCI, Uğur Bülent, (2008), **Ücret Teorileri ve Türkiye İmalat Sanayiinde Ücretlerin Durumu Üzerine Bir Uygulama**, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- MURATOĞLU, Yusuf, (2011), **Ekonomik Büyüme ve İşsizlik Arasındaki Asimetrik İlişki ve Türkiye’de Okun Yasasının Sınanması**, Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- SUN, Rongrong, (2012), **Monetary Policy and Its İmpact on the Economy**, (E-Tez), Bergische Wuppertal University, İşletme ve Ekonomi Fakültesi.

YÜKSEL, Mustafa Batur, (2006), **İçerdekiler- Dışarıdakiler Teorisi ve Sendikal Etkiler**, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

İNTERNET KAYNAKLARI:

AKTAN, Coşkun Can, “Chicago İktisat Okulu” [http://www.canaktan.org/ ekonomi/- iktisat okullari/okullar/chicago.htm](http://www.canaktan.org/ekonomi/-iktisat-okullari/okullar/chicago.htm), (19.01.2014)

AKTAN, Coşkun Can, ‘ ‘Neoklasik İktisat”, <http://www.canaktan.org/ekonomi/iktisat-okullari/okullar/neo-klasik-iktisat.htm> (03.04.2014)

ÇEVİK, Filiz Sanal, “Beklentilerin Rolü ve Phillips Eğrisi”, Mevzuat Dergisi, S.95, <http://www.mevzuatdergisi.com/2005/11a/01.htm> (22.01.2014)

EREN, Ercan, “Keynes ve Kriz; Koordinasyon Sorunu”
<http://www.yarbis.yildiz.edu.tr/web/userFiles/dosyaf8cd248f1a0cb4c440a64b07bf6211f.pdf>, (21.01.2014)

GÜNGÖR, Kamil, ‘İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış ve Merkantalizmden Günümüze İktisadi Düşünceler”, http://www2.aku.edu.tr/~kgungor/kamil_gungor.pdf, (23.01.2014)

GÜNGÖR, Kamil, “Keynes’ten Sonra İktisadi Düşünce Meydana Gelen Gelişmeler”
http://www2.aku.edu.tr/~mmasca/idd_XIII_hafta_keynesson-rasi.PPT,
(20.04.2013)

SCHÖMANN, Klaus, Ralf Rogowski and Thomas Kruppe, (1998), Labour Market Efficiency in the European Union: Employment Protection and Fixed-Term Contracts, Routledge Publisher, United Kingdom, London, <http://www.google.com.tr/books>, (15.04.2014)

SKOUSEN, Mark, (2007), The Big Three in Economics: Adam Smith, Karl Marx and John Maynard Keynes, M.E.Sharpe Publisher, 1. Edition, USA, New York, <http://www.google.com.tr/books> (15.04.2014)

WIELAND, Volker, (2010), The Science and Practice of Monetary Today-The Deutsche Bank Prize in Financial Economics 2007, Springer Verlag Publisher, 1.Edition, Germany, Frankfurt, <http://link.springer.com/book/10.1007/978-3-642-02953-0> (15.04.2014)

http://www.ekodialog.com/Konular/makro_iktisat_okullari.html (21.04.2014)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı ve Soyadı: Özge ÇETİN

Doğum Yeri: İSTANBUL

Doğum Tarihi: 24.05.1990

Medeni Hali: Bekar

Eğitim Durumu:

Lise: Yavuz Selim Lisesi (2004-2007) / ANTALYA

Lisans: Süleyman Demirel Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (2008-2012)

Yüksek Lisans: Süleyman Demirel Üniversitesi

İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi

İktisat Ana Bilim Dalı

Yabancı Dil ve Düzeyi

İngilizce, Orta Seviye (Level B1)